

Integrationsverket

Utvärdering av Centrum mot rasism

Slutrapport

April 2006

Ramböll Management
Kapellgränd 7
S-10265 Stockholm
Sweden

Tel: (+46) 8 568 494 40
www.ramboll-management.se

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning och slutsatser	2
1. Introduktion	9
1.1 Uppdraget	9
1.2 Historik – bildandet av ett centrum mot rasism	10
1.3 Rapportens innehåll och disposition	10
2. Metod och genomförande	13
2.1 Dokumentstudier	13
2.2 Intervjuer	13
2.3 Enkätundersökning	14
2.4 Begrepp	15
2.5 Förkortningar	19
3. Intentioner med centrumet och riktlinjer för statligt stöd	20
3.1 Intentioner med ett centrum mot rasism – Ds 2002:26	20
3.2 Premisser för statligt stöd till ett centrum mot rasism	22
3.3 Riktlinjer för statsbidrag	22
4. Centrumets organisation	24
4.1 Föreningens stadgar	24
4.2 Styrelsen	28
4.3 Personalresurser – kansliet m.m.	30
4.4 Medlemsföreningar	32
4.5 Finansiering av Centrum mot rasism	37
5. Centrumets verksamhet	40
5.1 Verksamhetsinriktning	40
5.2 Insatser för att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer	42
5.3 Centrumets arbete med kunskapsuppbyggnad	44
5.4 Informationsspridning och opinionsbildning	46
5.5 Analys av medelanvändning	57
6. Dokumentation och uppföljning av verksamhet och ekonomi	60
6.1 Rutiner för dokumentation	60
6.2 Rutiner för uppföljning av verksamhet och ekonomi	64
6.3 Slutsatser	65
7. Gränsdragning och samarbete med antidiskrimineringsbyråer	66
7.1 CMR i relation till Antidiskrimineringsbyråer	66
7.2 CMR i relation till medlemsorganisationer generellt	67
7.3 CMR i relation till ombudsmän och andra myndigheter	68
7.4 Slutsatser	69
8. Medlemsorganisationernas syn på Centrum mot rasism verksamhet och resultat	70

8.1	Bakgrundsdata	70
8.2	Relationen mellan Centrum mot rasism och dess medlemmar	71
8.3	Könsperspektiv i verksamheten	80
8.4	Resultat och effekter av verksamhet och åtgärder	80
8.5	Motiv att vara medlem i och förväntningar framöver på Centrum mot rasism	83

9. Externa aktörers syn på Centrum mot rasisms verksamhet och resultat **86**

9.1	Förväntningar på Centrum mot rasism vid bildandet	86
9.2	Upplevda resultat och effekter	86
9.3	Syn på Centrum mot rasisms roll framöver	87
9.4	Slutsatser	87

10. Källförteckning **88**

Bilagor

- Bilaga 1: Inriktning på delrapporten (Integrationsverkets frågeställningar 2005-08-17)
- Bilaga 2: Förteckning över intervjupersoner
- Bilaga 3: Förteckning över medlemsorganisationer
- Bilaga 4: Förteckning över konferenser och seminarier
- Bilaga 5: Specifikation till resultaträkning

Förord

Ramböll Management AB har fått i uppdrag av Integrationsverket att utvärdera Centrum mot rasism. Utvärderingen har genomförts i två faser: fas ett mellan augusti och oktober 2005 och fas två under de två inledande månaderna av 2006. Fas ett avrapporterades till Integrationsverket i en delrapport i oktober 2005. Föreliggande rapport utgör slutrapportering av utvärderingsuppdraget och innefattar resultaten från både fas ett och fas två. Slutrapporten är disponerad i tre delar:

- Del 1: Den första delen består av de fyra inledande kapitlen. Sammanfattning och slutsatser, kapitel 1 Inledning, kapitel 2 Metod och genomförande och kapitel 3 Intentioner med centrumet och riktlinjer för statligt stöd. Denna del är gemensam för utvärderingens två faser. Stora delar av vad som presenteras är hämtade från den delutvärderingsrapport som kommunicerades till Integrationsverket i oktober 2005 men kompletterad med information för att omfatta hela utvärderingen.
- Del 2: Den andra delen utgörs av kapitel 4-6: kapitel 4 Centrumets organisation, kapitel 5 Centrumets verksamhet och kapitel 6 Dokumentation och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Denna del är hämtad ur delrapporten från fas ett som kommunicerades till Integrationsverket i oktober 2005. De uppgifter som redovisas i dessa kapitel gäller perioden från Centrum mot rasisms etablering 2003 till augusti/september 2005. I vissa fall har tidsanvisningar i kapitlen i denna slutrapport skrivits om jämfört med delrapporten för att underlätta för läsaren att förstå att kapitlen endast behandlar information fram till och med augusti/september 2005. Dock ska läsaren vara uppmärksam på att det som redovisas avser förhållanden som gällde hösten 2005. Denna andra del av slutrapporten fokuserar precis som den tidigare levererade delrapporten på *hur* verksamheten vid centrumet genomförts.
- Del 3: Den tredje och sista delen av denna slutrapport redovisar svaren från fas två av utvärderingen och fokuserar resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet. Denna sista del utgörs av kapitel 7-9. Kapitel 7 är en utvecklad version av kapitlet med samma nummer från delrapporten som levererades i oktober 2005. Kapitel 8 presenterar resultat från enkätundersökningen med medlemsföreningar medan kapitel 9 redovisar resultat från intervjuer med externa aktörer.

Utvärderarna vill framhålla att de har kännedom om att åtgärder har vidtagits från politiskt och myndighetshåll som respons på den information som kommunicerades i delrapporten i oktober 2005, vid tidpunkten för utarbetandet av denna slutrapport. Bland annat har Regeringen i regleringsbrevet till Integrationsverket för år 2006 ändrat villkoren något för utbetalning av det statliga stödet till Centrum mot rasism jämfört med tidigare års villkor. Denna slutrapport behandlar dock inte dessa förändringar närmare då utvärdering som genomförts utgår från de intentioner och riktlinjer som fanns för det statliga stödet år 2003 till år 2005.

Sammanfattning och slutsatser

Om utvärderingen

Uppdraget

Ramböll Management AB har fått i uppdrag av Integrationsverket att utvärdera Centrum mot rasism. Utvärderingen har genomförts i två faser: fas ett mellan augusti och oktober 2005 och fas två under de två inledande månaderna av 2006. Fas ett avrapporterades till Integrationsverket i en delrapport i oktober 2005. Föreliggande rapport utgör slutrapportering av utvärderingsuppdraget och innefattar resultaten från både fas ett och fas två.

Slutrapporten fokuserar frågeställningar om *hur* verksamheten vid centrumet genomförts (fas ett) samt verksamhetens *resultat och effekter* (fas två). Utvärderingen är en objektiv och oberoende granskning av verksamheten.

Den del av utvärderingen som genomfördes i fas ett bygger främst på studier av dokument som beskriver centrumet och dess verksamhet. Den dokumentation som tillhandahållits utvärderarna av föreningens kansli framgår i sin helhet av källförteckningen. Förutom dokumentation har intervjuer genomförts, främst med företrädare för Centrum mot rasism men även med samarbetspartners till centrumet. Intervjuerna har genomförts som komplement till dokumentstudierna samt för att sätta dokumentationen i sitt sammanhang. Fas två av utvärderingen omfattade främst en enkätundersökning med Centrum mot rasisms medlemsföreningar. Därtill intervjuades externa aktörer i samhället som också arbetar mot rasism och diskriminering om vilka resultat och effekter de upplevt av Centrum mot rasisms verksamhet.

Bakgrund – varför utvärdera Centrum mot rasism

Centrum mot rasism är en förhållandevis nystartad ideell förening som ska fungera som samverkansorganisation för frivilligorganisationer i arbetet mot rasism och diskriminering.

Utvärderingen genomförs mot bakgrund av att Centrum mot rasism finansieras genom ett statligt bidrag som administreras av Integrationsverket. För bidraget finns riktlinjer som beslutats av regeringen. Utvärderingen tar där för sin utgångspunkt i intentionerna med centrubildningen för frivilligorganisationer och riktlinjerna för det statliga bidraget såsom de beskrivs i rapporten "Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans" (Ds 2002:26).

Behovet av att utvärdera Centrum mot rasism framgår av Integrationsverkets regleringsbrev för verksamhetsåret 2005.

Utvärderingens slutsatser

Ramböll Management konstaterar i utvärderingen att Centrum mot rasism är en nystartad förening med förhållandevis omfattande ekonomiska resurser till sitt förfogande som ännu befinner sig i en utvecklingsfas.

Föreningen har under dess korta verksamhetstid genomfört en stor mängd aktiviteter med inriktning på rasism och etnisk diskriminering samt arbetat med att bygga upp centrumets organisation. Samtliga slutsatser ska ställas mot det förhållande att föreningen är relativt nybildad.

I förhållande till intentionerna med ett centrum mot rasism och riktlinjerna för statsbidraget till detsamma konstaterar Ramböll Management i utvärderingen följande.

Föreningens stadgar i förhållande till intentioner och verksamhet

Ramböll Management bedömer att föreningens stadgar är ändamålsenliga med hänsyn för den verksamhet som Centrum mot rasism ska bedriva.

Stadgarna medger att organisationen ska anses som öppen för alla enskilda organisationer och har förutsättningar för en bred representation.

Ramböll Management har dock vissa invändningar mot stadgarnas utformning, främst avseende avsaknaden av tydligt ändamål med föreningen, men konstaterar samtidigt att stadgarnas utformning är en fråga för medlemmarna i föreningen.

Styrelse och kansli

Styrelsens arbete har i betydande utsträckning präglats av interna motsättningar. Ramböll Management har inte närmare undersökt naturen på dessa interna motsättningar. Utifrån studier av styrelsedokument kan dock konstateras att sådana förekommit i en omfattning som bedöms ha fått betydande konsekvenser för effektiviteten i styrelsens arbete. Vidare bedöms att kansliets förmåga att bedriva operativ verksamhet sannolikt påverkats negativt.

Ramböll Managements uppfattning är att bemanningen av kansliet genomgående varit relativt låg ur dimensioneringssynpunkt. Särskilt gäller detta ekonomifunktionen, vilken sköts av kassören på ideell basis i stor utsträckning. Ramböll Management menar att det inte kan anses rimligt att ekonomiadministrationen i en förening med så stora ekonomiska resurser primärt sköts på ideell basis och på distans från verksamheten.

Utvärderarna konstaterar att kansliet bemannats efterhand och att verksamheten initialt sköttes av styrelsen samt av enskilda styrelseledamöter som arvoderades för att utföra specifika operativa uppgifter eller anställdes för kortare perioder.

Spridning och bredd i medlemsrepresentationen

Medlemssammansättningen vittnar om att det finns en viss spridning av olika typer av organisationer inom Centrum mot rasism. Det finns dock en dominans av föreningar bildade på etnisk grund. Överrepresentationen innebär en skevhet i medlemssammansättningen. Bedömningen om att det finns en viss spridning, trots dominansen av etniska föreningar, görs mot bakgrund av att centrumet attraherat medlemsföreningar som har en mer allmän inriktning, vilket resulterar i en viss bredd.

Det är tydligt att större delen av medlemmarna år 2005 är föreningar som primärt arbetar mot rasism och diskriminering. Föreningar som inte har dessa frågor högst upp på sin dagordning har ännu inte rekryterats till organisationen i någon större utsträckning. En grundorsak till att Centrum mot rasism har en så stark fokusering på etniska föreningar kan vara att detta perspektiv är dominerande i den skrivelse som låg till grund för bildandet. Bidragande orsaker kan vara att det var Afrosvenskarnas Riksförbund respektive Integrationsverket som var de drivande organisationerna i de processer som samlade 359 frivilligorganisationer inför bildandet av Centrum mot rasism.

Stadgarna ger upphov till svårighet att fastställa antalet medlemmar under verksamhetsåret

Enligt föreningens stadgar ska en förening betala in medlemsavgift senast sex månader efter verksamhetsårets slut för att betraktas som medlem inför det nya verksamhetsåret. Endast 57 av de 93 föreningar som CMR uppgav var medlemmar i augusti 2005 följde stadgarna i det här avseendet, dvs. hade betalat in medlemsavgift för 2005 innan 1 juli.

Då stadgarna också gör gällande att en förening automatiskt återfår sitt medlemskap om medlemsavgiftsskulden regleras före nästkommande årsmöte betraktade Centrum mot rasism dessa föreningar fortsatt som medlemmar under hösten 2005 fram tills dess att denna sekundära tidsfrist utlöpte. Enligt Centrum mot rasisms kassör betalade samtliga medlemsföreningar från år 2004 utom en medlemsavgift innan den sekundära tidsfristen. Utvärderarna har dock inte kunnat belägga denna uppgift ytterligare.

Enligt verksamhetsberättelsen för år 2005 hade Centrum mot rasism 101 medlemsföreningar under 2005. Detta tyder på att det även tillkom medlemmar under senhösten 2005.

I sammanhanget är det relevant att påminna om att totalt 359 frivilligorganisationer deltog i de förmöten som föregick bildandet av centrumet varför antalet medlemmar, omkring 101, bör ses som relativt lågt.

Strategier för rekrytering av medlemsorganisationer

Centrum mot rasism har primärt till uppgift att fungera som en medlemsförening som samordnar och etablerar samverkan mellan organisationer och verksamheter, i frågor rörande rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Arbetet med medlemsrekrytering borde därför vara centralt för att i än större utsträckning nå ut på regional och lokal nivå, och i en stor bredd av organisationer.

Utifrån intervjuer, befintlig dokumentation och den faktiska medlemssammansättningen, menar Ramböll Management att det är tydligt att föreningen saknar en strategi och handlingsplan kring medlemsrekrytering. Ett passivt förhållningssätt till denna fråga har hittills varit karaktäriserande, även om vissa tankar finns kring att rekrytera bland annat fackföreningar.

Fortsatt avsaknad av en aktiv strategi för medlemsrekrytering innebär att dominansen av föreningar bildade på etnisk grund riskerar att bestå även framgent.

Centrumets finansiering och medelsanvändning i förhållande till premisser

Till och med verksamhetsåret 2005 har Centrum mot rasism finansierats med 13.1 miljoner kronor från staten, vilket utgör mer än 99 procent av den totala finansieringen. Föreningen har erhållit ca 11,5 miljoner kronor i statsbidrag, därutöver extramedel från Integrationsverket för enskilda aktiviteter inklusive Kunskapsbanken.

Ramböll Management konstaterar att centrumet har jämförelsevis stora resurser till sitt förfogande med tanke på att föreningen är förhållandevis nybildad och att det kan antas ta en tid att finna en ändamålsenlig omfattning på verksamheten. Verksamheten har hittills pågått lite mer än 2 år. Att en stor del av resurserna för år 2003 och år 2004 förblev outnyttjade vittnar om stora resurser i relation till verksamhetens omfattning, vilket dock inte innebär att inte även andra förklaringar finns till att medel förblivit outnyttjade.

Ramböll Management menar vidare att centrumet har jämförelsevis stora resurser till sitt förfogande med tanke på den verksamhet som centrumet förväntas bedriva. I premisserna för statsbidraget framgår att bidraget till Centrum mot rasism ska avse att täcka kostnader för lokaler, personalkostnader för ett litet kansli och viss kärnverksamhet. Vidare anges att det statliga bidraget inte ska användas för att finansiera verksamhet som bedrivs av de enskilda frivilligorganisationer som ingår i den ideella föreningen eller särskilda projekt som bedrivs av den ideella föreningen.

Ramböll Management kan konstatera att medlen använts för särskilda projekt och aktiviteter som bedrivits inom föreningen. Samtidigt ska påpekas att gränsdragningen mellan vad som är att avse som "viss kärnverksamhet" och vad som är att avse som "särskilda projekt som bedrivs av den ideella föreningen" inte är otvetydig. Riktlinjerna och premisserna i Ds 2002:26 ger knapphändig vägledning i detta avseende.

Ramböll Managements bedömning är att storleken på bidraget inte ligger i paritet med de uppgifter man åsyftat. Genom volymen på den medelstillelning som Centrum mot rasism erhållit är det rimligt att föreningen valt att frångå principerna om att medlen endast ska användas för lokaler, personalkostnader för ett litet kansli och viss kärnverksamhet.

Det är oklart på vilka grunder det politiska beslutet fattades att öka det statliga bidraget för 2004 till 5,5 miljoner att jämföra med de 3 miljoner som rekommenderades i underlaget för bildandet av centrumet, Ds 2002:26.

Föreningens förhållandevis stora resurser har gjort att behovet av att prioritera aktiviteter med hänsyn till ekonomiska faktorer varit begränsade.

Avslutningsvis kan konstateras att Centrum mot rasism under åren 2003 och 2005 erhållit vissa enskilda projektbidrag från Integrationsverket vilka ytterligare förstärkt föreningens ekonomi. Förutom den ekonomiska ersättningen för övertagandet av kunskapsbanken Sverige mot rasism har centrumet sökt och erhållit medel, utöver det riktade statsbidraget, dels för att dokumentera bildandet av föreningen (100 000 kronor) och dels för att översätta dokumentationen av bildandet av föreningen (76 313 kr).

Fokus på arbete mot rasism och etnisk diskriminering

Mot bakgrund av såväl dokumentstudier som intervjuer med företrädare för Centrum mot rasism kan Ramböll konstatera att centrumet hitintills valt att framförallt arbeta med frågor kopplade till rasism och etnisk diskriminering.

Ramböll har hittat få aktiviteter som riktar sig mot annan diskrimineringsgrund än etnicitet och centrumet har framför allt arbetat med generella insatser mot rasism. Centrum mot rasism har genomfört någon enstaka aktivitet i förhållande till de specifika inriktningarna homofobi, antisemitism, antiziganism och islamofobi.

Överföring av Kunskapsbanken till Centrum mot rasism

I rapporten Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans (Ds 2002:26) framgår att vissa organisationer önskat att man för över kunskapsbanken (webbportal med bland annat information och kunskaper om rasism och diskriminering nationellt och internationellt) från Integrationsverket till Centrum mot rasism för att på så vis göra kunskapsbanken oberoende från staten. Om detta är skälet till överföringen av kunskapsbanken från Integrationsverket till Centrum mot rasism är oklart, eftersom dokumentation saknas.

Ramböll Management har inte tagit ställning till den principiella frågan om det organisatoriska ansvaret för kunskapsbanken men konstaterar att Centrum mot rasism hittills saknat tillfredsställande förutsättningar för att fullgöra sitt uppdrag med kunskapsbanken. Med förutsättningar avses främst att centrumet av det omgivande samhället uppfattas som en väletablerad och förankrad organisation med icke ifrågasatt legitimitet ur bland annat kunskapsaspekt. Härvidlag kan anmärkas att kraven på legitimitet bör sättas särskilt höga i fall då en kunskapsbank som förmodas vara neutral ska hanteras av en opinionsbildande frivilligorganisation.

Fungerande samverkan

Samtliga samarbetsorganisationer som Ramböll Management intervjuat i delutvärderingen uppger att samverkan med Centrum mot rasism varit effektiv och välfungerande. Samverkan har rört enskilda aktiviteter. Centrum mot rasism är en uppskattad samarbetspartner.

Rutiner för dokumentation och uppföljning

Centrum mot rasism har i viss mån bristfälliga rutiner för dokumentation och uppföljning av verksamhet och ekonomi.

Centrum mot rasism saknar rutiner för att följa upp effekter och resultat av sin verksamhet. Uppföljning av verksamheten genomförs endast i begränsad omfattning. Därmed finns hittills ingen verifierad kunskap om vilka resultat arbetet genererar.

Vikten av att följa upp och utvärdera resultat och effekter av verksamhet ska understrykas. I förhållande till syftet med bidraget, nämligen att täcka föreningens kostnader för lokaler, personal och viss kärnverksamhet, kan dock omfattande krav på uppföljning av resultatet och effekter synas paradoxala.

Gränsdragning till annan verksamhet

Ramböll Management konstaterar att det finns verksamhetsområden, speciellt informationsspridning och opinionsbildning, där Centrum mot rasism överlappar andra organisationer och aktörer som också verkar mot rasism och diskriminering. I de flesta fall finns dock även vissa skillnader mellan verksamheterna som visar på en gränsdragning. Nämnas bör dock att många av Centrum mot rasisms medlemsorganisationer tycks ha svårt att definiera en sådan gräns mellan sig och moderorganisationen.

En överlappning av verksamhet behöver i sig inte vara negativ eftersom det kan behövs flera aktörer för att täcka ett område och att deras olika perspektiv bidrar till debatten. Dock är det viktigt att det är tydligt vilken gränsdragning som finns mellan olika aktörer och ett aktivt förhållningssätt till denna för att undvika dubbelarbete och onödig konkurrens. I detta avseende tror utvärderarna att det finns mer att önska för att Centrum mot rasism inte bara ska bli en ytterligare organisation som gör samma saker som andra redan gör. En speciell risk för otydlig gränsdragning ser utvärderarna mellan CMR:s arbete på lokal och regional nivå genom de regionala plattformarna och antidiskrimineringsbyråernas verksamhet. I förhållande till antidiskrimineringsbyråer skiljer sig CMR idag genom att vara en nationell aktör som har ett bredare fokus och som inte arbetar med individärenden. Utvärderarna ser en risk i att Centrum mot rasisms regionala plattformar kommer att konkurrera med antidiskrimineringsbyråerna.

Relation till medlemsföreningar

Centrum mot rasisms relation till sina medlemmar är något tvetydig. Det finns de medlemmar som är nöjda med hur arbetet bedrivs inom organisa-

tionen och det finns de som tycker att de har stora möjligheter att påverka och är nöjda med de prioriteringar som centrumet gjort och gör. Men samtidigt uttrycker en betydande del av medlemmarna att de är mindre eller inte alls nöjda med arbetet, att de inte engagerat sig särskilt i verksamheten och att det finns inga eller små möjligheter att påverka Centrum mot rasism alternativt att de inte har någon uppfattning i frågor. Resultaten från enkäten visar på en förhållandevis splittrad ställning bland medlemmarna.

Med anledning av att det finns medlemmar som hoppat av Centrum mot rasism på grund av att de inte kände att organisationen företrädde medlemmarna och den splittring som tycks finnas bland medlemmarnas syn på organisationen finns det skäl att anse att Centrum mot rasism kan utveckla sin roll som företrädare för medlemmarna.

Resultat och effekter

Resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet har i denna utvärdering bedömts utifrån medlemsföreningars och externa aktörers omdömen. Generellt ger deras uppfattningar en tvetydig bild av vad Centrum mot rasism har eller inte har uppnått med sin verksamhet. Meningarna om uppnådda resultat är nämligen splittrade, ungefär lika många tycker att centrumets insatser har gett resultat i stor utsträckning som de som tycker att de har gjort det i liten utsträckning eller inte alls.

Bland medlemsföreningarna anser de flesta att CMR har haft effekt inom de områden som det enligt intentionerna med centrumet ska arbeta med, opinionsbildning, kunskapsbyggande och plattform/samlingspunkt för frivilligorganisationer. Resultaten gällande de inriktningar som Centrum mot rasism förväntas arbeta med är lite sämre. Här tycker många medlemsorganisationer att det finns inriktningar inom vilka de inte upplever att Centrum mot rasisms insatser gett något resultat. Detta är speciellt starkt för specifika inriktningar som antisemitism och homofobi.

Vissa av de externa aktörer som intervjuats och som ligger nära Centrum mot rasism verksamhetsmässigt, tycker att Centrum mot rasism är en aktör i debatten och kanal för enskilda organisationer att nå ut på riksnivå. Andra instanser menar att de inte märker av Centrum mot rasism som aktör, att de har lite kännedom om verksamheten samt att de anser att centrumet inte har levt upp till förväntningen att agera som en blåslampa på regeringen och övriga samhället för förändring i frågor om rasism och diskriminering.

Ramböll Mangementts slutsats är att Centrum mot rasism hittills har nått ut med sin verksamhet till en mindre krets och denna anser att insatserna är värdefulla. Dock får det anses att Centrum mot rasism ännu så länge, efter omkring två års verksamhet, inte visat resultat i den mån som det fanns förväntningar att det skulle göra. För att detta ska uppnås framöver behöver CMR med tiden hitta sätt att arbeta ännu bredare.

Krav på en ideell förening

Som regeringen skriver i sin Ds "Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans" (Ds 2002:26) finns det en poäng att Centrum mot rasism drivs som en ideell förening då den ska verka för samarbete med andra frivilligorganisationer. Genom att Centrum mot rasism drivs som en förening skapas ett oberoende från staten och trovärdigheten i förhållande till andra frivilligorganisationer ska därmed öka. En viktig del i detta oberoende är att varken regeringen eller Integrationsverket har gett några tydliga beslut om hur verksamheten skall bedrivas och vilken inriktning den ska ha.

Samtidigt kan Ramböll konstatera att när nu verksamheten utvärderas finns det tendenser att staten ställer krav på verksamheten och hur den är organiserad som i stora drag kan jämföras med de krav som ställs på myndigheter.

1. Introduktion

1.1 Uppdraget

Ramböll Management AB har av Integrationsverket fått i uppdrag att utvärdera Centrum mot rasism. Uppdraget innebär att belysa hur verksamheten vid Centrum mot rasism genomförts och vilka resultat som uppnåtts.

Centrum mot rasism är en förhållandevis nyligen etablerad ideell förening. Enligt dess stadgar är föreningen en nationell samarbetsorganisation för enskilda organisationer som arbetar mot rasism och diskriminering.¹

Föreliggande rapport utgör slutrapportering av uppdraget. Rapporten bygger på den delrapportering som tidigare kommunicerats till Integrationsverket i oktober 2005 kompletterad med resultat från fas två av utvärderingen. Delrapporten besvarade frågor om *hur* verksamheten vid centrumet genomförts, medan fas två fokuserar verksamhetens *resultat och effekter*. Utvärderingens två faser har genomförts under augusti till oktober 2005 respektive januari och februari 2006. Utvärderingen har genomförts med studier av befintliga dokument som producerats framför allt av Centrum mot rasism. Därutöver har kompletterande intervjuer genomförts med styrelserepresentanter och kanslipersonal och intervjuer med externa aktörer i samhället som också arbetar mot rasism och diskriminering. Vidare har det genomförts en enkätundersökning med Centrum mot rasisms medlemsorganisationer för att få deras syn på centrumets verksamhet och resultat. Den samlade utvärderingen kommer att redovisas under våren 2006.²

Utvärderingen genomförs mot bakgrund av att Centrum mot rasism finansieras genom ett statligt bidrag som administreras av Integrationsverket.³ Sedan år 2003 till och med verksamhetsåret 2005 har statens finansiering av Centrum mot rasism uppgått till totalt omkring 13 miljoner kronor.⁴ Behovet av att utvärdera Centrum mot rasism framgår av Integrationsverkets regleringsbrev för verksamhetsåret 2005.⁵

Ramböll Management AB:s utvärdering har genomförts med utgångspunkt i de riktlinjer som finns för statsbidraget som tilldelas CMR, Ds 2002:26. Det innebär att den verksamhet som Centrum mot rasism genomfört och de resultat som uppnåtts ställs i relation till de förväntningar som bidragsgivaren ger uttryck för i riktlinjerna. Riktlinjerna kan uppfattas som minimikrav för att det statliga stödet skall utgå. I syfte att belysa genomförande och resultat har det i utvärderingen därför varit nödvändigt att i vissa stycken ha ett bredare förhållningssätt än vad som framgår i riktlinjerna.

¹ "Stadgar för Centrum mot rasism - CMR" (fastställda på årsmöte 27/2 2005).

² Slututvärderingen inkluderar en enkätundersökning bland medlemsorganisationer samt intervjuer med externa intressenter såsom Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Antidiskrimineringsbyråer.

³ Integrationsverkets regleringsbrev för verksamhetsåret 2005 framgår att en utvärdering av hur verksamheten genomförts och vilka resultat som uppnåtts ska genomföras.

⁴ För bidraget finns riktlinjer fastställda (regeringsbeslut 2003-10-02, dnr Ju2003/6982/IM).

⁵ Integrationsverket har vid ett tidigare tillfälle, ett år efter bildandet, följt upp CMR:s verksamhet. Uppföljningen presenterades i "Centrum mot rasism - en uppföljning i oktober 2004 INT-37-04-1484.

Granskning av centrumets ekonomiska förehavanden med syfte att genomföra en revision inkluderas inte i utvärderingen. Däremot har studier av ekonomiska dokument företagits i syfte att skapa en förståelse för Centrum mot rasisms utveckling samt möjliggöra analys av medelsanvändning. Den ekonomiska redovisningen har vidare studerats översiktligt för att möjliggöra en bedömning av rutiner för dokumentation och uppföljning. I sammanhanget kan nämnas att Integrationsverket parallellt med Ramböll Managements utvärdering genomfört en ekonomisk revision av Centrum mot rasism genom revisionsföretaget Öhrlings PricewaterhouseCoopers samt att Riksrevisionen för närvarande granskar regeringens antidiskrimineringsarbete.

1.2 Historik – bildandet av ett centrum mot rasism

Centrum mot rasisms bildande föregicks av en mångårig process innehållande ett flertal föreningsinitierade och politiska händelser.

En betydande händelse var att regeringen i vårpropositionen 2001 meddelade att det antirasistiska arbetet skulle förstärkas. Mot bakgrund av denna tillsattes i januari 2002, inom Regeringskansliet, en arbetsgrupp med uppgift att ge förslag på hur det framtida antirasistiska arbetet skulle utformas och bedrivas.

Arbetsgruppens rapport (Ds 2002:26) föreslog att regeringen skulle avsätta medel för bildandet av "ett centrum mot rasism och andra former av intolerans" att drivas i form av ideell förening. Arbetsgruppens förslag om ett centrum mot rasism hade sin bakgrund i att arbetsgruppen uppfattade att det fanns ett starkt önskemål om en samlande organisation bland föreningar inom detta område.⁶

Integrationsverket fick regeringens uppdrag att medverka till bildandet. Under hösten 2003 involverades ett stort antal lokala, regionala och nationella aktörer i processen framförallt genom möten anordnade av Integrationsverket och Afrosvenskarnas Riksförbund. Totalt deltog 359 frivilligföreningar i de möten som hölls runt om i Sverige under 2003 med anledning av bildandet.⁷

Vid det ett möte i maj 2003 utsågs en arbetsgrupp att förbereda det formella grundandet av Centrum mot rasism. Centrumets formella bildande ägde rum vid ett konstituerande möte den 6-7 september 2003, där interimistiska stadgar antogs som beslutades gälla fram till föreningens första årsmöte den 27 februari 2005. Vidare valdes en styrelse som efter mötet började arbetet med att utarbeta en operativ organisation för centrumet.⁸

1.3 Rapportens innehåll och disposition

Denna slutrapport är som nämndes i förorden disponerad i tre delar. Den första delen, Sammanfattning och slutsatser samt kapitel 1-3, är gemensam för fas ett och två av utvärderingen. Del två, kapitel 4-6, rapporterar resultaten från delutvärderingen som genomfördes mellan augusti och oktober 2005. De uppgifter som redovisas i del två gäller perioden från Centrum mot rasisms etablering 2003 till augusti/september 2005. Denna andra del av slutrapporten fokuserar precis som den tidigare levererade delrapporten på

⁶ Ds 2002:26, kap 6.

⁷ Centrum mot rasism: "Från kaos till gemensam sak, En dokumentation om bildandet av Centrum mot rasism" ISBN 91-631-6192-3

⁸ Ibid

hur verksamheten vid centrumet genomförts.⁹ Den tredje och sista delen av denna slutrapport, kapitel 7-9, rapporterar svaren från fas två av utvärderingen och fokuserar resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet.

Nedan beskrivs innehållet i respektive av de kommande kapitlen i rapporten.

Del 1:

- I kapitel 2 beskrivs datainsamlingsmetoder och genomförande i övrigt av utvärderingen. Därutöver redovisas definitioner på några begrepp som är centrala för centrumets verksamhet.
- Kapitel 3 bildar en ram för utvärderingen genom att beskriva och analysera de förutsättningar som gäller för Centrum mot rasism i förhållande till finansiering genom statligt stöd. I avsnittet återges intentioner med centrumet tillsammans med premisser och riktlinjer för statsbidraget förhållandevis utförligt.

Del 2 (Fas 1):

- I kapitel 4 beskrivs och analyseras Centrum mot rasism i ett organisatoriskt perspektiv. Underlaget bygger på dokumentstudier samt intervjuer. Frågor kring den institutionella ramen, medlemsrepresentation, effektivitet och finansiering beaktas. De uppgifter som redovisas gäller perioden från Centrum mot rasisms etablering 2003 till augusti/september 2005.
- Kapitel 5 fokuseras genomförandet av aktiviteter. Avsnittet bygger på en grundlig genomgång av Centrumets aktiviteter från verksamhetsstarten i början av år 2004 fram till halvårsskiftet år 2005. Data härstammar i huvudsak från en stor mängd dokument som tillhandahållits av Centrum mot rasism, kompletterat med intervjuer med kansliets personal. De uppgifter som redovisas i del två gäller perioden från Centrum mot rasisms etablering 2003 till augusti/september 2005.
- I kapitel 6 beskrivs och analyseras förekomst och användning av rutiner för dokumentation och uppföljning. Främst aktiviteter beaktas, men även det organisatoriska perspektivet inkluderas i viss mån. De uppgifter som redovisas i del två gäller perioden från Centrum mot rasisms etablering 2003 till augusti/september 2005.

Del 3 (Fas 2):

- Kapitel 7 innehåller en översiktlig bedömning av gränsdragningen till den verksamhet som bedrivs av andra aktörer som arbetar mot rasism och diskriminering med speciellt fokus på Antidiskrimineringsbyråerna. Kapitel 7 är en utvecklad version av kapitlet med samma nummer från delrapporten som levererades i oktober 2005.
- I Kapitel 8 presenteras huvuddelen av resultaten från den enkätundersökning som genomförts med Centrum mot rasisms medlemsföreningar. Resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet belyses ur ett internt och externt perspektiv.

⁹ För delrapporten hade Integrationsverket specificerat ett antal frågeställningar. Frågeställningarna rör organisatoriska perspektiv såväl som verksamhetsperspektiv. Frågeställningarna återges i bilaga 1 - Inriktning på delrapporten, Integrationsverket, 2005-08-17. Kapitel 4-6 i denna rapport söker besvara merparten av dessa.

- Det avslutande kapitlet, kapitel 9, belyser resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet utifrån externa aktörers perspektiv så om DO, Homo och Justitiedepartementet.

2. Metod och genomförande

För att kunna besvara de frågeställningar som varit aktuella för utvärderingen har Ramböll Management genomfört dokumentstudier, intervjuer och enkätundersökning. Nedan beskrivs de tre datainsamlingsmetoderna kortfattat. Därutöver ges en orientering om några relevanta begrepp samt förklaring till använda förkortningar.

Departementsskrivelsen 2002:26 har legat till grund för utvärderingen tillsammans med de riktlinjer som Integrationsverket har att följa vid fördelning av statsbidraget.¹⁰

2.1 Dokumentstudier

Huvuddelen av data som insamlats under utvärderingen kommer från dokument som under perioden 2003- oktober 2005 sammanställts av Centrum mot rasism. Dokumenten har tillhandahållits efter förfrågan och i enlighet med en av Ramböll Management sammanställd specifikation. Specifikationen beaktade alla typer av förekommande dokument. Därutöver har Centrum mot rasism getts möjlighet att komplettera med dokument i egen vald utsträckning för att på så sätt försäkra att samtliga dokumentation beaktas.

Som exempel på dokument som studerats kan följande nämnas:

- Planeringsdokument såsom verksamhetsplaner, aktivitetsplaner, budget samt visionsdokument.
- Redovisningsdokument såsom verksamhetsberättelser och revisionsberättelser.
- Styrelseprotokoll, mötesprotokoll och årsmöteshandlingar.
- Dokumentation över aktiviteter såsom konferenser, kampanjer och föreläsningar. Inbjudningar, dagordningar och referat har studerats.
- Stadgar och delegationsordning.

Av källförteckningen framgår allt det material som tillhandhållits av Centrum mot rasism för denna utvärderings genomförande.

Ekonomiska dokument såsom projektrapporter, resultaträkningar och balansräkning har studerats översiktligt, främst i syfte att skapa en förståelse för Centrum mot rasisms utveckling.

Avslutningsvis kan nämnas att Ramböll Management har studerat Centrum mot rasisms hemsida samt andra hemsidor som bedömts vara relevanta för förståelsen av den kontext inom vilken Centrum mot rasism verkar.

2.2 Intervjuer

Ramböll Management har genomfört kvalitativa intervjuer med personer både inom och utom Centrum mot rasism. Omfattningen på intervjustudien har varit begränsad och främst haft fyra syften.

För det första har intervjuer genomförts med representanter för Centrum mot rasisms styrelse (ordförande och kassör) samt med huvuddelen av kanslipersonalen. Syftet med dessa intervjuer har varit att skapa en förståelse för Centrumets organisation och verksamhet samt syftat till att ge kompletterande uppgifter där dokumentation saknats.

För det andra har intervjuer genomförts med representanter för några av de aktörer som Centrum mot rasism samverkat med vid genomförandet av

¹⁰ Regeringsbeslut 2003-10-02 (dnr. Ju2003/6982/IM)

enskilda aktiviteter. Syftet med dessa intervjuer har varit att klargöra vari Centrum mot rasisms samverkansarbete bestått samt att skapa en bild av hur samverkan fungerat. Fyra enskilda aktiviteter valdes ut mot bakgrund av att de dels är jämförelsevis resurskrävande och dels för att de av Centrum mot rasism lyfts fram som viktiga åtgärder. De aktiviteter som genom intervjuer studerats mer ingående är:

- Genomförandet av FN-dagar
- Antirasistiska filmdagar
- Unesco-utställningen
- Join-in

Intervjustudien innebär i det här avseende att intervjuer med representanter för samverkanspartners genomförts per telefon.

I uppdraget har även ingått att belysa gränsdragningen till andra aktörer som verkar inom området mot rasism och diskriminering och hur dessa aktörer upplever resultat och effekter av Centrum mot rasisms arbete. I delrapporten begränsades denna aspekt till Antidiskrimineringsbyråerna. För att belysa frågeställningar kring antidiskrimineringsbyråernas verksamhet har ansvarig handläggare på Integrationsverket intervjuats. I denna fråga har Ramböll Management kompletterat med data som inhämtats under tidigare genomförda utvärderingar av antidiskrimineringsbyråernas verksamhet.¹¹ I denna slutrapport har tre intervjuer genomförts: intervju med Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), med Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) och med Justitiedepartementet.

Vidare har sammanlagt tre intervjuer genomförts med organisationer som antingen valt att träda ur eller som valt att överhuvudtaget inte bli medlem i Centrum mot rasism. Syftet med dessa har varit att komplettera den enkätundersökning som genomförts med medlemsorganisationer för att kunna jämföra dessa olika typer av organisationers syn på resultat av Centrum mot rasisms arbete.

Totalt inom utvärderingen har 18 intervjuer genomförts. I bilaga 2 redovisas en förteckning över samtliga intervjuer.

Samtliga intervjuer har genomförts med en så kallad semistrukturerad metodik. En semistrukturerad intervju har fördelen att den säkerställer att samtliga på förhand utvalda aspekter täcks in samtidigt som den ger utrymme för nya frågeställningar och material från intervjupersonen. Intervjuerna utgick från en frågeguide som utarbetats av konsulterna för att kunna hålla en strukturerad, men ändå öppen intervju.

2.3 Enkätundersökning

Som en del av utvärderingen har en enkätundersökning genomförts riktad till medlemsorganisationerna i Centrum mot rasism. Syftet med enkätundersökningen var att få en övergripande och relativt heltäckande bild över medlemsorganisationernas syn på Centrumets verksamhet och vilka resultat och effekter som medlemmarna upplevt.

Enkäten skickades ut till samtliga föreningar som enligt Centrum mot rasism hade betalt in medlemsavgift för verksamhetsåret 2005 per sista december 2005. Undersökningen genomfördes i huvudsak som en webbenkät där respondenterna fick enkäten via e-post och besvarade den via en länk. De

¹¹ Utvärdering av lokal/regional antidiskrimineringsverksamhet, januari 2004. Utvärderingen genomfördes av Ramböll Management på uppdrag av Integrationsverket.

medlemsorganisationer för vilka Centrum mot rasism saknade e-postkontaktuppgifter fick enkäten skickad till sig brevledes. Totalt skickades enkäten till 100 medlemsföreningar, var av 92 fick den via e-post och övriga 8 fick den via posten. Svarsfrekvensen på enkäten var 44 procent. Enkätundersökningen genomfördes mellan 23 januari och 17 februari 2006. En påminnelse skickades ut under denna period utöver det initiala enkätutskicket.

Bland de organisationer som har svarat är fördelningen av olika typer av organisationer förhållandevis lik den som gäller bland samtliga medlemsorganisationer. Detta tyder på att det inte finns någon systematik i bortfallet på 66 procent av medlemsföreningarna avseende typ av organisation. Precis som bland samtliga medlemsföreningar utgör organisationer bildade på etnisk grund, antirasistiska organisationer och antidiskrimineringsbyråer en stor del av de svarande organisationerna. Men även andra typer av organisationer, så som ungdomsorganisationer och politiska organisationer, har besvarat enkäten. Deras andel av de svarande organisationerna (5 respektive 7 procent) motsvarar ungefär deras andel av samtliga medlemsföreningar. Sammanfattningsvis kan sägas att trots bortfallet på cirka 66 procent så är den undersökta populationen representativ avseende typ av organisationer för den totala populationen.

Utvärderarna har inte haft möjlighet att göra någon bortfallsanalys med avseende på storlek på organisationerna som inte har svarat. Detta eftersom utvärderingen endast har uppgifter om storlek på de organisationer som har svarat.

2.4 Begrepp

I detta avsnitt beskrivs några centrala begrepp. Beskrivningen bildar grund för diskussioner om inriktningen på den verksamhet som bedrivs av Centrum mot rasism.

Inledningsvis ska uppmärksammas att det finns nära samband och kopplingar mellan företeelser som till exempel rasism, nazism, antisemitism, islamofobi och homofobi. I den skrivelse som bildar grunden för Centrum mot rasism uppmärksammas vikten av att beakta de speciella förutsättningar som gäller arbetet för att motverka olika former av intolerans. Exempelvis kan andra och ytterligare åtgärder behövas för att förebygga och motverka islamofobi eller homofobi än för att bekämpa rasism.

De begrepp som diskuteras nedan är desamma som återges i riktlinjerna för statsbidraget till Centrum mot rasism, dvs. rasism, främlingsfientlighet, antisemitism, islamofobi, antiziganism, homofobi och diskriminering.

Samtliga beskrivningar är utdrag av definitioner som redovisas på kunskapsbanken "sverigemorasism.nu"¹². För mer utförliga definitioner samt litteraturhänvisningar hänvisas till www.sverigemotrasism.se.

¹² Se www.sverigemotrasism.se (2005-09-27).

Rasism (utdrag SMR)

Begreppet *rasism* är ett mycket omdiskuterat begrepp. Fram till 1960-talet hade de flesta studierna definierat rasism som en ideologi eller doktrin. Efter 1960-talet fick begreppet en större innebörd eftersom ideologier i sig inte kunde särskiljas från de handlingar ('ras'diskriminering, rasistiskt våld) och attityder (rasistiska fördomar, stereotyper) som härleddes från denna världsåskådning (ideologi).

En gemensam utgångspunkt för forskare är att rasism kan beskrivas som en uppsättning teorier, världsåskådningar, rörelser, processer, samhällssystem och handlingar som utgår från tron eller läran om att:

1. människosläktet kan delas in i olika raser, folkgrupper;
2. individens, gruppens eller samhällets ras- eller folkgrupptillhörighet utgör dess 'väsen';
3. dessa väsen bestämmer och förklarar skillnader i egenskaper, förmågor, begåvningar, färdigheter o s v mellan olika raser, folkgrupper eller individer;
4. utifrån dessa 'väsen' kan man identifiera 'över-' och 'underlägsna' folkgrupper, raser, och individer samt rangordna människosläktet från högre till lägre; och
5. att människor därefter kan behandlas därefter med hänvisning till dessa 'väsen'.

Främlingsfientlighet (utdrag SMR)

Begreppet *främlingsfientlighet* används ofta för att referera till negativa attityder mot personer som invandrat till det svenska samhället. Begreppet kan tolkas utifrån två syften.

I första hand undviker man genom att prata om främlingsfientlighet att beteckna det fenomen man pratar om som rasism, vilket ofta anses vara ett alltför starkt ord, förknippat med eugenism. Eugenism, den biologiska rasismens lära, utgår ifrån att det finns genetiska skillnader som är relevanta och legitima för att rangordna människor i bättre eller sämre sorter eller raser. Det som orsakar främlingsfientlighet mot invandrade personer (här främlingar) skulle enligt den uppfattning vara något annorlunda än dessa eugeniskt rasistiska attityder.

I andra hand rättfärdigar begreppet den fientliga handling som hänvisas bero på sitt associerade begrepp främlingsrädsla. Rädslan till främlingen framstår då som en mänsklig och förståelig känsla som kan förändras genom närmande och bekantskap. I båda dessa syften finns det en inbyggd gemensam problematik, nämligen att personer som invandrar från vissa bestämda världsdelar automatiskt definieras som *främlingar*.

Antisemitism (utdrag SMR)

Ordet antisemitism kommer av grekiskans anti, som betyder mot, och semit, som i just den här sammansättningen betyder jude. Den som är antisemit är således fientlig mot judar och judendomen. Ordet antisemitism uppfanns 1879 av den tyske agitatorn Wilhelm Marr som en beteckning på den tidens judefientliga kampanjer. Men judehatet har en betydligt äldre historia.

En särskild form av antisemitism är den som förekommer i arabvärlden och som också delvis tar sin utgångspunkt i Israel-Palestina-konflikten. Ett svenskt exempel är Radio Islam som tidvis sänder antisemitisk närradio över Stockholmsområdet och som på sin hemsida på Internet listar hundratals namn på personer som uppges vara en del av den judiska sammansvärjningen.

Se också antisemitism i avsnittet om antiziganism.

Islamofobi (utdrag SMR)

Termen *islamofobi* anspelar på en rädsla för religionen islam och denna religions anhängare, muslimer. Begreppet islamofobi inbegriper inte bara denna rädsla. Många muslimer upplever att det förs en propaganda mot islam och de personer som representerar denna religion. Islamofobi kan därför kort definieras som en rädsla för islam och muslimer, och som aktiverar en anti-islamisk reaktion riktad mot muslimer.

Begreppet islamofobi är av relativt nytt datum

Homofobi (utdrag SMR)

Begreppet *homofobi* kan enklast beskrivas som negativa känslor inför, attityder till och beteenden riktade mot homosexuella.

Begreppet homofobi myntades 1967, som rädslan för att vara i närheten av homosexuella. Trots ändelsen *fobi* är homofobi inte en farorespons som är typisk för de klassiska fobierna t.ex. agorafobi eller klaustrofobi. Det är alltså inte en beteckning för ett symptom i psykiatrisk mening. Begreppet homofobi liknar mer begrepp som xenofobi (främlingsrädsla).

Antiziganism (utdrag SMR)

Antiziganism är det begrepp som beskriver rasism mot romerna, zigenarna. Begreppet antiziganism har myntats i efterkrigstidens förintelseforskning ("antigypsyism"/eng., "Antiziganismus"/ty.) Men företeelsen antiziganism är lika gammal som romernas historia i Europa, dvs. snart tusen år. Liksom judarna har romerna betraktats som ett främmande folk och setts med misstro och fruktan och omgivits av mytbildning.

I en uppsats om antisemitismen citerar idéhistorikern Henrik Bachner den amerikanska folkmordsforskaren Helen Fein. Hon beskriver antisemitism som

en bestående latent struktur av föreställningar fientliga mot judar som kollektiv, vilka på det individuella planet manifesteras som attityder och i kulturen som myter, ideologi, folkliga traditioner och bildspråk, och i handlingar - social eller legal diskriminering, politisk mobilisering mot judarna, och kollektivt eller statligt våld - vilket resulterar i och/eller syftar till att fjärma, driva bort eller tillintetgöra judar just för att de är judar.

Om man byter ut judar mot romer/zigenare kan samma definition användas för att beskriva antiziganismen. De historiska parallellerna mellan antisemitism och antiziganism är många. Hatet har samma rötter: religiösa föreställningar, rädsla för det främmande, nationell chauvinism och rasism. Romer och judar har angripits och demoniserats från predikstolar, i populär konst, i litteraturen, och i modern tid inte minst i medierna.

Diskriminering (utdrag SMR)

Diskriminering innebär en viss typ av särbehandling som direkt eller indirekt missgynnar, kränker och/eller begränsar individens handlingsutrymme och valmöjligheter inom olika delar av samhällslivet, och som också kränker individens personliga integritet.

Denna särbehandling görs utifrån sociala kategorier, t.ex. man/kvinna, svenskar/invandrare, heterosexuell/homosexuell/bisexuell, majoritet/minoritet etc. Särbehandlingen beror på vilken kategori man anses tillhöra eller identifierar sig med.

Denna särbehandling går ut på att samtidigt indela, åtskilja och hierarkisera individer eller grupper, dvs. att underordna en individ eller grupp genom att behandla en annan individ eller grupp på ett mer gynnande och positivt sätt (överordna) på grund av dessa kategorier.

Diskriminering är ett brott mot principen om rätten till likabehandling, som är den främsta grunden i deklarationen om FN:s mänskliga rättigheter. Diskriminering är en av de sociala handlingar som medvetet eller omedvetet upprätthåller en viss typ av samhällelig (makt)struktur som missgynnar en särskilt grupp.

Med *etnisk diskriminering* menas att denna negativa särbehandling grundas på *etnisk tillhörighet*. I *lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering* definieras etnisk diskriminering som orättvis eller kränkande behandling på grund av "ras", hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse.

Direkt och indirekt diskriminering, strukturell diskriminering, institutionell diskriminering är andra begrepp som används. För definitioner av dessa, se www.sverigemotrasism.se

2.5 Förkortningar

I texten används förkortningar i viss utsträckning. Dessa är:

CMR	Centrum mot rasism
ECRI	European Commission Against Racism and Intolerance
SMR	Sverige mot rasism
ENAR	European Network Against Racism
ARF	Antirasistiska filmdagar
ADB	Antidiskrimineringsbyråer
DO	Ombudsmannen mot etnisk diskriminering
Homo	Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning

3. Intentioner med centrumet och riktlinjer för statligt stöd

I det här avsnittet redovisas statens intentioner med att underlätta etableringen av ett centrum mot rasism tillsammans med premisserna och riktlinjerna för det statliga stödet. Avsnittet grundar sig på skrivelsen "Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans" (Ds 2002:26).

I regeringens beslut om stöd till ett centrum mot rasism anges att Integrationsverket skall följa de riktlinjer för stödet som preciseras närmare i rapporten "Ett centrum mot rasism och andra former av intolerans (Ds 2002:26) och som huvudsakligen framgår av den nybildade ideella föreningens stadgar."¹³ Riktlinjerna bildar således grund för stödet och därmed blir departementsskrivelsen central för analysen av Centrum mot rasism.

Redan här ska uppmärksammas att departementsskrivelsen är vag i sina formuleringar kring ett centrums organisation och dess verksamhet. Detta har sin naturliga förklaring i att det handlar om en ideell förening som ska vara fristående från staten. Den arbetsgrupp som utarbetade nämnda rapport uppmärksammade detta genom att framföra bedömningen att det är "rimligt att statens krav i förhållande till det stöd som ges utformas så att vissa angelägna behov kan tillgodoses samtidigt som centrumets oberoende respekteras."¹⁴

Vidare sägs om kraven att "dessa [...] bör vara generella till sin karaktär. Det är den ideella föreningen som ytterst skall avgöra hur och på vilket sätt arbetet ska bedrivas."¹⁵ Regeringen ska alltså inte i detalj ange hur och på vilket sätt verksamheten ska bedrivas utan inriktningen och omfattningen på verksamheten ska utvecklas utifrån organisationens, dvs. medlemsföreningarnas, egna behov och förutsättningar. Att riktlinjerna är övergripande till sin karaktär kommer att framgå närmare nedan och bör i övrigt hållas i åtanke vid reflektioner över Centrum mot rasisms organisation och verksamhet. Uppmärksammas bör också att förslaget om inrättandet av ett centrum mot rasism föregicks av överläggningar med organisationer inom frivilligsektorn.¹⁶

3.1 Intentioner med ett centrum mot rasism – Ds 2002:26

Utgångspunkten för bildandet av ett centrum mot rasism och andra former av intolerans var att skapa en fast samlingspunkt för att förstärka och få kontinuitet i samarbetet mellan frivilligorganisationer i frågor som rör rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi. Utifrån detta har vikten av en fast organisatorisk ram betonats i Ds 2002:26..

Centrumet ska med andra ord utgöra navet för ett övergripande samarbete med målet att det ska bidra med kontinuitet och stabilitet i den samverkan som till stor del redan fanns mellan olika organisationer innan centrumets bildande, samt att underlätta och verka för nya flexibla former av samverkan. Vidare har angivits att centrumet ska tillgodose regeringens, myndigheters och andra aktörers behov av att samarbeta och rådgöra med paraplyor-

¹³ Regeringsbeslut 2003-10-02 (dnr. Ju2003/6982/IM).

¹⁴ Ds 2002:26, s. 51

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ds 2002:26, kap. 6.

ganisation i frågor som rör olika former av intolerans samt att centrumet ska kunna fungera som ett kontaktorgan för att kanalisera kunskap, erfarenhet och information. Vikten av att centrumet är oberoende från staten understryks.

Vidare uttrycks det i Ds 2002:26 att den organisatoriska modellen ska skapa förutsättningar för ett brett engagemang liksom ge organisationen möjlighet att arbeta med stor självständighet. För att vidmakthålla den kraft och det engagemang som finns hos frivilligorganisationer rekommenderades en enkel organisation.

Med avseende på verksamhetens inriktning anges att ett övergripande mål för centrumet skall vara att förstärka och komplettera samhällets insatser mot rasism, främlingsfientlighet och andra former av diskriminering. Ansvarsområdet ska omfatta att

- förstärka och utveckla samarbetet med frivilligorganisationer som arbetar med de aktuella frågorna
- fungera som ett kontaktorgan för regeringen, myndigheter och andra centrala aktörer
- bedriva aktiv verksamhet vad gäller dokumentation, information och opinionsbildning.

Därutöver ska centrumet också fungera som rådgivande organ i frågor som rör olika former av intolerans och ett forum där regeringen och berörda myndigheter kan utbyta erfarenheter och idéer. På sikt ska centrumet kunna anlitas som expertorgan i olika sammanhang.

Arbetet med information och dokumentation ges ett konkret uttryck i skrivelsen. Härvidlag sägs att det handlar om insatser för att underlätta en oberoende opinionsbildning genom exempelvis klippservice, nyhetsbrev och broschyrer. Med dokumentation kan avses "t.ex. att följa den diskriminering som förekommer i samhället eller den verksamhet som pågår på Internet."¹⁷ Utbildnings- och konferensarrangemang nämns också, tillsammans med rådgivningsverksamhet.

I skriften definieras att ett centrum mot rasism ska arbeta med rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi och diskriminering. Det etniska perspektivet ges störst utrymme i underlaget för bildandet av centrumet.

Vid sidan om kraven kring inriktning och områden för verksamheten har det också uttryckts krav på att ett könsperspektiv ska genomsyra verksamheten. Ett flertal av de aktörer som konsulterades i samband med utarbetandet av förslaget om ett centrum mot rasism påtalade att ett könsperspektiv måste bli tydligare och integreras i arbetet mot rasism och andra former av intolerans. Kvinnor och män kan utsättas olika av rasism, homofobi, diskriminering m.m. och därför kan särskilt anpassade åtgärder behövas för att förebygga och motverka dessa yttringar och handlingar beroende på om det drabbar kvinnor eller män. Följaktligen ges uttryck för att verksamheten vid ett centrum mot rasism ska genomsyras av ett könsperspektiv. Centrumet förväntas för att nå bästa möjliga resultat ha detta förhållningssätt mot rasism, homofobi, diskriminering m.m. i sin verksamhet.

¹⁷ Ds 2002:26, s. 53

I departementsskrivelsen förutsägs att det kan ta tid att bygga upp en fungerande verksamhet samt att verksamhetens inriktning och omfattning kan komma att förändras med tiden.

Sammanfattningsvis finns stora förväntningar på de funktioner som ett centrum mot rasism kan tänkas uppfylla i arbetet mot rasism och diskriminering.

3.2 Premisser för statligt stöd till ett centrum mot rasism

I Ds 2002:26, avsnitt 8.2.4, definieras utifrån de allmänna intentionerna med ett centrum mot rasism även premisser för det statliga stödet. Flera aspekter av detta lyfts fram:

- stöd till ett centrum mot rasism bör utgå i form av ett årligt bidrag
- stödet ska omfatta ett centrum mot rasism, dvs. flera centrumbildningar är inte aktuella.
- föreningen bör varje år i en ansökan översiktligt beskriva den verksamhet som ska bedrivas.

De kostnader som det statliga bidraget är avsett att täcka definieras relativt utförligt, nämligen att "det statliga bidraget skall vara avsett för den löpande driften och kärnverksamheten i ett centrum mot rasism och andra former av intolerans". På samma sätt definieras vad medlen inte ska tas i anspråk för, nämligen:

- "för att finansiera verksamhet som bedrivs av de enskilda frivilligorganisationer som ingår i den ideella föreningen."
- "särskilda projekt som bedrivs av den ideella föreningen"

Sammanfattningsvis är bidraget alltså inte avsett att täcka kostnader för projekt och aktiviteter utan avser främst medel till:

- lokalkostnader
- personalkostnader för ett litet kansli
- viss kärnverksamhet

3.3 Riktlinjer för statsbidrag

Utifrån de premisser som presenterats ovan är riktlinjer för stödet definierade. Dessa riktlinjer ur Ds 2002:26 avsnitt 8.2.4, som ska uppfattas som villkor som ska vara uppfyllda för att bidraget ska utgå, är således en synnerligen central utgångspunkt för utvärderingen. Samtliga delar av riktlinjerna återges därför nedan i citatform för tydlighetens skull.

Ett grundläggande villkor är att "en ideell förening bildas genom en bred sammanslutning av olika organisationer." Vad som avses med en "bred sammanslutning" definieras dock inte närmare. Vidare gäller följande riktlinjer för stödet:

- "Den ideella föreningen skall vara öppen för medlemskap för varje organisation med verksamhet i Sverige, som är beredd att följa föreningens stadgar"
- "Verksamheten skall omfatta åtgärder mot rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi och diskriminering."
- "Verksamheten skall syfta till att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer och inriktas mot kunskapsuppbyggnad, informations-spridning och opinionsbildning."

Vidare fastställs i riktlinjerna att "det är viktigt att:

- centrumet organiseras så att kunskaper och erfarenheter om olika former av intolerans säkras
- ett könsperspektiv kan genomsyra verksamheten."

Avseende dessa två punkter kommenteras att "i detta sammanhang kan sammansättningen av styrelsen ha betydelse."

Avslutningsvis anger riktlinjerna förhållningssättet till redovisning och dokumentation. Härvidlag anges följande: "Statlig finansiering ställer också höga krav på redovisning och uppföljning av verksamhetens resultat. En förutsättning för en bra uppföljning är att verksamheten fortlöpande dokumenteras."

4. Centrumets organisation

I det här avsnittet beskrivs och analyseras centrumets organisation. Följande frågor besvaras:

- Hur är centrumets stadgar strukturerade och motsvarar dessa de krav som kan ställas utifrån intentionen att Centrum mot rasism ska ha en bred representation av olika föreningar och vara öppen för alla?
- Hur är Centrum mot rasism organiserat med avseende på styrelse och kansli m.m. och kan resurserna anses ändamålsenliga?
- Vilka är centrumets medlemmar, hur sker rekrytering, vilka strategier finns i medlemsfrågor och vad karaktäriserar centrumets förhållningssätt?
- Har Centrum mot rasism en bredd i sin medlemssammansättning?
- Vilka medel står till Centrum mot rasisms förfogande och hur har dessa använts? (Denna fråga beaktas även i avsnittet 5 om centrumets verksamhet.)

4.1 Föreningens stadgar

Centrum mot rasism är en ideell förening och organisationsformen är en förutsättning för centrumets statliga stöd i enlighet med riktlinjerna. I en ideell förening anges alla grundläggande bestämmelser i stadgarna så att de blir tillämpliga på alla medlemmar. En ideell förening består således av sina medlemmar.

Utformningen av Centrum mot rasisms stadgar är av intresse för att kunna bedöma om grundläggande formella förutsättningar finns för att kunna bedriva verksamheten på önskvärt sätt.

Centrum mot rasisms nuvarande stadgar fastställdes vid årsmötet 2005 som hölls den 27 februari. Innan dess bedrevs centrumet efter interimistiska stadgar vilka antogs i samband med centrumets bildande.¹⁸ Fastställandet av stadgar vid årsmötet innebar endast mindre innehållsliga förändringar och kan sägas vara ett uttryck för medlemmarnas påverkan.¹⁹

Stadgarna återkopplar i stor utsträckning till de önskemål som finns på CMR:s organisation och verksamhet. Eftersom stadgarna utgör grunden för föreningen redovisas relevanta delar av innehållet jämförelsevis utförligt nedan.

¹⁸ De interimistiska stadgarna var utarbetade av den arbetsgrupp som utsetts att förbereda CMR:s formella bildande. Efter bildandet tillsattes en stadgeredigeringsgrupp som fick i uppgift att bearbeta förslag på och föra in ändringar i stadgarna. Stadgeredigeringsgruppens förslag på ändrade stadgar presenterades första gången vid medlemsmötet 2004.

¹⁹ De nuvarande stadgarna är något mjukare med avseende på uteslutning av medlemmar. Däremot har kraven hårdnat vad gäller beslutförhet vid årsmöte och medlemsmöte, större uppslutning av medlemmar krävs för att beslut ska fattas. De nya stadgarna innehåller också något tydligare riktlinjer för styrelsens och kansliets arbetsuppgifter.

4.1.1 Vision, mål och grundläggande principer, § 3

Stagarna anger tre visioner för CMR:

- CMR:s vision är ett rättvist samhälle där alla människor oberoende av sådana grunder som etnicitet, religion, kön, funktionshinder, sexuell läggning, social och ekonomisk bakgrund eller andra liknande grunder.
- CMR är en ledande nationell och internationell aktör som med kompetens och trovärdighet driver frågor som berör arbete mot rasism, diskriminering, islamofobi, antiziganism, antisemitism och homofobi samt andra former av intolerans.
- CMR arbetar med övergripande strategier i samarbete med andra nationella och internationella aktörer för att påverka och förändra attityder och beteenden i samhället.

Förutom de övergripande visionerna specificeras Centrum mot rasisms målsättningar, § 4, nämligen att:

- synliggöra och motverka alla former av rasism, diskriminering och intolerans.
- initiera forskning och verka för ökad kunskap och kompetensutveckling avseende rasism, diskriminering och andra former av intolerans.
- främja och följa upp insatser till stöd för offer för brott med rasistiska och diskriminerande förtecken.
- bedriva en aktiv verksamhet vad gäller opinionsbildning, information och dokumentation.
- följa utvecklingen och initiera nödvändiga åtgärder inom området i Sverige, EU och andra internationella organ.
- verka för uppbyggnad och utveckling av nationella - och internationella nätverk i arbetet mot rasism och för människors lika värde.

Därutöver anges ett antal grundläggande principer, § 5, som ska vara styrande för Centrumets organisation och verksamhet.

- Samlande: Föra samman organisationer som arbetar mot rasism och företräder offren för rasism och diskriminering med andra samhällsaktörer.
- Pluralistisk: Föreninga olika organisationer med varandra, såsom, etniska, fackliga och kultur-, handikapp- och sexualpolitiska samt andra slags frivilligorganisationer.
- Programorienterad: genom att utveckla och genomföra påverkans- och kampanjarbete på nationell- och internationell nivå.
- Jämställd: genom att ha ett aktivt genusperspektiv både i det interna och externa arbetet.
- Resultatorienterad: genom att ha en professionell organisation som siktar mot konkreta mål.

- Fokuserad: genom att koncentrera verksamheten på prioriterade aktiviteter.
- Flexibel: genom att kunna möta nya utmaningar i omvärlden.
- Regionalpolitiskt medveten: genom att inkludera lokala/regionala plattformar i centrumets arbete och eftersträva ett regional perspektiv i verksamhetsutformningen.
- Demokratisk: genom demokratiska arbetsformer, genom att vara öppen för alla organisationer som vill verka för centrumets ändamål och som godkänner dess stadgar, samt genom att engagera medlemsorganisationer i centrumets arbete och dess verksamhets utformning.
- Öppen: genom att arbeta efter en princip om öppenhet och genom att regelbundet rapportera till styrelsen, medlemsorganisationer och stödmedlemmar.

Det är tydligt att merparten av CMR:s visioner och organisationsprinciper har sitt ursprung i de verksamhets- och organisatoriska mål som återfinns i riktlinjerna för det statliga stödet såsom de anges i Ds 2002:26.²⁰

4.1.2 *Medlemskap i Centrum mot rasism, § 6*

Stadgarna anger att medlemskap kan ges till samtliga enskilda organisationer som godkänner stadgarna, betalar årsavgiften och som i övrigt vill verka för föreningens ändamål.

Begränsningar anges, såsom att endast demokratiskt uppbyggda organisationer kan ges medlemskap samt att medlemsföreningar måste arbeta för alla människors lika värde. I övrigt bedömer Ramböll Management att stadgarna behandlar medlemskap, medlemsavgift, utträde och uteslutning på för ideella föreningar sedvanligt sätt.

En förutsättning för medlemskap är att medlemsförening vill verka för föreningens ändamål. Föreningens ändamål anges dock inte i stadgarna på ett otvetydigt sätt, vilket får sägas vara anmärkningsvärt.

4.1.3 *Årsmöte och medlemsmöte, § 10-12*

Förehavanden kring årsmöte behandlas i stadgarna på sedvanligt sätt. Utrymme för att sammankalla till ett extra årsmöte ges dock inte i stadgarna. Däremot anges att så kallat medlemsmöte kan anordnas under vissa förutsättningar, nämligen på initiativ av årsmötet, styrelsen, revisorerna eller då minst hälften av medlemsföreningarna skriftligen önskar det. Beslut vid medlemsmöten ska fattas enligt samma regler som gäller vid årsmöte.

4.1.4 *Styrelsen och kansliet, § 13-16*

I stadgarna anges styrelsens sammansättning och dess uppgifter m.m. Stadgarna är i detta avseende utformade i enlighet med den verksamhet som Centrum mot rasism ska bedriva och får anses ändamålsenliga.

Det kan noteras att stadgarna anger att styrelsens sammansättning bland annat bör ta hänsyn till könsmässig representation, vilket i riktlinjerna för

²⁰ jmf. Avsnitt 3 "Intentioner med centrumet och riktlinjer för statligt stöd"

stödet identifieras som en möjlig förutsättning för att könsperspektivet ska genomsyra centrumets verksamhet.

Styrelsens ansvar definieras som att:

- verkställa medlemsmötenas beslut
- bereda ärenden inför medlemsmöten
- inom av medlemsmötena fastställda ramar fatta övergripande beslut om föreningens verksamhet
- ta initiativ som gagnar organisationens intresse
- förvalta föreningens tillgångar i enlighet med fastställda principer
- avge verksamhetsberättelse och ekonomisk redovisning
- rekrytera och anställa personal²¹
- upprätta verksamhetsplan och budget

Kansliets roll berörs knapphändigt. Det sägs att organisationen kan ha ett kansli och att dess chef kan vara adjungerad till styrelsen. Arbetsuppgiften är att verkställa styrelsens beslut och i övrigt reglera verksamhetsplanen.

Kansliets roll och uppdrag beskrivs något mer utförligt i verksamhetsrapporten för 2005 fram till sista augusti, där det anges att kansliet:

- är operativt ansvarigt
- kommer med förslag till styrelsen
- verkställer styrelsens beslut
- fungerar som länk mellan medlemsorganisationer och styrelsen

4.1.5 *Övrig formalia*

Formella aspekter av organisationens fortlevnad så som bestämmelser kring firmateckning, revisorer, valberedning, arvoden, stadgeändring samt upplösning framgår av stadgarna i sedvanlig och ändamålsenlig utsträckning.

4.1.6 *Delegationsordning*

Beslutsfattandet inom Centrum mot rasism regleras förutom i stadgarna även i en i maj 2005 beslutad delegationsordning.

Delegationsordningen klargör beslutsfattandet inom följande områden: föreningspolitisk verksamhet, intern verksamhet, ekonomisk verksamhet, personalfrågor och rekrytering samt arvodering.

Delegationsordningen är utformad för att åskådliggöra det samlade beslutsfattandet, vilket innebär att årsmötet anges som delegat i vissa frågor. I en kommentar till delegationsordningen anges dock att detta inte ska tolkas som att styrelsen delegerar beslutanderätten utan snarare konstaterar att vissa frågor kräver årsmötesbeslut.

En närmare analys av delegationsordningens bedöms inte vara relevant för utvärderingen. Ramböll Management kan dock konstatera att värdet av en delegationsordning som fastställer beslutanderätten på olika nivåer är synnerligen stort i en organisation som Centrum mot rasism. Det är anmärkningsvärt att en delegationsordnings först fastställdes mer än ett år och ett halvt år efter att verksamheten initierades.

4.1.7 *Slutsatser*

Stadgarna uttalar bestämmelser om medlemmar och organisationsform som syftar till att uppnå en öppen organisation med en bred sammanslutning av

²¹ Beslut i anställningsärenden har dock delegerats till verksamhetschefen (Delegationsordning för CMR, 2003-05-24).

medlemmar. Stadgarna innehåller erkännande av samtliga tänkta verksamhetsområden, rasism, islamofobi, antiziganism, antisemitism och homofobi och diskriminering. Relevanta verksamhetsinriktningar som opinionsbildning och kunskapsbyggande är också fastställda. Att organisationen är fristående samt partipolitiskt och religiöst obunden framgår likaså av stadgarna.

Ramböll Management vill göra några påpekanden kring stadgarnas innehåll och utformning.

- För det första kan konstateras att ändamålet med föreningen inte anges på ett otvetydigt sätt. Faktiskt sägs inget om ändamålet – blott anges visioner på olika nivåer. Detta kan formellt ha konsekvenser för medlemskap.
- För det andra kan uppmärksammas att de perspektiv som rör samverkan mellan medlemsorganisationer och stärkandet av samarbetet inom frivilligrörelsen inte återfinns i stadgarna i nämnvärd utsträckning.
- För det tredje kan uppmärksammas att den målsättning som rör Centrum mot rasisms arbete med att främja och följa upp insatser till stöd för offer för brott med rasistiska och diskriminerade förtecknen får anses ligga utanför de intentioner för centrumet som anges i riktlinjerna för bidraget.

Avseende formalia kan också uppmärksammas att stadgarna inte omnämner styrelsens möjlighet att inrätta ett arbetsutskott. Denna aspekt ligger dock utanför utvärderingsuppdraget.

Ramböll Managements övergripande bedömning är att stadgarna är ändamålsenliga med hänsyn för den verksamhet som Centrum mot rasism ska bedriva och riktlinjerna för stödet. Stadgarna medger att organisationen ska anses som öppen för alla enskilda organisationer och har förutsättningar för en ge en bred representation.

4.2 Styrelsen

I det närmaste följer en kortfattad beskrivning av styrelsen och dess arbete.

4.2.1 Styrelsens sammansättning

Centrum mot rasisms styrelse består av ordförande, kassör och sju övriga ledamöter samt av minst två ersättare. Styrelsen ska hålla minst fyra ordinarie möten under ett verksamhetsår. För verksamhetsåret 2005 var minst sex sammanträden inplanerade.

Den ursprungliga rekryteringen av styrelsemedlemmarna genomfördes av valberedningen i samband med årsmötet under hösten år 2003.

Vid det årsmötet, 27 februari 2005, valdes elva ledamöter. Av dessa var sex män och fem kvinnor. I september 2005 bestod styrelsen av åtta medlemmar. Av dessa var tre män och fem kvinnor, vilket innebär en övervikt av kvinnor. Tre styrelseledamöter har avgått under 2005. Av information på centrumets webbplats www.centrummotrasism.nu framgår att styrelseledamöterna avgått på egen begäran. I styrelseprotokoll från februari 2005 kommenteras en ledamots beslut att avsäga sig sitt styrelseuppdrag. I övrigt innehåller de styrelseprotokoll som delgivits utvärderingen ingen information om avgående ledamöter.

4.2.2 Arbetsutskott

Styrelsen har inrättat ett arbetsutskott. Syftet med arbetsutskott är att fungera som stöd åt den löpande verksamheten samt fungera som beredande organ till styrelsen. Antalet ledamöter i utskottet är tre: ordförande, kassör och en roterande position. Liksom till styrelsemötena är verksamhetschefen adjungerad till samtliga sammanträden i utskottet.

Ett arbetsutskotts inrättande och befogenheter nämns inte i stadgarna. Detta får anses anmärkningsvärt särskilt med hänsyn till att det i delegationsordningen framgår att arbetsutskottet har omfattande formella befogenheter, så som förändring av budget och mandat att göra inköp under 100 000 kronor.

Av styrelseprotokoll framgår att ansvarsförhållandet mellan styrelsen och arbetsutskottet är oklar och därför har varit föremål för diskussion.

4.2.3 Styrelsens arbete och effektivitet

Eftersom kanslifunktion saknades i sin helhet när verksamheten inom Centrum mot rasism påbörjades tog styrelsen initialt även ansvar för vissa praktiska aspekter samt aktiviteter. Därutöver arvoderades enskilda ledamöter för att utföra vissa operativa uppgifter.

Under våren år 2004 fokuserade styrelsen bland annat på att rekrytera en verksamhetschef och övrig personal samt på arbetet med vissa basala rutiner och viss planering. Efter att verksamhetschefen rekryterats och i takt med att de organisatoriska, lokalmässiga och andra strukturfrågor alltmer funnit sin lösning har styrelsens arbete kunnat inriktas på principiella verksamhetsfrågor och planering i jämförelsevis högre utsträckning.²²

Ramböll management bedömer att styrelsens behov av att inledningsvis i det dagliga styra verksamheten sannolikt har präglat förhållandet mellan styrelsen och den så småningom uppbyggda kanslifunktionen. Fortfarande ansvarar kassören för huvuddelen av föreningens ekonomiska administration.

Enligt samtliga intervjuade personer inom styrelsen och inom kansliet har styrelsearbetet under ihållande perioder, och redan för starten, präglats av interna motsättningar. Dessa motsättningar har enligt ordföranden förlamat styrelsearbetet i betydande utsträckning. Ramböll Management har inte närmare undersökt naturen på de interna motsättningarna inom styrelsen, eftersom detta bedömts ligga utanför ramen för uppdraget. Utifrån studier av styrelseprotokoll kan dock konstateras att motsättningar förekommit. I viss mån anses detta naturligt för ett styrelsearbete, men omfattningen på motsättningarna bedöms ha fått betydande konsekvenser för effektiviteten i styrelsens arbete. Ramböll Management bedömer att kansliets förmåga att bedriva operativ verksamhet sannolikt påverkats negativt av det ineffektiva styrelsearbetet.

Enligt ordförande har förutsättningarna för ett välfungerande styrelsearbete förbättrats till följd av att styrelsens sammansättning förändrats under hösten 2005 genom att enskilda ledamöter av sagt sig uppdraget som styrelseledamot. Ramböll Management kan inte bedöma i vilken grad detta påverkat och kommer att påverka styrelsearbetets utveckling.

²² Intervjuer med representanter från CMR

4.3 Personalresurser – kansliet m.m.

Till styrelsens förfogande finns ett kansli. Kansliet är ansvarig för den operativa verksamheten och verkställer styrelsens beslut. Enligt centrumet ska kansliet även fylla funktionen som länk mellan medlemmarna och styrelsen.²³

4.3.1 Kanslifunktion och bemanning

Kansliets bemanning har varierat under den period som centret varit verksamt. Samtliga anställningar av medarbetare har gjorts av styrelsen. Den första medarbetaren, verksamhetschefen, anställdes under februari 2004, dvs. fem månader efter centrumets bildande. Dessförinnan fanns från och med januari 2004 en medarbetarresurs för att underhålla kunskapsbanken Sverige mot rasism, men vars anställning formellt fanns vid Integrationsverket. Inledningsvis var tjänstegraden heltid, men under hösten förändrades detta till halvtidstjänstgöring.

Under våren 2004 (april) provanställdes en person med juridisk kompetens och en person vars uppgift skulle vara att fungera som medlemssamordnare. Anställningen av den senare permanentades, medan provanställningen för personen med juridisk kompetens avslutades i förtid. Större delen av våren, sommaren och inledningen på hösten 2004 bestod således kansliet endast av två personer kontinuerligt anställda på heltid, verksamhetschefen och medlemssamordnaren. Utöver dessa utnyttjades arbetskraftsresursen från Integrationsverket och timanställda för kansliets verksamhet.

Under slutet av hösten 2004 (november) bedömdes att förstärkning av kanslipersonal skulle genomföras, främst för att skapa förutsättningar för att underhålla kunskapsbanken Sverige mot rasism. Redan innan dessa rekryteringar genomfördes bedömde verksamhetschefen att kansliet var starkt underbemannat. Kansliet förstärktes under hösten genom att en person anlätades på konsultbasis för att ansvara för underhåll och utveckling av kunskapsbanken Sverige mot rasism samt centrumets hemsida. Denna person har från och med 1 april 2005 fått provanställning med halvtidstjänstgöring.²⁴ Därutöver visstidsanställdes en pressekreterare med halvtidstjänstgöring fram till och med februari 2005. Dessa förstärkningar av kansliets bemanning genomfördes genom kontakter med medlemsorganisationer, eftersom detta ansågs nödvändigt med hänsyn till den korta framförhållningen i rekryteringsprocessen.²⁵

Under våren 2005 genomfördes två förändringar av kansliets bemanning. En pressekreterare har anlåtats på timmar. En kanslist med ansvar för löpande administration, men också för visst arbete med kunskapsbanken, tillkom 1 april 2005. Personen var anställd sex månader med finansiering genom förstärkt anställningsstöd. Anställningen förlängdes temporärt därefter. Från verksamhetsstarten till och med att delegationsordningen fastställdes under maj 2005 ansvarade styrelsen för beslut om anställning. Av delegationsordningen framgår att beslut numera kan fattas av verksamhetschefen.

Nedan redovisas en sammanställning över kansliets bemanning under år 2004 och år 2005.

²³ Centrum mot rasism Verksamhetsrapport 1/1-30/8 2005

²⁴ Webbredaktören är placerad i Malmö.

²⁵ En tjänst avsåg visstidsanställning under ett fåtal månader, medan den andra, webbredaktör avsåg tillsvidareanställning.

Tabell 1. Kansliets bemanning 2004 och september 2005

Funktion	Anställning	Tjänstegrad	Period
<i>Bemanning 2004</i>			
Verksamhetschef	Tillsvidare	100 %	Feb-dec 04
Medlemssamordnare	Tillsvidare	100 %	Apr-dec 04
Webbredaktör	Timbasis	50 % (ca)	Nov-dec 04
Pressekreterare	Visstid	50 %	Nov-dec 04
<i>Bemanning 2005</i>			
Verksamhetschef	Tillsvidare	100 %	Jan-
Medlemssamordnare	Tillsvidare	100 %	Jan-
Pressekreterare	Visstid	50 %	Jan-feb
Pressekreterare	Timbasis		Feb-
Webbredaktör	Prov	50 %	Apr-
Kanslist	Visstid 6 mån	100 %	Apr-

Verksamhetschefen och styrelsen bedömmde i september 2005 att den dåvarande bemanningen var otillräcklig och planerade därför förstärkning med tre personer för tre tjänster. Tjänsterna avser tillsvidareanställning:

- Pressekreterare (deltid 50-75 %)
- Projektledare/sakkunnig (deltid 50-75 %)
- Administratör (heltid 100 %)

Samtliga tre tjänster planerades att tillsättas under hösten 2005. Administratörstjänsten planerades att ersätta den kanslisttjänst som funnits under 2005.

Efter att planerade rekryteringar genomförts kommer kansliets bemanning att bestå av 4.5-5.0 heltidstjänster, vilket är den bemanning som verksamhetschefen uppfattar som optimal i förhållande till kansliets uppdrag.²⁶ Sammanfattningsvis kommer följande funktioner att finnas inom kansliet

- verksamhetschef, 100 procent
- medlemssamordnare, 100 procent
- webbredaktör, 50 procent
- pressekreterare, 50-75 procent
- projektledare/sakkunnig 50-75 procent
- administratör, 100 procent

4.3.2 Ekonomifunktion

Som framgår av ovanstående redovisning av tidigare och nuvarande bemanning av kansliet, liksom av den planerade bemanningen, finns ingen resurs med ansvar för ekonomi inom kansliet. Denna funktion utförs i sin helhet av föreningens kassör. Kassören erhåller ersättning motsvarande två arbetsdagar per månad. I realiteten upptas sysslorna med att hantera föreningens ekonomi (resursplanering, redovisning, uppföljning m.m.) uppskattningsvis en halvtidstjänst. Det är kassören som svarar för attestering, utbetalningar, redovisning, ekonomisk uppföljning, rapportering till styrelsen och andra ekonomiadministrativa uppgifter. För att stödja detta arbete anlitas en bokföringsbyrå.

Kassörens aktiva roll i föreningens ekonomi innebär att verksamhetschefen inte närmare befattar sig med ekonomiska frågor såsom ekonomisk uppfölj-

²⁶ Att ett intervall anges beror på att det i dagsläget är oklart om tjänsterna som pressekreterare och projektledare/sakkunnig kommer att vara 50 procent eller 75 procent.

ning och rapportering. Budgeten planeras i samarbete mellan kassören och verksamhetschefen och antas av styrelsen.

4.3.3 *Slutsatser*

Kanslifunktionen har utvecklats stegvis sedan inledningen av 2004 då en verksamhetschef tillsattes. Tjänstetillsättningar tycks ha genomförts med kort framförhållning och utan en långsiktig strategi för vilken bemanning kansliet ska ha för att kunna genomföra sitt uppdrag. Fram till september har endast två heltidstillvidareanställningar funnits, resterande medarbetarresurser har utgjorts av visstidsanställningar, timanställningar och konsultlösningar. Sammantaget kan Ramböll konstatera att det funnits en viss personlörlighet och där totalt åtta olika personer under olika perioder har varit inblandade i verksamheten.

Ramböll Managements uppfattning är att bemanningen genomgående varit relativt svag ur dimensioneringsaspekt. Särskilt gäller detta ekonomifunktionen, vilken sköts av kassören på ideell basis i stor utsträckning. Ramböll Managements bedömning är att det inte kan anses rimligt att ekonomiadministrationsen i en så stor förening primärt sköts på ideell basis och på distans från verksamheten. Kassören delar uppfattningen och anser att det skulle behövas administrativ personal på kansliet som tog över stora delar av kassörens arbete, uppgifter som att se till att räkningar betalas i tid, kontering och att ha kontroll på vilka aktiviteter som genomförs.

4.4 **Medlemsföreningar**

Centrum mot rasism är en medlemsorganisation och består därför ytterst av sina medlemmar. Underlaget till förslaget om etablerandet av Centrum mot rasism betonar vikten av brett engagemang i samhället för framgångsrikt antirasistiskt arbete. Därför har det framhållits att förutsättningar måste skapas för att många olika typer av organisationer ska kunna delta i uppbyggandet och drivandet av CMR.

4.4.1 *Antal medlemsföreningar*

För verksamhetsåret 2005 uppger CMR att de har 93 medlemsföreningar.²⁷ Detta kan jämföras med de totalt 359 frivilligföreningar som deltog i de möten som föregicks bildandet av Centrum mot rasism. De allra flesta av dessa har varit medlemmar sedan centrumets bildande.

Första antagningen av medlemmar i CMR skedde i samband med det konstituerade mötet som hölls 6-7 september 2003. Samtliga 116 föreningar som deltog vid mötet antogs automatiskt som medlemmar i CMR givet att de bekräftade sitt medlemskap genom att betala in medlemsavgift innan början på år 2004. Totalt 82 föreningar betalade in medlemsavgift inom tidsfristen och accepterade därmed medlemskap. Fram till september 2005 har 13 föreningar tillkommit löpande och två av de 82 ursprungliga medlemmarna har, enligt CMR:s medlemssamordnare, trätt ur CMR under 2005 genom att skriftligen anmäla sin utträddelse till styrelsen. Utvärderingen har i styrelseprotokoll funnit dokumentation från ett av de två utträddesfallen.

Enligt föreningens stadgar ska en förening betala in medlemsavgift senast sex månader efter verksamhetsårets slut för att betraktas som medlem för det nya verksamhetsåret. Endast 57 av de 93 föreningar som CMR uppgav som medlemmar i augusti 2005 hade följt stadgarna i det här avseendet och betalat in medlemsavgift för 2005 innan 1 juli. Då stadgarna också gör gäl-

²⁷ Medlemsorganisationer Centrum mot rasism (uppdaterad 2005-08-08)

lande att en förening automatiskt återfår sitt medlemskap om medlemsavgiftsskulden regleras före nästkommande årsmöte betraktar CMR organisationer som medlemmar till dess att denna sekundära tidsfrist utlöper. Att medlemmar inte i tid inbetalar medlemsavgift och därför inte formellt kan betraktas som medlemmar betraktas av CMR som förhållandevis vanligt i sammanhang som det nu aktuella.²⁸

Två aspekter är viktiga i detta avseende, dels att följa utvecklingen så att det formella bortfallet inte resulterar i ett reellt bortfall. Om detta är fallet är i dagsläget för tidigt att bedöma. Därutöver finns den formella aspekten vid röstning under årsmöte och medlemsmöte som innebär att endast medlemsföreningar som erlagt avgift har rösträtt.

Trots att det finns en vilja att få fler typer av organisationer som medlemmar (se nedan) vill verksamhetschefen och medlemssamordnaren inte se en ytterligare tillväxt av antalet medlemsföreningar för närvarande. Snarare önskas en successiv och långsam tillväxt.

Centrum mot rasism uttrycker i sin verksamhetsrapport för de första åtta månaderna 2005 att de prioriterar att ge god service till de nuvarande medlemsföreningarna före tillväxt av medlemsorganisationer. Medlemssamordnaren uttrycker även att det skulle uppstå praktiska problem att sammankalla allt för många medlemmar. I dagsläget finns inget mål för antal medlemmar i CMR. Signalen från kansliet är att nuvarande antal, dvs. kring 100 föreningar, är passande för den situation som föreningen befinner sig i idag och inom överskådlig framtid. Om medlemsantalet dock kommer att förbli omkring 100 eller om det formella antalet som gick att fastställa under hösten 2005, omkring 60, är mer rättvisande kunde inte bedömas vid tidpunkten för utvärderingen.

4.4.2 *Medlemsavgifter*

Medlemsavgiften ska enligt stadgarna fastställas av årsmötet. Avgiften varierar beroende på medlemsorganisationens storlek. För verksamhetsåret 2005 betalar organisationer med mindre än 500 medlemmar 300 kr per år, föreningar med fler än 500 medlemmar betalar 1000 kr per år.²⁹

Enligt stadgarna ska medlemmarna betala in före den 1 juli varje år. Gör de inte det ska de inte heller betraktas som medlemmar. Stadgarna ger dock möjlighet för organisationer att betala senare under året och ändå betraktas som medlemmar.

Kassören dokumenterar kontinuerligt i en lista när en medlemsförening betalar medlemsavgiften.

4.4.3 *Kunskap om medlemsföreningar*

CMR har generellt lite information om sina medlemmar. Arbete pågick under 2005 för att producera en organisationskatalog som ska innehålla kortfattad information om varje medlemsorganisation. Underlag för sammanställandet av katalogen insamlas genom enkäter som skickats ut till alla medlemsorganisationer. Arbetet med katalogen påbörjades i januari 2005 då ett första postalt enkätutskick gjordes. Fram till och med september 2005 hade även en påminnelse gått ut till medlemmarna.³⁰ Cirka 40 procent (38 av 93) av medlemsföreningarna hade i början av september 2005 svarat på enkäten.

²⁸ Intervju med CMR:s kassör

²⁹ <http://www.centrummotrasism.nu/Default.aspx?id=177>

³⁰ Centrum mot rasism Verksamhetsrapport 1/1-30/8 2005

Den låga svarsgraden gör att det i september 2005 fsnns begränsade möjligheter att ge en representativ bild av sammansättningen av och karaktären på CMR:s medlemmar. Till exempel fanns det ingen fullständig statistik över hur många medlemmar som medlemsföreningarna har. Förutsatt att fler föreningar lämnar in uppgifter till CMR kommer det framöver att finnas data för att sammanställa sådan information eftersom den utskickade enkäten innehåller frågor om organisations typ, verksamhetsinriktning, medlemstal etc.

Låga kunskap om föreningarna innebär sannolikt att Centrum mot rasism har svårt att med säkerhet fastställa om medlemsföreningarna uppfyller stadgarnas bestämmelser om medlemsförening, åtminstone gäller detta medlemmar som godkänts innan antagningsförfarande infördes under april 2005.³¹ Detta kan gälla om organisationen är demokratisk uppbyggd och arbetar för alla människors lika värde. Problematiken kring att ha tillräcklig kunskap om sina medlemsföreningar delar Centrum mot rasism med andra liknande samarbetsorganisationer.

4.4.4 *Antagning av medlemsföreningar*

Antagning av nya medlemmar i CMR förväntas vara öppen. Efter att ha haft en kravlös antagningsprocess av medlemmar, med undantag av krav på inbetalning av medlemsavgift, tillämpar CMR sedan april 2005 en antagningsprocess som innefattar en viss bedömning av ansökande föreningar samt krav på styrelsens godkännande.³² Bedömningen genomförs för att undersöka att den ansökande föreningen, i enlighet med CMR:s stadgar, § 6:1, är villig att följa stadgarna och i övrigt vill verka för föreningens ändamål.

Kansliet är ansvarigt för att bedöma ansökningar inför styrelsebeslut. Det beslutsunderlag som presenteras för styrelsen baseras på information från den ansökande föreningens stadgar och verksamhetsberättelse. Styrelsen informeras också om hur länge föreningen existerat. Ett krav för medlemskap är att föreningen ska ha funnits under en viss period. Längden är dock inte definierad. Kravet är utformat för att undvika att föreningar startar enbart för att kunna bli medlemmar i CMR. CMR har aldrig nekat någon förening medlemskap, vare sig i den tidigare eller nuvarande antagningsprocessen.³³

4.4.5 *Aspekter på medlemssammansättning – representation och öppenhet*

Ett grundläggande villkor för statligt stöd till etablerandet av CMR var att föreningen bildades genom en bred sammanslutning av olika organisationer. Medlemskap i föreningen ska, enligt riktlinjerna för CMR:s statliga stöd, vara öppet för varje organisation med verksamhet i Sverige som är beredd att följa föreningens stadgar. Som framgått av tidigare analys ger stadgarna formellt utrymme för en bred sammanslutning av medlemsorganisationer.

För att få en uppfattning om representationen av olika typer av medlemsorganisationer i CMR har vi, med utgångspunkt i det material som CMR har samlat in från sina medlemmar om deras organisationer, kategoriserat varje enskild förening. De kategorier som använts bygger på de svarsalternativ som erbjudits till frågan om att kategorisera den egna organisationen i den enkäten som skickats ut till medlemsföreningarna, och ett fåtal kategorier

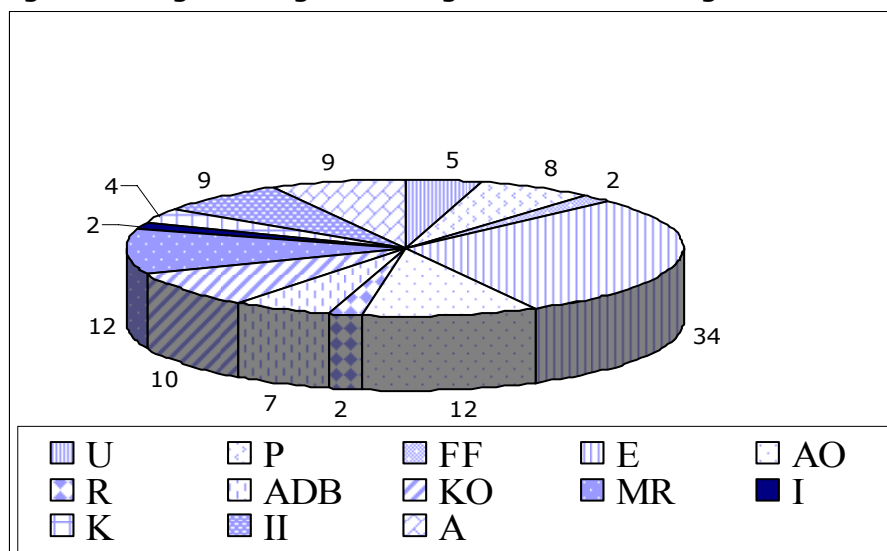
³¹ Ibid

³² Ibid

³³ Intervjuer med kanslirepresentanter

har tillkommit i samband med kategoriseringen. Samma organisation kan ha valt att definiera sig i flera kategorier.

Figur 1. Kategorisering av samtliga medlemsföreningar

Kategori

U=Ungdomsorganisation	KO=Kvinnoorganisation
P=Politisk organisation	MR=Mänskliga rättighetsorganisation
FF=Fackföreningsorganisation	I=Idrotts-/fritidsorganisation
E=Organisation bildad på etnisk grund	K=Kultur organisation
AO=Antirasistisk organisation	II=-Immigrations och Integrations inriktade verksamheter
R=Religiös organisation	A=Annan kategori
ADB=Antidiskrimineringsbyrå med offentlig finansiering	

Figuren ovan visar fördelningen av medlemsfördelningarna över de olika kategorierna i absoluta tal. De 38 medlemsföreningar som delgett CMR information har kategoriserat sig själv, medan övriga har kategoriserats utifrån den kunskap CMR:s kansli har haft om enskilda medlemmar. Vissa organisationer tillhör flera kategorier, varför antalet typer av organisationer inte summerar till totala antalet medlemsföreningar.

Som framgår av figuren utgörs den absolut största gruppen bland medlemsföreningarna av organisationer bildade på etnisk grund. Andra grupper som har stor representation är antirasistiska, kvinno- och mänskliga rättighetsorganisationer. Däremot är religiösa organisationer, idrotts-/fritidsorganisationer och fackföreningsrörelser underrepresenterade.

CMR:s har en gång tidigare gjort en översikt av medlemssammansättningen. Översikten baserades på information som samlades in av de 58 av föreningens medlemmar som deltog vid medlemsmötet år 2004. CMR:s redovisning av informationen ger en liknande bild som den som framkommit av denna utvärderings kategorisering, baserad på samtliga medlemsföreningar. Totalt 26 av de 58 vid medlemsmötet närvarande medlemsföreningarna uppgav att de, baserat på huvudsakligt verksamhetsområde, var att betrakta som Et-

niska föreningar. Näst största typ av organisation representerad vid medlemsmötet var antirasistiska föreningar, vilka var sex stycken.³⁴

Under intervjuer framkommer att Centrum mot rasism önskar större representation bland medlemmarna av vissa typer av organisationer, så som fackföreningar, arbetsgivarorganisationer, trossamfund och politiska partier. Särskilt fackföreningar och politiska partier eftersöks. I fråga om politiska partier ska noteras att vissa partier redan är medlemmar och att centrumet önskar få samtliga, eller åtminstone fler, politiska partier som medlemmar för att på så sätt ha en bredd i detta avseende. För att på kort sikt tillfredsställa detta identifierade behov finns planer på att skapa en politisk expertgrupp bestående av företrädare för de olika riksdagspartierna. Dokumentation av strategi i fråga om medlemsrekrytering och medlemsammansättning är knapphändig.

Enligt uppgift från kanslirepresentanter, värvas medlemmar generellt genom möten/konferenser, hemsidan, exponering i media och rundresor i Sverige. Därtill ägnar CMR sig i viss mån åt strategisk rekrytering för att nå de typer av organisationer som hitintills varit svåra att rekrytera. Föreningar som CMR ser som önskvärda medlemmar kontaktas direkt och bjuds in till enskilda möten. Vid tid punkten för utvärderingen finns ännu inga konkreta resultat av detta arbete och omfattningen av det uppfattas som liten.

4.4.6 Årsmöte och medlemsmöte

Normalt har CMR ett årsmöte per år. Det första konstituerande mötet hölls den 6-7 september 2003 och det andra årsmötet hölls den 27 februari 2005.

Därutöver har styrelsen kallat medlemmarna till medlemsmöten vid två tillfällen. Det första mötet hölls den 15 maj 2004 där 82 personer deltog och 65 medlemsorganisationer var representerade. Medlemmarna träffades för att tillsammans diskutera CMR:s verksamhet och arbetssätt och resulterade i skriften "Visioner och förväntningar – en dokumentation om framtiden för Centrum mot rasism".

Den 17 september 2005 hölls ytterligare ett medlemsmöte. Totalt 74 personer som representerade 47 medlemsorganisationer närvarade. Syftet med mötet var att för medlemmarna klargöra vissa förhållanden kring centrumets ekonomi och verksamhet mot bakgrund av den massmediala kritik som riktats mot Centrum mot rasism. Medlemsmötet resulterade i ett gemensamt uttalande.

4.4.7 Slutsatser

Även om endast 57 av de 93 föreningar som CMR uppgav som medlemmar hösten 2005 hade betalat in medlemsavgift för 2005 instämmer Ramböll Management i CMR:s analys att det inte går att dra för långtgående slutsatser då detta kan vara förhållandevis vanligt i sammanhang som det nu aktuella. I sammanhanget är det dock relevant att påminna om att totalt 359 frivilligorganisationer deltog i de förmöten som föregick bildandet av centrumet varför antalet medlemmar, oavsett 57 eller 93, bör ses som lågt.

Vad som avses med bred representation av olika organisationer anges inte i riktlinjerna för det statliga bidraget till Centrum mot rasism. Representanter för CMR menar att representationskriteriet ska ses utifrån om medlemsföreningarna representerar de inriktningar som centrumet ska arbeta inom,

³⁴ "Visioner & förväntningar, En dokumentation om framtiden för Centrum mot rasism" (2004)

nämmligen rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi och diskriminering. Detta betyder i praktiken att representationskriteriet för antiziganism uppnås om romerska föreningar är medlemmar i Centrum mot rasism. Med denna definition menar CMR att man har tillräcklig bredd i medlemssammansättningen formellt sett. Som vi sett har man ändå identifierat ett behov av ytterligare medlemmar av visst slag.

Ramböll Management bedömer att medlemssammansättningen vittnar om att det finns en viss spridning av olika typer av organisationer. Det finns dock en stark dominans av föreningar med enskilda etniska inriktningar. Bedömningen om att det finns en viss spridning, trots dominansen av etniska föreningar, görs mot bakgrund av att centrumet faktiskt lyckats attrahera medlemsföreningar som har en mer allmän inriktning, vilket resulterar åtminstone i en viss bredd.

Det är tydligt att större delen av medlemmarna är föreningar som primärt arbetar mot rasism och diskriminering. Föreningar som inte har dessa frågor högst upp på sin dagordning har ännu inte rekryterats till organisationen i någon större utsträckning. En grundorsak till att CMR har en så stark representation av etniska föreningar kan finnas i de förhållanden som förelåg vid bildandet av centrumet. Dels gavs det etniska perspektivet störst utrymme i underlaget för bildandet och dels var Afrosvenskarnas Riksförbund och Integrationsverket de organisationer som bjöd in frivilligorganisationer att delta i bildandeprocessen. En möjlig indikator på detta är att organisationer som på olika sätt representerar afrikanska folkgrupper är representerade i förhållandevis hög grad.

Utifrån intervjuer, befintlig dokumentation och den faktiska medlemssammansättningen, menar Ramböll Management att det är tydligt att föreningen saknar en strategi och handlingsplan kring medlemsrekrytering. Ett passivt förhållningssätt till denna fråga har hittills varit karaktäriserande, även om vissa tankar finns kring att rekrytera bland annat fackföreningar vilket vittnar om att centrumet gör överväganden om hur medlemssammansättningen främjar arbetet mot rasism och diskriminering.

Vid sidan om att föreningen bedömt att medlemssammansättningen i princip är optimal i dagsläget, kan det passiva förhållningssättet vara ett uttryck för att verksamheten är nystartad och att det finns en osäkerhet kring vilken roll medlemmarna ska spela.

4.5 Finansiering av Centrum mot rasism

En förutsättning för CMR:s bildande och löpande verksamhet är det statliga finansiella stöd som betalats ut i form av årligt bidrag sedan 2003. Det statliga stödet administreras av Integrationsverket som prövar bidragsärendet. Som nämnts tidigare ska Integrationsverket enligt regeringsbeslut³⁵ följa de riktlinjer för stödet som preciserats i Ds 2002:26.

Vid bedömningen av hur stort bidrag som ska avsättas ska verksamhetens inriktning och omfattning beaktas. Vidare har det föreslagits att storleken på beloppet bör avgöras varje år efter ansökan från centrumet. Den ekonomiska redovisningen, rapporteringen av verksamheten i sak och planerna för den fortsatta verksamheten ska också användas som underlag för beslut.

Arbetsgruppen som producerade Ds 2002:26, bedömde att bidraget för 2003 borde vara högst 2,5 miljoner, att ytterligare 0,5 miljon kronor borde avsät-

³⁵ Regeringsbeslut 2003-10-02 (dnr. Ju2003/6982/IM).

tas 2004 för utveckling av centrumets verksamhet, d.v.s. totalt 3 miljoner. Sedan anges, förutsatt att verksamheten i CMR utvecklas enligt arbetsgruppens intentioner, att 5 miljoner kronor bör ges i bidrag till centrumet per år från och med år 2005.

Som komplement till det statliga anslaget är det tänkt att centrumets finansiering även ska kunna utgöras av stöd från andra aktörer än regeringen. Det kan handla om alltifrån att organisationer och andra intresserade bidrar genom medlemsavgift till att viss verksamhet finansieras via privat sponsring.

Tabell 2. Intäkter 2003-1/1-31/8 2005 (kr)

Intäkter	2003	2004	1/1-31/8 2005	Totalt
Bidrag från integrationsverket				
• Statsbidrag	2 350 927	5 500 000	3 650 000	11 500 927
• Projekt bidrag*	0	656 455	809 000	1 465 455
Övriga bidrag	0	0	0	0
<i>Totala bidrag</i>	<i>2 350 927</i>	<i>6 156 455</i>	<i>4 459 000</i>	<i>12 966 382</i>
Medlemsavgifter		41 500	32 200	73 700
Övriga intäkter		28 045	24 108	52 153
<i>Totalt</i>	<i>2 350 927</i>	<i>6 226 000</i>	<i>4 515 308</i>	<i>13 092 235</i>

*2004: Kunskapsbanken SMR = 480 142 kr, Engelsk översättning = 76 313 kr, bidrag för att dokumentera bildandet = 100 000 kr.

2005: Kunskapsbanken SMR = 809 000 kr

CMR:s totala intäkter från bildandet fram till och med augusti 2005 uppgår till omkring 13,1 miljoner, var av närmare 13 miljoner är statliga medel. Intäkterna som visas i tabellen ovan baseras på dokumentation som CMR direkt delgivit Ramböll Management. Det är anmärkningsvärt att siffrorna för 2004 inte överrensstämmer med redovisade intäkter i årsredovisningen för 2004. Ramböll Management har i utvärderingen inte närmare undersökt förklaringar till skillnaderna.

Tabellen ovan visar på att andelen av CMR:s finansiering som kommer från stöd från integrationsverket är mycket omfattande. Andra finansieringsformer är marginella i jämförelse. Härvidlag kan anmärkas att medlemsavgiftens storlek, nämligen 300/år kronor respektive 1 000 kronor/år beroende på medlemsantal, är blygsam.

Av dokumentation att döma har föreningen erhållit det årliga bidraget som administreras av Integrationsverket utan ansökan på det sätt som framgår av premisserna för det statliga stödet.

Föreningen har i dokumentation som lämnats till Ramböll Management angivit att CMR vid utgången av både år 2003 och 2004 haft medel kvar på kontot. Dessa summor har av kassören angivits till 1 703 356 kr respektive 2 582 026 kr. År 2003 kvarstod alltså 72 procent och år 2004 totalt 33 procent av de under året tillgängliga medlen.

4.5.1 *Slutsatser*

Ramböll management vill uppmärksamma följande aspekter när det gäller Centrum mot rasisms finansiering:

- För det första bedömer Ramböll Management att centrumet har jämförelsevis stora resurser till sitt förfogande med tanke på att föreningen är förhållandevis nybildad och att det kan antas ta en tid att

finna en ändamålsenlig omfattning på verksamheten. Det kan ifrågasättas på vilka grunder det statliga bidraget för 2004 uppgick till 5,5 miljoner att jämföra med de 3 miljoner som rekommenderades i Ds 2002:26. Att en stor del av resurserna för år 2003 och år 2004 förblev outnyttjade vittnar om stora resurser. Dock utesluter inte detta andra förklaringar till att medlen i stor utsträckning förblivit outnyttjade.

- För det andra bedömer Ramböll Management att centrumet har jämförelsevis stora resurser till sitt förfogande med tanke på den verksamhet som centrumet förväntas bedriva.

I premisserna för det statliga stödet framgår att "det statliga bidraget skall vara avsett för den löpande driften och kärnverksamheten i ett centrum mot rasism och andra former av intolerans". Medlen ska inte tas i anspråk för "särskilda projekt som bedrivs av den ideella föreningen". Istället ska medlen användas för lokaler, personal och viss kärnverksamhet. Ramböll Management kan konstatera att medlen använts för särskilda projekt och aktiviteter.

- Vidare kan konstateras att Centrum mot rasism erhållit vissa enskilda projektbidrag från Integrationsverket vilka ytterligare förstärkt föreningens ekonomi. Förutom den ekonomiska ersättningen för övertagandet av kunskapsbanken Sverige mot rasism har CMR sökt och erhållit medel, utöver det riktade statsbidraget, a) för att dokumentera bildandet av föreningen (100 000 kronor) och b) för att översätta dokumentationen av bildandet av föreningen (76 313 kr).
- Avslutningsvis noteras att centrumet inte har lyckats inbringa någon större andel av kompletterande finansiering till det statliga stödet. Centrumets korta existens bör beaktas i det avseendet, men det är ändock nämnvärt att omkring 99 procent av finansieringen utgörs av statliga medel.

CMR:s medelsanvändning analyseras framförallt i avsnitt fem. Här kan nämnas att CMR:s verksamhetschef uppgivit att aktiviteter inte har behövt bortprioriteras av ekonomiska skäl men att en viss ekonomisk bedömning alltid finns med när verksamhetsprioriteringar görs. En generell slutsats är att föreningens resurser gjort att behovet av att prioritera aktiviteter med hänsyn till ekonomiska faktorer varit begränsade.

5. Centrumets verksamhet

I det här kapitlet beskrivs och analyseras centrumets verksamhet. Fem frågeställningar är aktuella:

- Vilken inriktning har CMR verksamhet?
- Vilka aktiviteter har CMR varit engagerade i?
- Vilken roll har CMR haft i dessa aktiviteter?
- Vad har varit målet och syftet med aktiviteterna?
- Hur väljer CMR vilka aktiviteter de ska delta i?
- Till vilka aktiviteter använder CMR sina medel?
- Följer CMR:s verksamhet riktlinjerna för statligt stöd?

Mot bakgrund av de riktlinjer som finns för verksamhetens inriktning och typen av verksamhet som förväntats bedrivas utgår beskrivningen av verksamheten från kategorierna:

- Verksamhetsinriktning
- Insatser för att stärka samarbetet mellan frivillig organisationer
- Centrumets arbete med kunskapsuppbyggnad
- Informationsspridning och opinionsbildning
- Analys av medelanvändning

Inledningsvis ges en sammanställning av omfattningen av åtgärder mot rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism respektive homofobi och diskriminering. Därefter beskrivs de aktiviteter som CMR varit involverade i efter verksamhetstyp.

Som kommer att framgå av redovisningen och analysen har CMR under sin korta verksamhetstid genomfört och medverkat i ett stort antal aktiviteter.

I kapitlet hänvisas det i begränsad omfattning till direkta källor. Informationen som presenteras är framförallt hämtad från verksamhetsredovisning, nyhetsbrev och aktivitetsspecifik dokumentation som Centrum mot rasism delgivit utvärderingen.

5.1 Verksamhetsinriktning

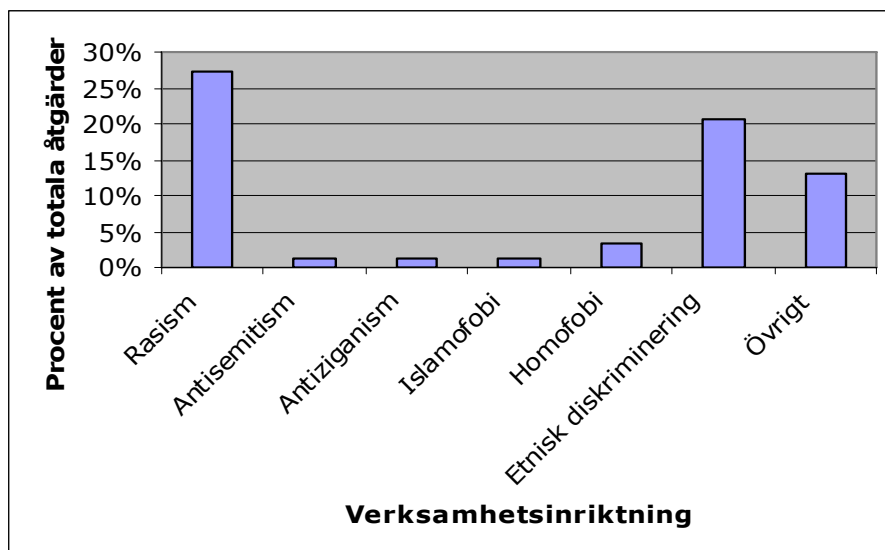
De krav som kan ställas på Centrum mot rasism när det gäller inriktning på dess arbete har redovisats i avsnitt 3 om intentioner med ett centrum mot rasism och riktlinjer för statsbidraget. Här kan det dock vara värt att påminna om att utgångspunkten för beviljandet av statligt stöd till CMR har varit att centrumets verksamhet skall omfatta åtgärder mot rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi och diskriminering.

Verksamheten inom dessa inriktningar ska, enligt riktlinjerna för statligt stöd, syfta till:

- att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer
- kunskapsuppbyggnad
- informationsspridning
- opinionsbildning

För att kunna bedöma vilken verksamhetsinriktning CMR har haft, har Ramböll Management kategoriserat CMR:s aktiviteter efter inriktningarna, rasism generellt, antisemitism, islamofobi och antiziganism, homofobi, olika typer av diskriminering samt övrigt. Valet av kategorier utgår från de krav som finns på verksamhetsinriktningen.

Figur 2. Representation av verksamhetsinriktningar

Då kategoriseringen av aktiviteter efter verksamhetsinriktning inte tar hänsyn till omfattningen av en aktivitet, utan viktas till exempel en kampanj eller organisatorisk rutin lika som en debattartikel, bör diagrammet ovan inte tolkas exakt utan ses som en indikation på fokus för CMR:s verksamhet.

Med anledning av att CMR inte har vidtagit några åtgärder mot andra typer av diskriminering än etnisk diskriminering förekommer endast den kategorin i Figur 2. Hälften av de aktiviteter som klassificerats som övrigt har en integrations- och immigrationsinriktning.

Viktigt att påpeka är att Ramböll Management i arbetet med kategoriseringen fann att närmare hälften av de aktiviteter som identifierats inte var klassificerbara, med anledning av att de representerade flera verksamhetsinriktningar. Detta får anses vara i hög grad naturligt. I generella termer kan sägas om dessa att de är åtgärder mot rasism, etnisk diskriminering och för mångfald, men att de inte fokuserar mer på en av dessa inriktningar än de andra. Bortfallet av aktiviteter som dessa förhållanden resulterar i är förklaringen till att representationen i Figur 2 inte summerar till 100 procent.

I intervjuer med CMR har framgått att de väljer att framförallt arbeta med rasism och etnisk diskriminering på ett strukturellt plan.

Centrum mot rasisms verksamhetschef uppger att inriktningen på specifika aktiviteter bestäms utifrån samhällsdebatten. För närvarande är islamofobi ett hög prioriterat område, medan antisemitism inte prioriteras i någon större utsträckning.

Beslutsfattandet om vilka aktiviteter som ska genomföras uppges i viss utsträckning vara ostrukturerat, eftersom det under den första verksamhetstiden varit svårt att få en överblick av befintliga alternativ. Avsaknaden av överblickbarhet kan förklaras med att CMR, som nybildad organisation, till en början inte haft rutiner för att sammanställa och behandla olika alternativ samtidigt.

CMR:s arbete med homofobi bygger på samarbete med RFSL, som också är medlem i CMR. Enligt representanter för CMR tar föreningen inte initiativ

kring homofobi, men stödjer och samarbetar i aktiviteter som initierats av RFSL.

I riktlinjerna för statligt stöd anges att ett könsperspektiv ska genomsyra verksamheten. Kvinnor och män kan utsättas olika av rasism, homofobi, diskriminering m.m. och därför kan särskilt anpassade åtgärder behövas för att förebygga och motverka dessa yttringar och handlingar beroende på om det drabbar kvinnor eller män. Ramböll Management har i dokumentstudier identifierat en aktivitet som explicit tillämpar könsperspektivet. Aktiviteten är en konferens, "Världens kvinnor i Sverige" anordnad av Röda Korset i Växjö, vid vilken CMR:s verksamhetschef ledde ett seminarium om "kvinnor och rasism".

5.1.1 *Slutsatser*

Centrum mot rasism arbetar med rasism och etnisk diskriminering. Några andra diskrimineringsgrunder, förutom homofobi, ingår inte i CMR:s verksamhet. Mot bakgrund av den fokusering på rasism och diskriminering som återfinns i Ds 2002:26 i kombination med medlemssammansättningen, bedömer Ramböll Management att detta val av fokus för verksamhetsinriktningen inte är förvånande.

Det finns mer att önska av CMR:s åtgärder mot specifika uttryck för rasism, som antiziganism, antisemitism och islamofobi, av CMR:s åtgärder mot homofobi och av centrumets arbete med att ett könsperspektiv ska genomsyra verksamheten. Dessa element får hitintills sägas ha varit underrepresenterade i verksamheten. Återigen bör slutsatsen ställas mot att verksamheten har bedrivits under en kortare period och att många aktiviteter därav varit generella till sin karaktär.

5.2 **Insatser för att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer**

Kansliet uppger att de arbetar kontinuerligt för att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer. De instrument som framförs användas i arbetet är CMR:s hemsida och nyhetsbrev, där enskilda organisationer kan annonsera aktiviteter, konferenser och möten samt informationsspridning om enskilda organisationers för att skapa kännedom och på så sätt stimulera samarbete. Vidare sponsrar centrumet resor till sina arrangemang för att alla medlemmar, oavsett var de befinner sig geografiskt, ska ha samma möjlighet att delta. Konkreta exempel på aktiviteter med syfte att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer som genomförts under de två första verksamhetsåren är:

- Regionala plattformar
- Samarbete med romska organisationer
- Förankringsmöten
- Kartläggning av CMR:s medlemsorganisationer
- Antirasistiskt pris

5.2.1 *Regionala plattformar*

CMR har påbörjat initiativ till att etablera och finansiera aktiviteter genomförda av så kallade regionala plattformar. Under hösten 2004 bjöd CMR in till regionala plattformsmöten i Stockholm, Malmö, Göteborg, Umeå, Sundsvall, Trollhättan och Örebro. Syftet med att stimulera regionala plattformar, som framgår av verksamhetsrapporter och samtal med ordföranden, är att CMR i högre utsträckning ska nå ut på lokalnivå och bygga upp en lokal samverkan. I dag har CMR identifierat sju sådana plattformar där föreningen är med och finansierar aktiviteter. Plattformarna ska inte ses som egna organisationer, utan som nätverk som försöker samordna olika lokala och regionala verksamheter/föreningar.

I följande tabell redovisas de regionala plattformarna samt de drivande organisationerna inom dessa.

Tabell 3. Regionala plattformar

Plattform	Drivande organisationer
Umeå	SIU, ADB i Umeå, Etiopiska föreningen
Värmland	Centrum mot Rasism i Värmland, ADB i Värmland
Sundsvall	Mötesplats Sundsvall mot Diskriminering (ADB), Fem i Tolv
Örebro	Kulturalliansen (ADB)
Malmö	ADB i Malmö
Göteborg	Afro-Svenskarna, ADB i Gtb
Stockholm	Kongoföreningen, Afrosvenskana, Integrationsforum, Sv. Fredskommittén
Trollhättan	Integrationsforum (ADB)

I utvärderingen har Ramböll inte haft möjlighet att intervjua representanter från de regionala plattformarna för att få deras syn på "plattformen", i vilken utsträckning de upplever sig vara en av CMR:s regionala plattformar, vilka förpliktelser de upplever sig ha i förhållande till CMR etc. Ramböll kan endast konstatera att detta är en aktivitet som CMR ser som viktig. Bland annat följande behov anses CMR att de regionala plattformarna kan fylla:

- Motverka centralisering
- Tillvarata lokalt engagemang
- Anpassa aktiviteter efter lokal problembild
- Underhålla och utveckla nätverk

De regionala plattformarnas utveckling stöds av Centrum mot rasism genom att:

- Styrelse och kansliet deltar med personal vid möten
- Samarbete kring enskilda aktiviteter
- Ekonomiskt stöd till aktiviteter

Enligt utsago från CMR går ekonomiskt stöd inte till en enskild organisation/förening inom en plattform utan till den konkreta aktiviteten eller det konkreta program som medverkande medlemsorganisationer och andra parter bestämmer sig att genomföra lokalt/regionalt. Ramböll Management bedömer att det krävs en grundlig ekonomisk revision, som ligger utanför utvärderingsuppdraget, samt uppgifter från stödmottagande organisationer för att kunna kontrollera uppgiften.

Utöver stöd till konkreta aktiviteter inom plattformarna finansieras möteskostnader. De plattformar som fick mest stöd för att organisera möten var främst plattformarna i Stockholm och Göteborg. Stödet gick till att finansiera hyra för möteslokal, förtäring, porto, telefon och övrig administration som är förknippade med arrangemangen.

Vid en analys av de drivande organisationerna i plattformarna är samtliga medlemmar i CMR. Det finns dock inget krav på att det ska vara så. Det kan också konstateras att i 5 av de 7 plattformarna finns sådana Antidiskrimineringsbyråer som erhållit stöd från Integrationsverket, samt att i ytterligare en plattform (Värmland) har ADB:en inlämnat en ansökan till Integrationsverket om stöd för ADB-verksamheten.

5.2.2 *Samarbete med romska organisationer*

Utöver de regionala plattformarna bedriver CMR ett samarbete med romska organisationer i syfte att stärka de romska organisationerna i deras arbete att skapa romska nätverk.

5.2.3 *Förankringsmöten*

Under 2004 deltog CMR i en rad förankringsmöten, med bland andra antidiskrimineringsbyråer, ungdomsorganisationer samt Integrationsverket, socialdepartementet och justitiedepartementet, i syfte att knyta kontakter för samarbete.

5.2.4 *Kartläggning av CMR:s medlemsorganisationer*

CMR påbörjade under 2005 en kartläggning av sina medlemsorganisationer i syfte att producera en organisationskatalog. Katalogen ska innehålla information om CMR:s alla medlemsföreningar. Som nämnts i avsnitt fyra om medlemsföreningar har en enkät distribuerats till medlemsorganisationer för att insamla information. Organisationskatalogen är tänkt att vara ett verktyg för att synliggöra enskilda organisationers verksamhet.

CMR har i låg utsträckning dokumenterat kunskap om sina medlemsorganisationer och Ramböll Management bedömer att kartläggningen kommer att ge tillfredsställande underlag i detta avseende under förutsättning att kunskapen uppdateras kontinuerligt.

5.2.5 *Antirasistiskt pris*

I slutet av 2004 instiftade CMR ett pris mot diskriminering och rasism. Syftet med priset är att synliggöra och uppmuntra goda exempel på insatser mot diskriminering och rasism. Nomineringsförfarandet för det första CMR-priset skedde tidigt under 2005. Information om nomineringsförfarandet skickades till samtliga medlemsorganisationer samt annonserades på hemsidan. Sammanlagt nominerades 5 personer och organisationer. Det första CMR-priset, på 30 000 kr, delades ut 26 februari 2005 till två pristagare:

- Expo till minne för Stieg Larssons arbete mot den organiserade rasismen
- Asylgruppen i Skåne för sina insatser kring flyktingfrågor

5.3 Centrumets arbete med kunskapsuppbyggnad

Den kunskapsuppbyggande verksamhet som har bedrivits kan anses innefatta intern kompetensutveckling, delgivande och spridning av kunskap till externa aktörer samt stöd till kunskapsutveckling. CMR har deltagit i evenemang arrangerade av organisationer som arbetar med liknade frågor, vilket kan ses som ett sätt att utveckla kompetens och få inspiration till kunskapsuppbyggnad. Centrumet har också varit rådgivare till institutioner, sina medlemmar och allmänheten samt spridit kunskap genom en mängd aktiviteter. Delar av den kunskapsspridande verksamhet berörs i nästa avsnitt, 5.4, som behandlar informationsspridning och opinionsbildning.

5.3.1 *Kompetensutvecklings- och inspirationsverksamhet*

CMR är medlem i och bidrar till ett flertal andra organisationer och verksamheter som arbetar med liknade frågor som CMR. Föreningen ingår i Martin Luther King stiftelsen. Vidare är CMR medlem i de europeiska antirasistiska nätverken United och European Network Against Racism (ENAR). Styrelseledamöter i CMR är engagerade i United och kanslipersonal från centrumet sitter med i ENAR:s styrelse. Under våren 2004 deltog representanter från CMR på ENAR:s General Assembly i Lissabon. ENAR representerar 600 NGO:s vilka arbetar mot rasism i EU:s medlemsstater. CMR:s kansli arbetar på att ha utbyte med fler organisationer och har tagit kontakter med antirasistiska

center i Holland och Norge. Centrumet planerar framtida studieresor till dessa organisationer.

Ett ytterligare evenemang som representanter från CMR närvarat vid, var ett antirasistiskt möte i Paris som anordnades av Europarådets kommission mot rasism och intolerans (ECRI). CMR:s verksamhetschef representerade föreningen. CMR har också blivit inbjudna till och deltagit i en konferens i Bryssel i januari 2005 där EU-projektet "The European dilemma: Institutional patterns of `racial` discrimination" presenterades. Vidare har CMR deltagit på Nordisk Integrationskonferens i Bergen i Norge.

I fråga om kompetensutveckling och inspirationsverksamhet kan konstateras att huvuddelen utgörs av initiativ på den internationella arenan.

5.3.2 *Rådgivningsverksamhet*

CMR har under sin verksamhetstid haft rådgivande uppdrag för regeringen och EU organ. I november 2004 deltog CMR i de inledande samtalen om regeringens nya handlingsplan för mänskliga rättigheter. Centrumet har också tillfrågats av Europarådets kommissionär, Mr Alvaro Gil Robles, att lämna yttrande om rättsläget för de mänskliga rättigheterna i Sverige och av Europeiska Kommissionen att yttra sig över den grönbok om en samrådsprocess på europeisk nivå i diskrimineringsfrågor som kommissionen utarbetat. Ett yttrande har lämnats i det första fallet och i det senare ärendet har ett antal frågor besvarats och lämnats till kommissionen under sommaren.

CMR:s har också bidragit till en rapport som ECRI (European Commission against Racism and Intolerance) skrivit och som publicerats under våren 2005. Centrumets kansli hade ett särskilt möte med en delegation från ECRI under oktober 2004 för att informera om verksamheten och situationen i Sverige i frågor som rör rasism, antisemitism, xenofobi och intolerans.

För att förbättra sin rådgivning har CMR nyligen beslutat om att tillsätta expertgrupper bestående av forskare, sakkunniga, personer med strategiska positioner och företrädare för medlemsföreningar. Expertgrupperna är tänkta att utgöra en resursbank i sakfrågor.

Utöver att vara rådgivande och expertorgan till offentliga institutioner erbjuder centrumet sina medlemmar rådgivning och kompetensutveckling. Detta ges genom seminarier, konferenser och kurser som till exempel kan vara utbildning i hur man genomför projekt eller hur man arbetar demokratiskt. Som nämnts tidigare kan medlemmar få stöd att finansiera resor för att kunna delta i evenemang.

All rådgivning som ges sker dock inte under samordnade former utan rådgivning ges också löpande till enskilda medlemmar. Enligt kansliet sker mycket kommunikation med medlemmarna på initiativ från enskilda föreningar genom att de kontaktar centrumet för rådgivning. Det är inte bara medlemmar som CMR ger råd till löpande utan även allmänheten kan ringa till CMR. Bland annat erbjuder centrumet rådgivning i hur man hanterar diskrimineringsärenden.

5.3.3 *Bibliotek*

Vid sidan om direkt rådgivning arbetar också CMR sedan våren 2005 med att bygga upp ett bibliotek. Syftet med biblioteket är att fungera som ett referensbibliotek för medlemsorganisationer. Bokbestånd hos CMR har lagts in i en databas som i september 2005 innehöll 118 poster. CMR har varit i kontakt med förlag och bett om att få antirasistisk publikation kostnadsfritt. Ett

par förslag har bidragit med litteratur. Experter ska rådfrågas och sedan ska beslut fattas om vidare nyinköp.

5.3.4 *Vissa forskningsinriktade initiativ*

Centrum mot rasism beställer rapporter och forskning för att stimulera kunskapsuppbyggnad på prioriterade områden. Verksamheten är dock begränsad. Till exempel har man bitt forskare om att utveckla definitioner för vissa begrepp.

Centrumet har vidare tillsammans med medlemsorganisationen FARR producerat en rapport angående rutiner för medborgarskap. Rapporten heter "Administrative practices relating to the acquisition of nationality/citizenship", den är skriven av Michael Williams som är ordförande för FARR och finns att tillgå från CMR:s kansli.

Under hösten 2005 pågick mindre omfattande forskningsinitiativ som förväntas klara senare under verksamhetsåret.

- En expertgrupp som tillsatts av styrelsen arbetar med att undersöka ungdomars syn på islamofobi och kopplingen mellan islamofobi och hedersbegreppet.
- Medlemsföreningarnas medier kartläggs av en extern journalist
- Forskare har givits i uppdrag att studera reklamens roll i reproduktionen av rasism.

5.4 **Informationsspridning och opinionsbildning**

För verksamhetsinriktningen informationsspridning och opinionsbildning arbetar CMR med en rad typer av aktiviteter och instrument. Nedan presenteras först generell verksamhet som utförts inom området, sedan nyhetsbrev, seminarier, konferenser och föreläsningar, de två webbplatser som centrumet sköter och slutligen mediala aktiviteter.

5.4.1 *Generell verksamhet*

CMR har varit delaktiga i att producera och finansiera läromaterial. Tillsammans med bland andra Amnesty, Röda Korsets Ungdomsförbund, Ecpat samt DO och Homo har CMR varit med att skapa ett alternativt läromedel som vänder sig till barn och ungdomar, främst barn i grundskolan, åk 4-9.

Läromedlet heter Värdegrundshandboken och är producerad och utgiven av Kunskapskraft och Media. Syftet med boken är att ge underlag för diskussion om t ex diskriminering, mänskliga rättigheter, fördomar och miljö, i klassrummen på ett naturligt sätt. Totalt 180 skolor på nationell nivå har idag köpt in Värdegrundshandboken. Samarbete och möten med Kunskapskraft och Media har fortsatt och CMR har för avsikt att vidareutveckla de alternativa läromedlen till att beröra även yngre elever. CMR samarbetar även med Afrosvenskarnas riksförbund för framställning av ett webbaserat läromaterial, Get Educated.

Som ett led i granskningsarbete och opinionsbildning påbörjade CMR under 2004 arbete med att förbereda metoden "situation testing". Metoden kartlägger diskrimineringen genom att följa personer med samma kvalifikationer, ur en majoritets- respektive minoritetsbefolkning. Situation testing kan genomföras i olika sammanhang, CMR har till exempel använt det under våren 2005 genom att stödja två juridikstudenter som på eget initiativ, med filmkamera, påvisade hur olika krogar och nattklubbar i storstadsregionerna behandlade ungdomar med invandrarbakgrund mer restriktivt än ungdomar med svensk bakgrund. Det är med andra ord en metod för att i verkliga situationer genomföra experiment som visar på graden av diskriminering en

grupp/individ utsätts för. Metoden kan även utgöra grund för statistisk beräkning av diskrimineringsincidens i olika situationer, som t.ex. jobbsökande.

Centrum mot rasism startade sitt arbete med situation testing efter att ha deltagit i en workshop som behandlade "Tillämpning av Situation testing – metodologi i analysen av arbetsmarknadsdiskriminerings" och arrangerades av Integrationsverket i oktober 2004. CMR samarbetar framförallt med Antidiskrimineringsbyråer kring situation testing. I april 2005 anordnade CMR ett möte om situation testing. Utkomsten av mötet var att en tremannagrupp med representanter från CMR och Antidiskrimineringsbyråer tillsattes för att arbeta med metodutveckling. Som nämnts har situation-testing metodologin också tillämpats i åtgärder mot krogdiskriminering.

CMR har viss dialog med och söker direkt påverka beslutsfattare. I januari 2005 träffade representanter från centrumet demokrati-, storstads-, integrations-, och jämställdhetsministern, Jens Orback. CMR presenterade sin verksamhet och framförde önskemål kring lagstiftning, situation testing och positiv särbehandling. Vid mötet diskuterades också vikten och behovet av att CMR blir en permanent verksamhet samt även att kunskapsbanken Sverige mot rasism ska få fortsatta medel.

Den opinionsbildande verksamheten som CMR bedriver innefattar också aktivt deltagande i debatter, ställningstagande i olika frågor och bedrivande av kampanjer. Matrisen på nästa sida redogör för verksamheter av den här typen.

En ytterligare verksamhet med inriktning på informationsspridning och opinionsbildning som CMR ägnat sig åt är att de fram tills nyligen haft ett samarbetsavtal med basketlaget Solna Vikings. Samarbetet har givit centrumet tillfällen att sprida information. CMR har närvarat vid flera matcher och informerat om CMR som ideell förening. Samarbetet har dock avbrutits, vilket framgår av styrelseprotokoll. Enligt uppgift från centret var anledningen till att samarbetet avbröts att det fanns olika syn på vari CMR:s engagemang skulle bestå. I ett arbetsutskottsmötesprotokoll från 12/1-2005 framkommer att samarbetet föreslås avbrytas mot bakgrund av bristande engagemang från CMR:s styrelse.

CMR har ett samarbete med Malmös största basketförening Malbas.

Opinionsbildande engagemang genom debatt, ställningstaganden och kampanjer

	Deltagande i debatt	Ställningstagande i frågor	Kampanjer
Opinionsbildande engagemang	Positiv särbehandling CMR har deltagit i debatten om positiv särbehandling, efter det att Uppsala universitet, av studenter med svensk bakgrund, stämades för etnisk diskriminering. Med anledning av tvisten och domen som slog fast att positiv särbehandling inte är tillåten för att bredda rekryteringen till svenska högskolor har CMR inlett ett samarbete i frågan med Sveriges förenade studentkårer och ett upprop för positiv särbehandling har gått ut.	Asyl till romer CMR publicerade i decembers nyhetsbrev frilansjournalisten och asyrrättsexperten, Sanna Vestins, reportage om Kosovo-romernas flyktingläger i Serbien. Publiceringen syftade till att påverka Migrationsverkets bedömning att inte ge asyl till romerna, trots att de anses ha flyktingstatus. Migrationsverkets bedömning baseras på att socioekonomiska skäl enligt svenska utlänningslagen inte ger rätt till asyl. <u>GB:s Nogger Black-reklam</u> CMR anmälde GB Glace Nogger Black-reklam till MarknadsEtkärförbundet. Reklamen ansågs till sitt uttryck vara rasistiskt kränkande.	<u>Krograsism</u> I mars 2005 drog CMR igång en kampanj "Rata svennegetot" mot rasism och etnisk diskriminering i krograsism. Kampanjen kräver bland annat utskänkningsstillstånd dras in för krogare som diskriminerar på sin krog. (nyhetsbrev mars 05). CMR har gjort ett vykortskick till 280 krogare runt om i landet. CMR har också under våren gått ut med en enkät till samtliga 349 riksdagsledamöter, politiker i kommunstyrelsen och socialtjänstnämnd, eller motsvarande som ansvarar för serveringstillstånd, i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. (nyhetsbrev juni 05). Vidare har CMR inom ramen för kampanjen i samarbete med Homan Hamzeh, en av studenterna bakom anmälningar mot krogar, i en djupstudie dokumenterat och studerat krogdiskriminering. Metoden för studien var situation testing och Homan Hamzeh ersattes av CMR för kostnader upp till 15000 kr för att utföra granskningen. Homan har inlämnat en skriftlig redovisning av sin granskning men samarbetet har avbrutits. <u>Amnesti för asylsökande</u> Centrum mot rasism stödjer manifestationen och deltar i kampanjen för amnesti för asylsökande i Sverige. CMR har stött produktionen av en samlingskiva med 10000 kr samt gett stöd för kostnader för att trycka 200 000 tidningar som kampanjmaterial. <u>EU-parlamentsval</u> I samband med EU-parlamentsvalet 2004 samarbetade CMR med ENAR kring en enkät med syfte att bekräfta kandidaternas synpunkter på ämnen relaterade till antirasism och att bilda opinion i frågan. Enkäten skickades till sammanlagt 56 kandidater valda efter partitillhörighet och hur många röster varje parti fick i det senaste valet.

5.4.2 Nyhetsbrev

CMR producerar och distribuerar två typer av nyhetsbrev:

- Nyhetsbrev
- Medlemsbrev

Nyhetsbrevet berör aktuella frågor om rasism och diskriminering, innehåller information om hur centrumets arbete fortskrider samt annonserar evenemang runt om i landet arrangerade av CMR eller någon av dess medlemsföreningar. Nyhetsbrev sprids inom och utanför medlemsorganisationen. All distribution sker elektroniskt, via hemsida och utskick. Cirka 500-600 e-post finns registrerade. Vissa av dessa utgör riktade sändlistor där CMR själva letat upp adressen och bedömer att de bör få nyhetsbrevet tillskickat. Enligt webbredaktören finns det ännu ingen som mejlat tillbaka och sagt att de inte önskar ingå i CMR:s e-postlista. Brevet är månatliga, men ibland publiceras de med jämnare mellanrum än så.

Medlemsbrevet innehåller information om angelägna frågor för medlemsföreningarna utöver det mångtaliga nyhetsbrevet. Precis som med nyhetsbrevet är all distribution elektronisk. Medlemsutskick gör cirka 2 gånger per månad till de medlemsorganisationerna som har anmält en e-postadress. Det finns ca 120 kontaktadresser som representerar cirka hälften av medlemmarna. Medlemmar som inte har uppgett e-postadress får inte heller del av informationen. I dagsläget är medlemsbrevet inte tillgängliga på hemsidan.

5.4.3 Seminarier och konferenser

En stor del av CMR:s arbete med informationsspridning och opinionsbildning har skett på seminarier och konferenser. I bilaga 4 återfinns en sammanställning av samtliga seminarier och konferenser som CMR varit involverade i till och med september 2005. Sammanställningen redogör för tidpunkt, innehåll, CMR:s roll i aktiviteten och målgrupp. Nedan sammanfattas den information som finns i bilagan. Vissa av engagemangen kan, vid sidan om informations-spridnings och opinionsbildning, även vara exempel på något av CMR:s övriga två verksamhetsområden, att stärka samarbete mellan frivilligorganisationer och kunskapsuppbyggnad.

Under 2004 var CMR involverad i åtta seminarier och konferenser och hade fram till september 2005 medverkat i 13 stycken. Vid sammanlagt 14 tillfällen har CMR varit medarrangör till evenemang, en gång har de varit ensam arrangör och vid sex tillfällen deltagit som föreläsare eller moderator vid seminarier.

I denna delrapport har Ramböll Management tittat närmare på fyra av de seminarier och konferenser som CMR varit engagerade i. Beskrivningarna nedan baseras på dokumentation och intervjuer med representanter från CMR och samarbetspartners. De fyra evenemang som berörs nedan är Join In, FN-dagen för slaveriets avskaffande, Unesco utställningen "Så vi inte glömmer segern mot slaveriet" och Antirasistiska filmdagarna.

Join In

Join In är ett EU-finansierat transnationellt projekt som har målsättningen att främja kunskapen om antidiskrimineringslagstiftning, praxis och insatser i det civila samhället. Ledande part i projektet är Länsstyrelsen i Södra Finland. Sverige är en av de samverkande nationerna. Svenska projektpartner är Integrationsverket och CMR och de äger i egenskap av offentlig organisation respektive NGO 50 procent var av projektet.

De aktiviteter som svenska delen av projektet har bestått av är; tre hearings som var inriktade på att diskutera diskriminering i arbetslivet samt ett transnationellt seminarium med alla samverkande nationer förlagt i Stockholm. De tre hearingarna har hållits i Malmö, Stockholm och Göteborg under april 2005 och aktörer som jobbar mot rasism och etnisk diskriminering har varit inbjudna.

Enligt Integrationsverkets koordinator har samarbetet med CMR varit tillfredsställande och enligt förväntning. CMR ställde upp med personal för att arrangera de olika evenemangen och arbetade med logistiken för projektet. De har generellt varit involverade i organisering och rapportering. De var också ansvariga för att bjuda in lokala NGO:s till de respektive hearingarna. Totalt 75 procent av deltagarna representerade NGO:s och bland dessa deltagare var flera typer av organisationer representerade, vilket får anses som ett gott resultat. Bland CMR:s uppgifter ingick att arrangera föreläsningar i samband med det transnationella seminariet.

Join In projektet är finansierat av EU, och Integrationsverket administrerar de medel som tilldelats Sverige. .

FN-dagen för slaveriets avskaffande

FN-dagen för slaveriets avskaffande arrangerades i samarbete av CMR, Afrosvenskarnas Riksförbund, FN-förbundet och Svenska Unescorådet. Dagen ägde rum i augusti i år och riktade sig till gymnasieelever. Syftet vara att förstärka medvetenheten om slaveriet och dess avskaffande. I programmet ingick bland annat tal av skolminister Ibrahim Baylan, en föreläsning om slaveriets historia och en capoeira uppvisning. Enligt representant från FN-förbundet besöktes seminariet av cirka 350 personer.

Ramböll Management har varit i kontakt med två av CMR:s tre samarbetspartners, FN-förbundet och Svenska Unescorådet. Båda dessa organisationer vittnar om att CMR hade huvudansvaret för aktiviteten. Svenska Unescorådet ansåg sig ha en liten roll i samarbetet och FN-förbundet säger sig haft en liten roll ekonomiskt. De bidrog endast med 5 000 kr, men bidrog därutöver genom att bistå med administration. FN-förbundet lokaliserade skolor, kontaktade lärare och skickade inbjudningar till Stockholms gymnasieskolor. CMR var enligt Svenska Unescorådet ansvariga för bland annat framtagande av program, att boka lokal och för trycksaker.

De personer som intervjuat angående samarbetet med CMR är eniga om att det är lätt att samarbeta med centrumet. CMR hade enligt källorna en klar bild av vad man ville uppnå. Samverkan kring projektet var uppskattad av samarbetsparterna.

FN-förbundet uppger att de för närvarande skickar ut enkät till lärare och elever, för att utvärdera dagen. Vidare uttrycker de att deras uppfattning är att programmet för dagen var lyckat. Projekt blev dock dyrare än förväntat, till följd av stora lokalkostnader (Mondo på Södermalm i Stockholm).

Unesco-utställningen

Under två veckor i november 2004 arrangerade CMR tillsammans med Unesco, Stockholms Stad och riksdagsledamoten Joe Frans en utställning om slaveriet - "Så vi inte glömmet, segern över slaveriet". Utställningen ägde rum på Kulturhuset i Stockholm och programmet innehöll utöver utställningen även bland annat filmvisningar, föreläsningar och soppteater.

Samarbetet var enligt Svenska Unescorådets generalsekreterare organiserat efter att varje part var ansvarig för specifika programpunkter och att rollerna bestämdes utifrån detta. CMR hade enligt uppgift hand om ett flertal programpunkter. CMR bistod med marknadsföring samt förmedlade kontakter med föreläsare.

Utställningen finansierades på två sätt. Dels finansierade varje enskild part de programpunkter som de ansvarade för och dels samfinansierades övriga kostnader.

CMR:s samarbetspartners i projektet som Ramböll Management varit i kontakt med anser att CMR tog stort ansvar och att samarbetet fungerade bra. Organisationsformen tillät att kontakter skapades mellan organisationer.

Antirasistiska filmdagarna

Antirasistiska filmdagar (ARF) arbetar med filmvisningar i kombination med föreläsningar och diskussioner. ARF arrangeras av lokala FilmCentrum avdelningar på fyra platser runt om i landet, Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala, men ARF finns även på riksnivå och nationellt samarbete förekommer.

Under 2004 samarbetade CMR direkt med lokala ARF. Ramböll Management har i denna delutvärdering studerat samarbetet med ARF Göteborg närmare. Intervjuer har gjorts med två representanter från ARF Göteborg. CMR och ARF Göteborg har samarbetat kring specifika programpunkter. CMR gav stöd till tre programpunkter:

- Elexir och Big Mike, två novellfilmer. Samtal efteråt med regissör och skådespelare.
- Hedvig and the angry inch.
- Under en blågul himmel. Efterföljande samtal leddes av en av de ungdomar som medverkade i filmen.

CMR:s stöd var betydande för att få tillstånd programpunkterna. Det sammanlagda stödet från CMR uppgick till 20 000 kr. Representanter från ARF i Göteborg uppger att det inte var ett bidrag utan ett stöd som var relaterat till det samarbete organisationerna hade. ARF och CMR var gemensamma värdar för arrangemanget.

Den totala kostnaden för filmdagarna är omkring 325 000 plus ideella insatser. ARF får bidrag från bland andra kommunen, regionen och Integrationsverket.

ARF Göteborg delger utvärderingen att samarbetet med CMR varit lyckat och att det fortsätter. Numera samarbetar CMR inte kring konkreta programpunkter med lokala ARF utan fungerar som en nationell samarbetspartner.

5.4.4 Webbplatser

CMR administrerar två webbsidor, centrummotrasism.nu (CMR.nu) och sve-rigemotrasism.se (SMR). CMR.nu är föreningens egen hemsida på vilken information om föreningens verksamhet återfinns medan SMR är den webb-baserade kunskapsbank om rasism som Integrationsverket byggt upp men som CMR har tagit över och driver. Vid CMR:s kansli finns en heltidstjänst för att ansvara och administrera de båda webbplatserna. Denna webbredaktör delar sin tid mellan de två sidorna. Därutöver finns ytterligare arbetskrafts-resurser till SMR. Dessa presenteras utförligare längre fram i avsnittet och har även tidigare berörts i avsnitt 4.3.1.

Centrummotrasism.nu

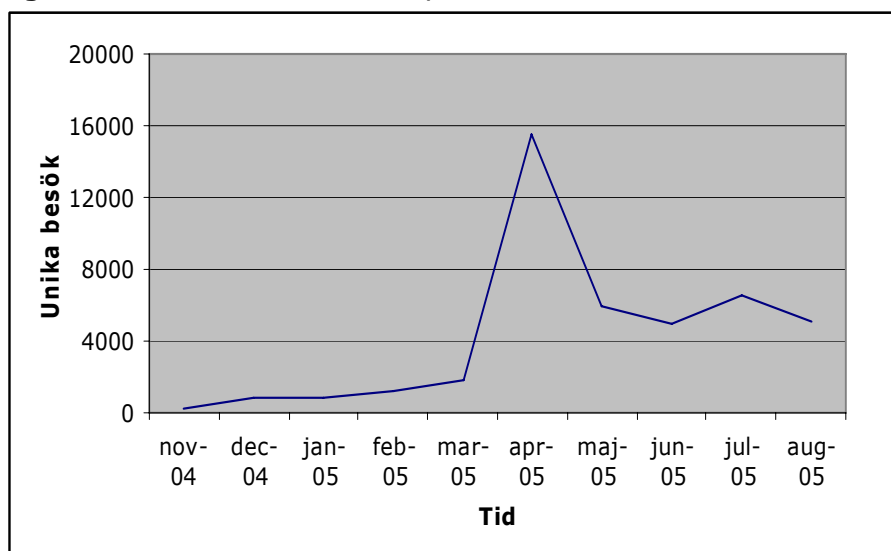
CMR:s hemsida lanserades i november 2004. Tanken är att den ska vara en frivilligorganisationernas samlade portal för antirasistiskt arbete och att den ska fokusera på aktiviteter. Förutom att hemsida är en viktig kanal för att marknadsföra CMR:s seminarier och konferenser kan medlemsorganisationernas publicera information om sina seminarier och konferenser.

Utifrån intervju med såväl webbansvarig som ekonomiansvarig framkommer det att hemsidan saknar information om ett flertal konferenser/seminarier. Detta förklaras av bristande rutiner för hur publiceringen ska gå till. I andra fall kan det handla om att formatet på informationen inte är anpassad till hemsidan (för stora datafiler). Exempel på information som inte lagts upp är informationen om FN-dagen mot slaveri den 19 september där CMR är en av tre huvudarrangörer.

Webbplatsen är utformad med inspirerad av information som CMR fick från sina medlemmar vid det första medlemsmötet i maj 2004. Mötet innehöll en workshop där medlemmar fick ge önskemål om hemsidan. CMR arbetar fortfarande med att implementera dessa önskemål. Externa programmerare arbetar också med att vidareutveckla funktioner som forum/debatt, kalender, nyheter och banner. CMR:s kansli uppger också att man arbetar på att utveckla funktioner så att medlemmar ska kunna tillgå viss information med hjälp av lösenord.

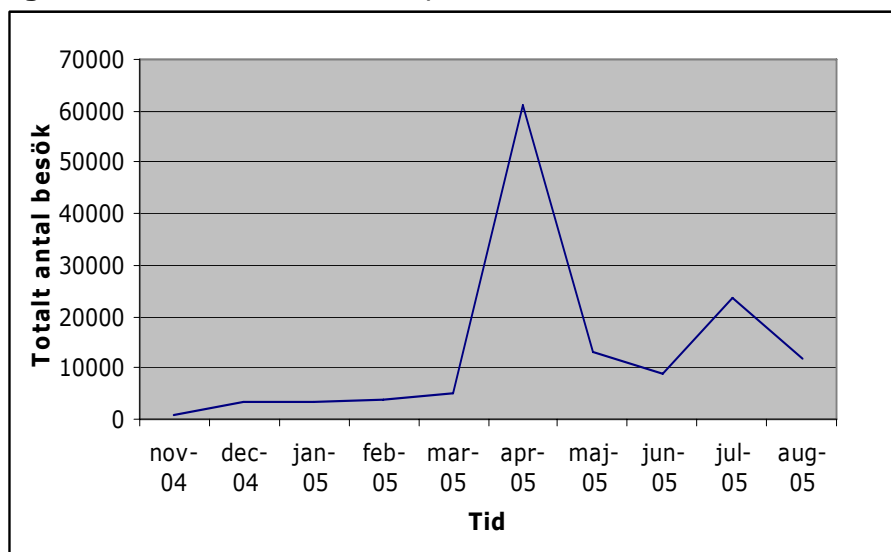
Etablerandet av hemsidan får sägas ha utvecklats väl. Mellan november 2004 och augusti 2005 har antalet unika besökare per månad stigit med 259 procent. Diagrammen nedan illustrerar utvecklingen av antal unika och totala besökare mellan november 2004 och augusti 2005.

Figur 3. Besöksstatistik CMR.nu, unika besökare/månad

Källa: Statistik tillhandahållen av CMR:s webbredaktör

Figur 4. Besöksstatistik CMR.nu, totalt antal besökare/månad

Källa: Statistik tillhandahållen av CMR:s webbredaktör

Den dramatiska ökningen som skedde i april får antas bero på den uppmärksamhet som centrumet fick i media under den perioden i och med anmälning av GB:s Nogger Black glasskampanj den 19 april till MarknadsEttiskaRådet. Hemsidan har lyckats tillvarata den effekten genom att antalet besökare varit generellt högre efter än innan kampanjen. Uppgången under juli månad kan sannolikt förklaras med att Centrum mot rasism då uppmärksammades i media.

Sverigemotrasism.se

CMR tillhandahåller och administrerar sedan 1 januari 2005 den nationella webbaserade kunskapsbanken Sverige mot rasism. Kunskapsbanken har sedan 2001 byggts upp av Integrationsverket som år 2000 fick i uppdrag av regeringen att bygga upp en nationell kunskapsbank om arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering. Övertagandet av SMR skedd i praktiken under 2004 men formaliserades först vid årsskiftet 2004/2005.

SMR är en kunskapsbank som ska innehålla information om olika metoder för och erfarenheter av arbete mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering, kunskap om nationellt arbete inom olika samhällssektorer och på olika nivåer samt även motsvarande information som kan inhämtas beträffande arbetet i andra länder.

Under större delen av 2005 har tanken varit att två personer på CMR:s kansli ska arbeta ungefär halvtid med kunskapsbanken, varav en är CMR:s webbredaktör. Det har dock visat sig att man inte kunnat avsätta så mycket tid till SMR. Under merparten av år 2004 hanterades SMR av den person som kom till CMR från Integrationsverket i samband med att CMR övertog administrationen av SMR. Integrationsverket finansierade denna resurs.

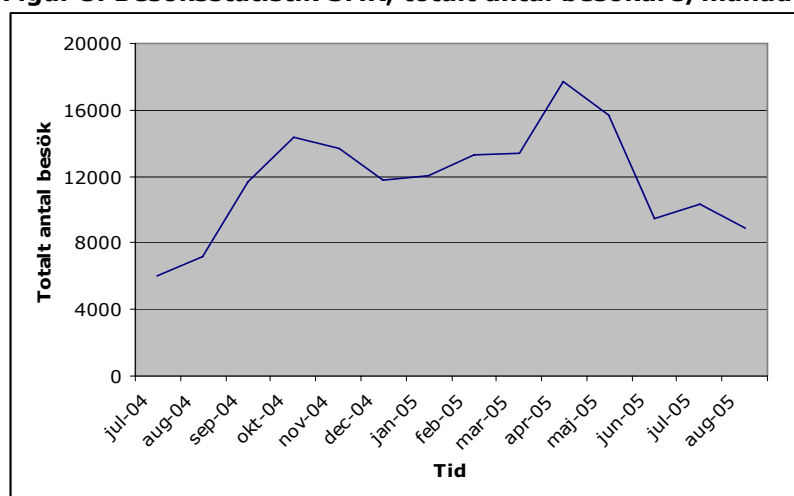
CMR har utöver personalresurser för år 2004, fått medel på 809 000 kr från Integrationsverket för att överta och upprätthålla SMR under 2005.³⁶

³⁶ Beslut B16/2004, INT-49-04-1761: "Bidrag för integrationsprojekt", 2004-12-06

Sedan det formella övertagandet har arbetet med SMR innefattat;

- utbildning i det tekniska systemet,
- planering,
- uppdateringar och uppföljning av begrepp, statistik, lagar, forskning och aktörer,
- skapande av en engelsk version,
- marknadsföring,
- beställning av artiklar,
- synliggörande av publikationer,
- litteratur tips,
- upprättande av kalendarium, och
- kartläggning politiska partier

Figur 5. Besöksstatistik SMR, totalt antal besökare/månad

Källa: Statistik tillhandahållen av CMR:s webbredaktör

Antalet besökare på Kunskapsbanken Sverige mot rasism, ökade precis som för CMR.nu i samband med kampanjen mot Nogger Black reklamen. Därefter har antalet besökare sjunkit och faktiskt fallit till nivåer omkring 9 000 -10 000 totala besökare, vilket är nämnvärt lägre än innan kampanjen mot Nogger Black.

För att locka besökare till kunskapsbanken planerar CMR att fortsätta arbeta med uppdateringar under 2006. Detta då man anser att nytt och uppdaterat material gör att besökare återkommer till sidan.

5.4.5 Mediala aktiviteter

CMR:s mediala aktiviteter innefattar publicerade debattartiklar, pressmedelanden och filmvisningar.

Debattartiklar

Ramböll Management har genom dokumentstudier tagit del av 9 debattartiklar av CMR och dessa redogörs för nedan i avsnittet. Därutöver rapporterar CMR i sin verksamhetsrapport om ytterligare fyra publicerade artiklar och om deltagande i tre artiklar genom intervju samt tre radioframträdanden. Ramböll Management har inte tagit del av detta material.

Positiv särbehandling

"Positiv Särbehandling är vägen vi måste gå", Norrköpings Tidningar 2005-01-07

”Främja inte utanförskapet – motverka istället diskriminering”. Norrköpings tidningar 2005-02-02

Norrköpings Tidningar har vid ett par tillfällen publicerat debattartiklar av CMR:s verksamhetschef, Amina Ek och Kristina Larsson, Diskrimineringskommittén och Antidiskrimineringsbyrån i Malmö, på ämnet positiv särbehandling. Artiklarna skrevs med anknytning till domen i Uppsala tingsrätt som slog fast att positiv särbehandling inte är tillåten för att bredda rekryteringen till svenska högskolor.

Krograsism

Som nämnts tidigare bedriver CMR sedan i mars 2005 kampanjen ”Rata svennegettot” mot krograsism. Kampanjen har producerat två artiklar som publicerats.

Stockholm City News publicerade artikeln ”Ta tag i krograsismen!” 3 juni 2005

”Stoppas krograsismen” i Sydsvenska Dagbladet.

Båda artiklarna var undertecknade CMR:s verksamhetschef, Amina Ek.

Kritik mot Nogger Black reklamkampanj

”Kränkande reklam inget skämt”, SvD 2005-04-23

Svenska Dagbladet publicerade 23 april inlägg från CMR i debatten om reklamkampanjen för Nogger Black 2005. Nättidning publicerade en längre version av inlägget medan en kortversion gavs ut i papperstidningen. Inläggen var undertecknade Stig Wallin (Styrelseordförande), Amina Ek (Verksamhetschef) och Victoria Kawesa (styrelseledamot).

Bemötande av kritik mot CMR

”Kritik med dolda motiv”, Sydsvenska Dagbladet 23 juli 2005

”Det är opportunt att göra lögner till politik”, insändare undertecknad Amina EK, i Värmlands Folkblad 8 augusti 2005

”’Hit-and-run journalistik’ missar sanningen” Tidningen Journalisten 23 augusti 2005

”Lögner om Centrum mot rasism”. Arbetaren, nr 31 2005,

Utöver debattartiklar har CMR reagerat mot kritik genom att anmäla Sveriges Television och nyhetsprogrammet Rapport till granskningsnämnden. Orsaken till anmälan var att Rapport sänt ett inlägg som CMR ansåg gav en förvrängd bild av vad som ägde rum vid CMR:s årsmöte. CMR menar att inlägget innehöll sakfel och skildrade årsmötet på ett mycket tendensiöst sätt och strider därmed, enligt CMR, mot villkor i radio och TV-lagen samt mot SVT:s sändningsrätt.

5.4.6 Pressmeddelanden

"Premiär på Centrum mot rasisms hemsida"

Inbjudan till konferens "Det subversiva rummet" med anledning av FN:s dag mot rasism 21 mars

"Rasism ett problem i EU", presentation av resultat från enkät med kandidater i EU-parlamentsvalet. 2004-06-11

"Till minne av slaveriets offer!", uppmärksammande av Unescos utropande av 23 augusti till internationell dag till minne av slavhandeln och dess avskaffande. 2004-09-15

"Larsson bättre än Hakim", uppmärksammande av resultat från undersökning utförd av Dagens Nyheter om diskriminering av arbetssökande invandrare. 2004-10-01

"Centrum mot rasism fördömer det ökande rasistiska våldet!", ställningstagande mot rasistiskt våld efter uppgifter att det var rasistiska motiv bakom misshandel av att 22-åring i Mjölby. 2004-10-05

"Inbjudan till pressvisning av Unescoutställningen 'Så vi inte glömmet, segern över slaveriet'". 2004-10-28

"CMR välkomnar den första utomeuropeiska invandraren i svensk regering", uppmärksammande av utnämningen av Ibrahim Baylan till Sveriges skolminister. 2004-10-28

"Centrum mot rasism fördömer Stockholms läns landstings förslag att skrota verksamhetsstödet till invandrarföreningar". 2004-12-15

"Centrum mot rasism uppmanar till bojkott av GB Glace". 2005-04-12

"Vad gör du för att stoppa krograsismen", information om att CMR, som en del av Kampanjen "Rata svennegettöt", gått ut till politiker med enkät kring hur krograsism ska bekämpas. 2005-04-12

"För en human flyktingmottagning", information om att CMR stödjer kampanjen för Flyktingamnesti. 2005-05-04

"Hatbrott - ett brott mot de mänskliga rättigheterna", uppmärksammande av den Internationella dagen mot homofobi. 2005-05-17

"Svalt intresse bland politiker för krograsism", information om låg svarsfrekvens från politiker på enkät om krograsism. 2005-06-23

"Mest förtryckt - mest privilegierad", inbjudan till Pride House panelsamtal som arrangerades av RFSL och CMR 1 augusti 2005

"Sverige gör inte nog i arbetet mot diskriminering" Information om att ECRI 14 juni offentliggjort landrapport på Sverige och att rapporten finner brister i Svensk integrationspolitik. 2005-06-17

"Uppsalaprofessorer till storm mot medierna - Kampanjen mot CMR gynna rasismen i Sverige", uppmärksammande att professor Masoud Kamali från Uppsala universitet kritiserar den kampanj som drivits mot CMR. 2005-08-15

"FN-dagen för slaveriets avskaffande", information om anordnandet av seminarium. 2005-09-16

5.4.7 *Filmvisningar*

Centrum mot rasism har varit delaktig i att arrangera filmvisningar av anti-rasistiska filmer. På Filmhuset i Stockholm har två filmer om förintelsen visats med efterföljande paneldebatt där Integrationsverket deltog. Dessa filmvisningar anordnades i samarbete med Immigranternas centralförbund. CMR har, som tidigare berörts, också varit engagerad i Antirasistiska Filmdagarna.

5.4.8 *Slutsatser*

Informationsspridning och opinionsbildning tycks vara det området som CMR är mest aktiva inom. En förklaring kan vara att den typen av aktiviteter också har potential att gynna även samverkan mellan frivilligorganisationer och kunskapsuppbyggnad.

De fallstudier som Ramböll Management gjort vittnar om att CMR ofta har en aktiv och drivande roll i de aktiviteter som de deltar i. CMR är genomgående en uppskattad samarbetspartner.

Utvärderingen har noterat att nyhetsutskick inte når alla medlemmar eftersom de görs elektroniskt och inte alla medlemmar har uppgivit e-post adresser. Det anses rimligt att CMR borde utveckla former för att se till att även de organisationer som de inte har e-post adresser till får den kontinuerliga medlemsinformationen.

I Ds 2002:26 uttrycks en preferens för att kunskapsbanken Sverige mot rasism ska vara oberoende från myndigheter. Detta har verkställts i och med överförandet till CMR. Ramböll Management anser att tillräckliga förutsättningar för ett övertagande inte fanns vid tidpunkten för överförandet. Detta eftersom en förutsättning, om en kunskapsbank som förväntas vara oberoende och neutral ska bedrivas av en organisation med opinionsbildande syfte, anses vara att den organisationen för samhället upplevs som väletablerad och med legitimitet i kunskapsaspekter. CMR bedöms inte ännu ha den legitimiteten.

5.5 *Analys av medelanvändning*

En analys av hur CMR använts sina medel är avgörande för att förstå vilka delar av verksamheten som har prioriterats. Det finansiella perspektivet adderar en dimension till analysen av verksamhetsinriktning eftersom det ger en indikation på omfattningen av olika typer av verksamheter. Huvudanalysen av ekonomin ligger utanför Ramböll Management uppdrag och utförs av revisionsföretaget Öhrlings PricewaterhouseCoopers. Nedan ges den övergripande bild av medelanvändningen som framkommit av Ramböll Managements dokumentstudier och intervjuer.

Som nämnts i avsnitt 3 anger riktlinjerna för statligt stöd att de kostnader som det statliga bidraget är avsett att täcka är kostnader för den löpande driften och kärnverksamheten i centrumet. Medlen ska inte tas i anspråk "för att finansiera verksamhet som bedrivs av de enskilda frivilligorganisationer som ingår i den ideella föreningen" och inte heller av "särskilda projekt som bedrivs av den ideella föreningen".

CMR:s specificerade kostnadsredovisning för 2004 är inte informativ i syfte att urskilja kostnader för verksamhetsinriktning och typ. Den har ingen funktionsindelning utan redovisar organisationskostnader och aktivitetskostnader tillsammans. Redovisningen framgår av bilaga 5.

För år 2005 budgeterar och kostnadsredovisar CMR i större utsträckning efter projekt. Denna indelning möjliggör en något mer utförlig analys av medelanvändningen. Av de dokument som lämnats till Ramböll Management kan utläsas vilken budget som finns för olika typer av verksamheter under 2005 samt budgetuppföljning av dessa kategorier fram till 30/8-2005. De resultatenheter som CMR använder överensstämmer dessvärre inte direkt med de verksamhetsområden som är specificerade i riktlinjerna för det statliga stödet. Detta gör att en direkt härledning av hur mycket medel som används per verksamhetsområde inte kan fastställas.

Tabell 4. Medelanvändning

Verksamhets typ	Budget 2005	Budget uppföljning 31/8 2005
Kansliet	555 000	314 955
Förtroendevalda	584 440	413 689
Personal	2 685 800	1 527 014
Administration	400 000	396 268
Medlemsmöten	190 000	214 600
Kunskapsbanken, SMR	337 000	109 917
Kommunikation och kunskaps-spridning	325 000	109 159
Lokala och regionala aktiviteter	757 000	40 606
Påverkan och opinionsbildning	848 000	303 588
Internationellt arbete	60 000	16 034

Källa: Presentationsunderlag till ekonomisk redovisning vid medlemsmöte 05-09-17

Det framgår av tabellen ovan att största delen av CMR:s budget går åt till den löpande driften av centrumet och organisationskostnader. Därutöver används medel för att arrangera evenemang och aktiviteter på lokal och regional nivå, aktiviteter för kommunikation och kunskaps-spridning samt för opinionsbildning.

Dessa aktiviteter arrangeras i vissa fall enskilt, men oftast i samarbete med andra organisationer. Centrumet bidrar finansiellt till aktiviteter som initierats av andra under förutsättning att CMR är med och samverkar kring aktiviteten. Inför varje beslut om finansiering av externa projekt görs en individuell prövning. Det finansiella stödet kan enligt uppgift från kassören bestå i bland annat bidrag till lokal, logi, kost och föreläsare. CMR kan även bistå med att utveckla program och hitta föreläsare. En ekonomisk revision genom granskning av utbetalningsunderlag kan bekräfta huruvida utbetalningar inte skett direkt till enskilda föreningar. Däremot är det osäkert om en ekonomisk revision kan fastställa omfattningen av finansiellt stöd i form av bidrag vid samverkan kring aktiviteter. Anledningen är att det är osannolikt att alla kostnader som uppkommer i samband med en viss aktivitet kostnadsförs till aktiviteten. Snarare återfinns nog dessa kostnader även i mer generella kostnadsposter som personal och administration. En ekonomisk revision som klargöra förhållandena ligger dock utanför ramen för utvärderingen.

Utöver bidrag vid samarbete med medlemsföreningar sponsrar Centrum mot rasism sina medlemmar med resekostnader för att de ska kunna närvara vid centrumets aktiviteter. Bidrag förutsätter billigaste färd-sätt.

CMR:s verksamhetschef uppger att aktiviteter hitintills inte har behövt bortprioriteras av ekonomiska skäl. Trots detta menar hon att en ekonomisk bedömning alltid finns med när verksamhetsprioriteringar görs. Därutöver sägs prioriteringar baseras på huruvida en aktivitet ligger inom prioriterat verksamhetsområde och om det gynnar medlemsorganisationerna.

Det har framkommit under intervjuer med centrumet att det funnits utrymme för att spara medel för kommande verksamhetsår och att detta avsiktligt gjorts när det bedömts att det varit osäker vad pengarna ska användas till.

5.5.1 *Slutsatser*

CMR använder den största delen av sina medel till löpande verksamhet vilket är i enlighet med de premisser som finns. Men de ägnar sig också åt aktiviteter som inte uppenbart är annat än projekt drivna av medlemsorganisationer och av CMR självt. Enligt premisserna ska medel inte användas till projekt finansiering. Ramböll Management har ingen bestämd uppfattning i om vissa aktiviteter bör anses ligga utanför föreskrivna medelanvändningsområden eller ej, men uppmärksammar att det finns oklarheter kring huruvida detta är fallet. Mot bakgrund av svårigheterna att klassificera aktiviteter och storleken på det bidrag som CMR får, anser utredningen det dock rimligt att ställa sig frågan om de i Ds 2002:26 uttryckta premisserna för medelanvändning är paradoxala. Hur ska en förening kunna spendera närmare 6 miljoner på ett år om de endast får ha kostnader för ett litet kansli och kärnverksamhet och varken finansiera egna eller andra organisationers projekt.

6. Dokumentation och uppföljning av verksamhet och ekonomi

CMR:s dokumentation och uppföljning av sin verksamhet presenteras och diskuteras nedan. Avsnittet belyser frågeställningar kring:

- Vilka rutiner finns det för dokumentation och uppföljning?
- Vilka delar av verksamheten dokumenteras och utvärderas?
- Vilka metoder används för utvärdering och uppföljning?
- Finns brister i dokumentationen och den interna uppföljningen?

Kapitlet är indelat i tre huvudavsnitt. De två första diskuterar rutiner för dokumentation och uppföljning och är strukturerade efter delar av de verksamheter som är ämne för dokumentation och uppföljning. I det tredje avsnittet presenteras slutsatser.

Här är relevant att påminna om riktlinjernas villkor avseende dokumentation och uppföljning. I dessa uttrycks att

”statlig finansiering ställer höga krav på redovisning och uppföljning av verksamhetens resultat. En förutsättning för en bra uppföljning är att verksamheten löpande dokumenteras”.

I övrigt saknas mer detaljerade formella krav på kontinuerlig dokumentation och uppföljning riktade till CMR med anledning av statsbidraget.

Integrationsverket har i uppgift från regeringen att följa upp och utvärdera CMR:s verksamhet.³⁷ Vid sidan om den nu aktuella utvärderingen har tidigare en utvärdering genomförts.³⁸

6.1 Rutiner för dokumentation

De delar av CMR:s verksamhet som dokumenteras, i större eller mindre omfattning, är möten, aktiviteter, beslutsunderlag och ekonomi.

6.1.1 Dokumentation av möten

CMR anordnar kontinuerligt en rad typer av möten. Dessa är årsmöten, medlemsmöten, styrelsemöten, arbetsutskottsmöten, arbetsmöten och regionala plattformsmöten. Det kan förväntas att kallelse, dagordning, protokoll och deltagarförteckning möjligen dokumenteras och arkiveras i anslutning till dessa möten.

Tabellen nedan sammanfattar vilken dokumentation som rutinmässigt görs för varje typ av möte.

³⁷ Regeringsbeslut Ju2003/6982/IM.

³⁸ Centrum mot rasism – en uppföljning i oktober 2004 (Integrationsverket, analysavdelningen, 2004-11-11).

Tabell 5. Rutinmässig dokumentation

Möte	Dokumentation
Årsmöte	• Kallelse• Dagordning• Protokoll
Medlemsmöte	• Deltagarförteckning• Kallelse• Dagordning• Protokoll• Deltagarförteckning
Styrelsemöte	• Protokoll• Deltagarförteckning
Arbetsutskottsmöte	• Beslut protokollförs
Arbetsmöte	• Dagordning• Protokoll
Regionala plattformsmöten	• Kallelse• Dagordning• Protokoll• Deltagarförteckning

Tabellen vittnar om att CMR tycks ha fungerande rutiner för att upprätta och spara de ovannämnda typerna av dokumenten. Under CMR:s verksamhetstid fram till och med september 2005 har två årsmöten hållits, var av ett var det konstituerande mötet för CMR:s bildande under 2003. I anslutning till årsmötena har CMR dokumenterat samtliga förväntade moment. Det samma gäller för det medlemsmöte som anordnats 15 maj 2004. Dokumentationen från medlemsmötet 17 september 2005 var ännu inte fullständig vid tillfället för utvärderingen varför någon heltäckande bild av om rutinerna följts, inte finns med i denna rapport.

Full dokumentation ska enligt 2004 års verksamhetsberättelse även finnas för samtliga sju regionala plattformsmöten som anordnades av CMR under hösten 2004, men i det material som lämnats till utvärderingen saknas dokumentation från två möten, Malmö och Sundsvall.

Eftersom CMR:s kansli, trots direkt förfrågan från denna utvärdering, inte kunnat uppvisa några kallelser och dagordningar till styrelsemöten kan det antas att det inte finns rutiner för att dokumentera de momenten i verksamheten. Däremot protokollförs och närvaroregistreras alla styrelsemöten.

Efter styrelsebeslut första december 2004 ska alla beslut som fattas av Arbetsutskottet dokumenteras och redovisas för styrelsen. Därutöver finns inga krav på dokumentation av arbetsutskottsmötena., Följaktligen är dokumentationen från dessa möten sporadisk. Arbetsutskottet, vilket ska ge stöd åt den löpande verksamheten och bereda ärenden till styrelsen består av CMR:s ordförande, kassör samt två rörliga poster som intas av ledamöter från styrelsen och verksamhetschefen.

Centrum mot rasism har rutiner för upprättande av dagordning och protokoll kring kansliets arbetsmöten. Ofta antecknas även vilka inom kansliet som deltar på dessa möten.

Övriga mötesprotokoll som finns dokumenterade är från:

- situation testing möten 19 januari och 22 april 2005
- samordningsmöte för aktörer i arbete med krogdiskriminering
- möte med Stockholms Stad och CMR 3 februari 2005

6.1.2 Dokumentation av aktiviteter

Generella rutiner

Eftersom CMR ägnar sig åt en mängd olika typer av aktiviteter kan rutinerna för dokumentation se olika ut beroende på vilket arbete som krävs från CMR:s sida för att genomföra aktiviteten. Det kan dock sägas att det finns två generella rutiner som tillämpas på många aktiviteter. Dessa är:

- Annonsering i föreningens kalendarium på hemsidan
- Rapport/referat skrivning, efter att aktiviteten genomförts av någon kansli medlem som deltog, och publicering på hemsida

Annonseringen i kalendariet är CMR:s instrument för att löpande dokumentera vilka verksamheter som genomförs. Dessvärre följs inte rutinerna kring instrumentet full ut. CMR:s webbredaktör bedömer att ca 30 procent av CMR:s aktiviteter inte redovisas i kalendariet.

Utöver kalendariet dokumenteras vilka aktiviteter som genomförs, vid särskilda tillfällen, i nyhetsbrev och verksamhetsberättelse. Ingen av dessa processer utgör en rutin för att kontinuerligt sammanställa samtliga aktiviteter som genomförs. En sådan rutin skulle vara fördelaktig av flera anledningar. Den skulle kunna användas som underlag till såväl kalendarium, nyhetsbrev och verksamhetsberättelse och den skulle kunna fånga upp sådana aktiviteter som genomförs som inte passar att annonseras i kalendarium, exempelvis kampanjinsatser.

Med anledning av att alla aktiviteter inte heller är lämpade för att skriva referat om, följs inte rapporteringsrutinen konsekvent. I den dokumentation som delgivits utvärderingen återfinns endast den här typen av rapportering för 11 aktiviteter (exklusive mötesprotokoll). Det är oklart hur många av dessa som publicerats på hemsidan. De referat som skrivs fokuserar ofta på att återberätta aktiviteten. De ger lite information om hur och varför CMR deltog i aktiviteten.

Specifika rutiner

Beroende på vilken typ av aktivitet det rör sig om gör CMR även specifik dokumentation av olika aktivitetens element. CMR har bland annat för vissa aktiviteter dokumenterat material som producerats, inbjudningar och deltagarelistor. Det tycks inte finnas några rutiner för den här typen av dokumentation utan den sker slumpmässigt. En typ av aktivitet som är väl dokumenterad i det här avseendet är mediala aktiviteter. Samtliga debatt artiklar och aktivt deltagande i media finns sparade i någon form, dock inte alltid den publicerade kopian.

Det saknas dokumentation av sändlistor som används vid utskick av inbjudningar att delta i olika aktiviteter. Detta försvårar möjligheterna att bedöma målgruppen för och omfattningen av olika evenemang. De deltagarelistor som finns ger dock viss information i dessa avseenden.

Dokumentation från samarbetspartners

CMR har ingen rutin för att dokumentera det arbete som utförs av samarbetspartners. CMR tar gärna emot dokumentation från samarbetspartners men ställer inga krav på att dessa ska dokumentera de delar av aktiviteter som de ansvarar för.³⁹ Detta kan förklara varför specifik dokumentation saknas. Om en samarbetspartner är ansvarig för att bjuda in deltagare och inte delger CMR dokumentation kring detta så har CMR inte den dokumentatio-

³⁹ Intervju med CMR:s verksamhetschef

nen. Större delen av de aktiviteter som CMR är engagerade i utförs i samarbete med andra.

6.1.3 Rutiner för ekonomisk redovisning

De organisatoriska lösningarna för ekonomifunktioner inom CMR fastställer utgångspunkten för de rutiner som finns för föreningens ekonomiska redovisning.

Huvudansvarig för att den ekonomiska redovisningen är kassörens. Rutinerna kring arbetet med redovisningen är att kansliet skickar räkningar och fakturor till kassören som sköter betalning av räkningar och löner. Kassören sköter även konteringar av verifikationerna, och skickar sedan vidare detta till Terro Toumis bokföringsbyrå. Denna externa resurs bokför och sammanställer föreningens räkenskaper samt gör bokslut som revideras av förtroendevalda revisorer och auktoriserad revisor. Bokföringsbyrån lämnar månadsrapporter samt skickar ut kontrolluppgifter.⁴⁰ I tillägg så har den en roll i rutinerna kring löner, då han administrerar lönerapporter och underlag för löneutbetalning.⁴¹

Bokföringen och resultatredovisningen har fram till nyligen specificerats efter mycket generella konton. Följande indelningar och konton har förekommit.

Tabell 6. Medelanvändning

Intäkter	Kostnader	Personalkostnader
• Medlemsavgifter • Försäljning • Erhållna bidrag • Övriga intäkter	• Lokalhyra • Hyra tillfälliga lokaler • Lokalomkostnader • Övrigt underhåll av kansli • Förbrukningsinventarier • Hyror inventarier • Förbrukningsmaterial • Frakt, transport • Resor anställda • Resor styrelse • Resor, övriga • Representationskostnader • Kost och Logi Sverige • Medlemsmöten • Annonsering och reklam • Porto • Telefon • Datakommunikation • Trycksaker • Kontorsmateriel • Försäkringar • Förvaltningskostnader • Köpta tjänster • Redovisnings- och revisionstjänster • Utbetalda medlemsavgifter • Lämnade bidrag och gåvor • Styrelsearvoden	• Löner • Löner, tillfälligt anställda • Arbetsgivaravgift • Semesterlöneskuld • Pensionspremier • Övriga personalomkostnader • Erhållna bidrag arbetskraft

⁴⁰ Rutinerna finns dokumenterade i styrelseprotokoll från 2003-11-10 och är bekräftade av CMR:s kassör.

⁴¹ Intervju med CMR:s verksamhetschef.

För närvarande arbetar kassören med en omläggning av hur ekonomin redovisas. Den nya redovisningen syftar till att ha ett funktionsindelad inlag för att ge information om hur mycket pengar som har använts till vilken typ av verksamhet.

6.1.4 *Dokumentation av beslutsunderlag*

Rutiner för att dokumentera beslutsunderlag saknas helt, varför ingen sådan dokumentation går att finna. Arbetsutskotten, som har i uppgift att förbereda ärenden, har som tidigare nämnts inga krav på sig att dokumentera sitt arbete, utan bara beslut. Kansliet som lägger många förslag till styrelsen förbereder heller inget skriftligt material. Då skriftliga beslutsunderlag sällan används tillämpas andra metoder för att skapa förförståelse för de beslut som ska fattas. Dessa är:

- Diskussioner
- E-post växling
- Diskussion i arbetsutskottet

Återkommande undantag är verksamhetsplanen och budget, vilka presenteras skriftligen för styrelsen innan den godkänner den.

6.2 **Rutiner för uppföljning av verksamhet och ekonomi**

I det här avsnittet som beskriver rutiner för uppföljning behandlas först uppföljning av verksamhet/aktiviteter och därefter uppföljning av ekonomi.

6.2.1 *Uppföljning av verksamhet/aktiviteter*

CMR har ingen rutin som genomgående tillämpas för dokumenterad uppföljning av verksamheten, utan uppger att muntliga uppföljningar och utvärderingar sker kontinuerligt.

Vissa insatser har dock gjorts för att dokumentera uppföljning av enskilda aktiviteter, även om dessa har varit av mindre omfattning. I de uppgifter som CMR har lämnat till Ramböll Managements utvärdering återfinns fyra sådana insatser som CMR utfört på egenhand. Samtliga fyra är interna utvärderingar som inte är baserade på någon speciell metod utan liknar korta sammanställningar av vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra i samband med en aktivitet. En av de fyra är riktade till en extern samarbetspart som feedback på samarbetet.

Några av de aktiviteter som CMR samarbetat kring med andra har utvärderats och dokumenterats av samarbetsparten. I materialet från CMR återfinns tre sådana utvärderingar. Från ett samarbete, Unesco-utställningen om segern mot slaveri, finns dokumentation från ett gemensamt utvärderingsmöte för partnerarrangörerna. CMR menar att den typen av möten är vanligt förekommande men att de inte alltid dokumenteras eller att dokumentationen inte delges alla medverkande.

Centrum mot rasism har aldrig utvärderat någon del av sin operativa verksamhet externt. Det finns inga rutiner eller metoder som används för att samla in åsikter från deltagare i aktiviteter eller för att mäta effekter av olika insatser.⁴²

CMR uttrycker att det kan finnas mer att önska avseende dokumenterade och strukturerade uppföljningar av verksamheten. De anser samtidigt att de reaktioner som kommer spontant från deltagare och andra håll ger god information om vilka aktiviteter som är lyckade och inte.

⁴² Ibid

6.2.2 Uppföljning av ekonomi

Med anledning av att CMR:s kassör är den enda inom den interna organisationen som är involverad i det ekonomiska arbetet är hon också den som gör mesta delen av uppföljningen. Av de samtal och dokumentation som Ramböll Management har haft med CMR under utvärderingen har det inte framkommit någonting om att någon annan är involverad i att följa upp ekonomin, annat än genom att ta del av årsredovisning och besluta om budget.

Genom att ha rutiner för att ta hand om post, se till att räkningar betalas i tid och kontera håller kassören kontroll över den löpande ekonomin, men mer omfattande än så finns det inga tecken på att uppföljningen av ekonomin är, förutsatt att det bortses för den formella uppföljningen som regleras i stadgarna. Dessa föreskriver att föreningens räkenskaper ska granskas av förtroendevald och auktoriserad revisor, att årsmötet beslutar om styrelsens ansvarsfrihet för den tid revisionen avser och att räkenskapsåret är kalenderåret.

6.3 Slutsatser

Centrum mot rasism har i viss mån bristfälliga rutiner för dokumentation och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vissa rutiner finns dock och dokumentation, om än inte alltid rutinmässigt, förekommer i förhållandevis stor omfattning.

Centrum mot rasism saknar rutiner för att följa upp effekter och resultat av sin verksamhet. Uppföljning av verksamheten genomförs endast i begränsad omfattning. Därmed finns hittills ingen verifierad kunskap om vilka resultat arbetet genererar. Vikten av att följa upp och utvärdera resultat och effekter av verksamhet ska understrykas av tre skäl:

- För att på ett meningsfullt sätt kunna utvärdera verksamheten
- I kvalitetssäkrings- och förbättringssyfte
- I förhållande till uppdraget att vara en samlande förening

Rekommendationen att förbättra uppföljningsrutinerna ska ses i relation till verksamhetens förmåga och form. I förhållande till syftet med bidraget, nämligen att täcka föreningens kostnader för lokaler, personal och viss kärnverksamhet, kan omfattande krav på uppföljning av resultatet och effekter synas paradoxala.

Mot bakgrund av att föreningens verksamhet är relativt nybildad, att det rör sig om en ideell förening samt att riktlinjerna för statsbidraget saknar närmare specifikation av kraven på dokumentation och uppföljning, bedömer Ramböll Management att det nuvarande förhållandet i stor utsträckning är förväntat.

Det är en brist i riktlinjerna för det statliga stödet att kraven på dokumentation och uppföljning inte är närmare specificerade. Denna brist bör dock inte åtgärdas utan att övervägas i relation till hur centrumets oberoende skulle påverkas av mer detaljerade krav.

7. Gränsdragning och samarbete med antidiskrimineringsbyråer

I detta avsnitt analyseras gränsdragningen mellan CMR:s verksamhet och annan verksamhet mot rasism och diskriminering. Speciellt fokus riktas mot gränsdragningen till antidiskrimineringsbyråernas verksamhet men även gränser till ombudsmän och andra medlemsföreningar berörs. Likheter och skillnader i verksamheterna och samarbetsformer lyfts fram samt en bedömning om eventuella överlappningar i verksamhet.

7.1 CMR i relation till Antidiskrimineringsbyråer

I utvärderingen har Ramböll studerat CMR i relation till de antidiskrimineringsbyråer (ADB) som erhåller finansiering av Integrationsverket. I september 2005 fanns det 17 ADB:er som erhållit medel under år 2005 (totalt ca 10,7 mkr) från Integrationsverket. Sju av dessa är medlemmar i CMR.

Som en förutsättning för de medel som ADB:er erhåller från Integrationsverket finns grundläggande krav som baseras på uppdraget från regeringen. I kraven från regeringen framgår bland annat att verksamheten ska bygga på *ideella krafter* och ej vara vinstgivande. Vidare ska verksamheten handla om de fyra olika diskrimineringsgrunderna; etnisk tillhörighet, sexuell läggning, könstillhörighet och funktionshinder.

Vidare framgår det att stödet till ADB:erna avser såväl individuella som generella aktiviteter. De individuella aktiviteterna skall riktas som stöd till enskilda personer och de generella aktiviteterna skall ha mer övergripande verksamhetsinriktning kring antidiskrimineringsfrågor. De generella aktiviteterna kan handla om opinionsbildning, informationsspridning och utbildning.

Ramböll Managements bedömning är att CMR och Antidiskrimineringsbyråerna (den del som finansieras av Integrationsverket) har i mångt och mycket skilda uppdrag, men med klara möjligheter till ett utvecklat samarbete i diskrimineringsfrågor. Kopplingen mellan CMR och ADB:erna åskådliggörs i de regionala plattformarna som tidigare redovisats och där det i fem av de sju plattformarna återfinns ADB:er (finansierade av Integrationsverket) som de drivande organisationerna.⁴³ I ytterligare en av plattformarna finns en ADB som har ansökt om medel för ADB-finansiering till Integrationsverket. I en av intervjuerna med CMR:s representanter säger informanten:

”Om man bygger en riksorganisation för ADB:erna kommer denna verksamhet att konkurrera med CMR, det skulle bli ett överlapp”.

Skillnaderna mellan CMR och ADB:er är bland annat följande:

- CMR är en nationell aktör medan ADB:erna arbetar uteslutande lokalt/länsvis
- CMR har ett brett fokus när det gäller rasism, främlingsfientlighet, homofobi, islamofobi, antiziganism, antisemitism och diskriminering, medan ADB:erna är fokuserade på diskrimineringsfrågan inom ramen för de fyra diskrimineringsgrunderna.
- CMR arbetar inte med individärenden, medan individärenden är en av huvuduppgifterna för ADB:erna.

⁴³ En av dessa antidiskrimineringsbyråer bär namnet ”CMR i Värmland”, vilket ur ett medborgarperspektiv får anses skymma gränsdragningen mellan CMR och ADB:erna.

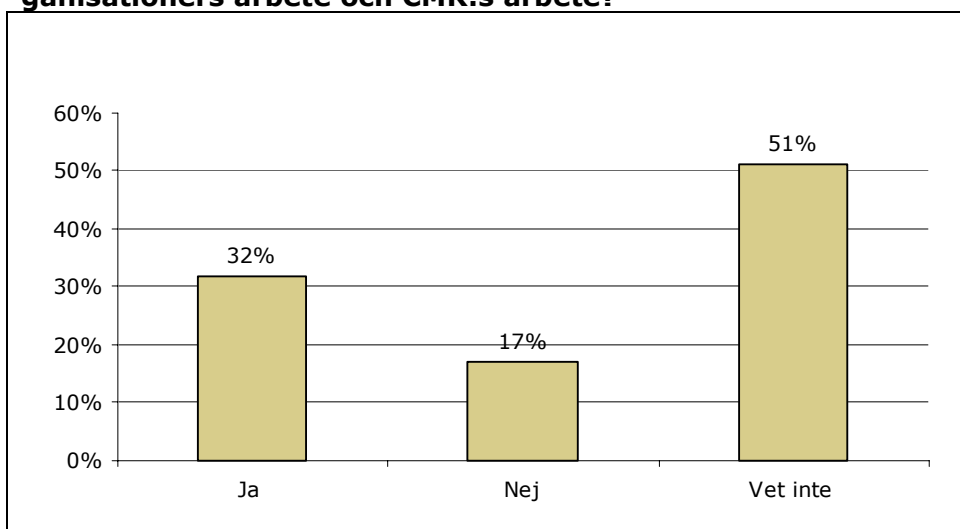
I ADB:ernas verksamhet ingår förutom individärenden även att informera och utbilda om arbetet för att förebygga och motverka diskriminering samt att informera om diskrimineringslagstiftningen. I detta avseende finns en överlappning med CMR:s verksamhet.

Det kan dock anmärkas att CMR:s arbete på lokal och regional nivå genom de regionala plattformarna innebär i sig ett närmande till den verksamhetsstruktur som utmärker antidiskrimineringsbyråerna.

7.2 CMR i relation till medlemsorganisationer generellt

I den enkätundersökning som har genomförts med Centrum mot rasisms medlemsföreningar som en del av utvärderingen har det ställts frågor om gränsdragningen mellan CMR och dess medlemmars är tydlig. Många av de svarande har svårt att besvara frågan och hälften av de svarande medlemsorganisationerna har därför svarat "vet inte". Det är dock fler som menar att gränsdragningen är tydlig än de som uttalat svarar nej på frågan.

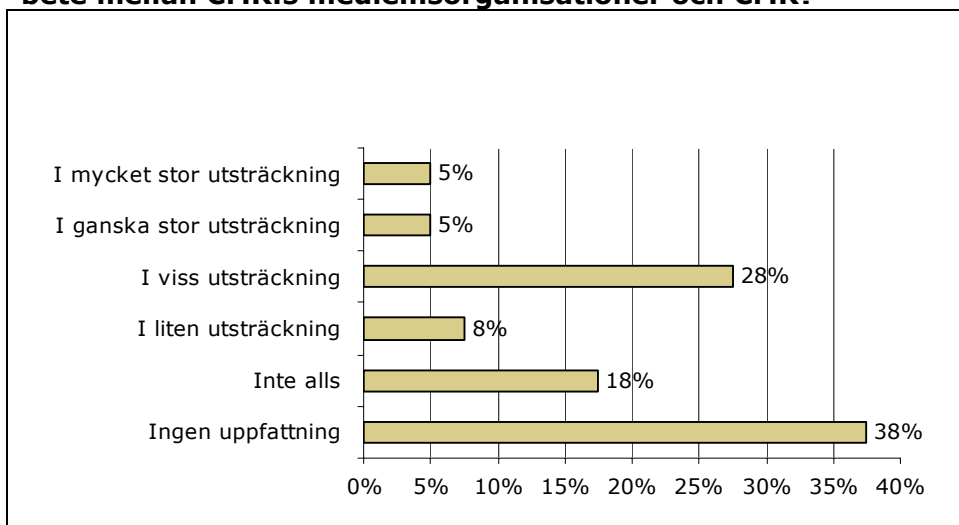
Figur 6. Är gränsdragningen tydlig mellan CMR:s medlemsorganisationers arbete och CMR:s arbete?

I ett öppet svar fick de svarande ange vad det är som är otydligt med gränsdragningen. Ett fåtal svar har avgetts och de beskriver till största del att det helt enkelt är flera organisationer som arbetar med samma sak. Särskilt vad gäller diskriminering blir det otydligt enligt dessa svar, då det finns flera organisationer som arbetar mot diskriminering. Detta kan vara ett tecken på att det finns som beskrivits ovan en viss överlappning mellan Centrum mot rasism och antidiskrimineringsbyråerna.

På frågan om det sker dubbelarbete mellan medlemsorganisationerna och CMR är det återigen många som anger att de inte har någon uppfattning. Trots att fler svarade att gränsdragningen är tydlig mellan CMR och medlemsorganisationerna än att den inte är det, kan vi konstatera att det är fler av de svarande organisationer som anser att det sker ett visst mått av dubbelarbete än att det inte gör det.

Figur 7. I vilken utsträckning anser Ni att det sker dubbelarbete mellan CMR:s medlemsorganisationer och CMR?

På frågan om på vilket sätt dubbelarbete sker menar de flesta helt enkelt att det redan finns en rad organisationer som arbetar mot rasism och diskriminering och att det därför blir att olika organisationer arbetar med samma fråga istället för att samordna sig.

“Vissa organisationer har ju precis som CMR som huvudsaklig uppgift att bekämpa rasism och diskriminering. Om information inte utbyts kan detta naturligt leda till att man gör samma saker, t ex tar fram samma underlag eller driver frågor enskilt som bättre lämpar sig att driva centralt.”

Dessa svar indikerar att Centrum mot rasism inte enbart fyller en roll som länk mellan och plattform för redan befintliga föreningar som arbetar mot rasism och diskriminering utan att de i viss mån även tycks överlappa med sina medlemmars verksamhet. Men svaret visar också att det finns ett behov av samordning och att en organisation som CMR kan vara relevant förutsatt att den accepteras och utnyttjas av medlemmarna. Svaren från enkäten tyder på att överlappning bara sker i viss utsträckning och det är nog i viss mån ofrånkomligt eftersom verksamheterna arbetar med samma fråga. Dock är det ett område som är viktigt att uppmärksamma eftersom det går emot intentionerna med Centrum mot rasism om det ökar i omfattning. Vidare är det bekymmersamt att det är otydligt för omkring hälften av de svarande medlemmarna hur gränsdragningen mellan moderorganisationen och medlemsorganisationerna ser ut.

7.3 CMR i relation till ombudsmän och andra myndigheter

Företrädare för myndigheter som arbetar mot rasism och framförallt diskriminering har fått möjlighet att uttala sig i utvärderingen om hur de ser på gränsdragningen mellan deras verksamhet och Centrum mot rasism. Alla som tillfrågats tycker att det finns tydliga skillnader mellan verksamheterna men att det även finns ett par områden som de konkurrerar inom. Skillnaderna som nämns ligger dels i de olika organisationsformerna, en frivillig organisation kontra en myndighet med statligt uppdrag vilket ger olika spelregler och dels i att i alla fall ombudsmännen arbetar med enskilda individärenden något som Centrum mot rasism inte ska arbeta med.

När det gäller att vara en röst i debatten mot rasism och diskriminering finns det en viss konkurrens mellan Centrum mot rasism och myndigheter som arbetar med liknande frågor. Dock anses detta inte alltid vara ett problem eftersom de flesta anser att frågan behöver samla alla krafter som finns och då är det bra att fler vill debattera den. Det är inte ombudsmännen som anses överlappa till störst del med CMR utan Forum för levande historia. De arbetar nämligen i större utsträckning med samma verktyg som CMR, till exempel konferenser och produktion av informationsmaterial.

I samtal om Centrum mot rasisms roll i förhållande till andra organisationer har det framkommit åsikter om att centrumet är överflödigt i den mån det inte förmår att agera som en medlemsorganisation och vara en kanal till och för sina medlemmar. Vissa anser att antidiskrimineringsbyråernas nätverk idag är en bättre kanal till enskilda organisationer ute i landet jämfört med Centrum mot rasism. Som expertorgan på frågor kring rasism och diskriminering finns det de som anser att det redan idag finns myndigheter, eller enheter inom myndigheter som har den rollen.

7.4 Slutsatser

Ramböll Management konstaterar att det finns verksamhetsområden, speciellt informationsspridning och opinionsbildning, där Centrum mot rasism överlappar med andra organisationer och aktörer som också verkar mot rasism och diskriminering. I de flesta fall finns dock även vissa skillnader mellan verksamheterna som visar på en gränsdragning. Nämnas bör dock att många av Centrum mot rasisms medlemsorganisationer som har besvarat enkäten tycks ha svårt att definiera en sådan gräns mellan sig och moderorganisationen.

En överlappning av verksamhet behöver i sig inte vara negativ eftersom det kan behövs flera aktörer för att täcka ett område och att deras olika perspektiv bidrar till debatten. Dock är det viktigt att det är tydligt vilken gränsdragning som finns mellan olika aktörer och ett aktivt förhållningssätt till denna för att undvika dubbelarbete och onödig konkurrens. I detta avseende tycker utvärderarna att det finns mer att önska för att Centrum mot rasism inte bara ska bli en ytterligare organisation som gör samma saker som andra redan gör. En speciell risk för otydlig gränsdragning ser utvärderarna i att CMR:s arbete på lokal och regional nivå genom de regionala plattformarna innebär i sig ett närmande till den verksamhetsstruktur som utmärker antidiskrimineringsbyråerna. I förhållande till antidiskrimineringsbyråer skiljer sig CMR idag genom att vara en nationell aktör, har bredare fokus samt inte arbetar med individärenden.

Med tanke på att det finns många organisationer som överlappar varandra i viss mån, anser utvärderarna att det i teorin finns ett behov av en organisation som Centrum mot rasism som kan koordinera olika insatser.

8. Medlemsorganisationernas syn på Centrum mot rasism verksamhet och resultat

I detta kapitel presenteras resultaten av den enkätundersökning som genomförts med Centrum mot rasisms medlemsorganisationer. Syftet med enkätundersökningen var att försöka besvara frågan huruvida Centrum mot rasism har nått resultat och effekter enligt förväntan från Ds:en och centrumets stadgar. Med anledning av att Centrum mot rasism i form av medlemsförening främst ska verka för sina medlemmars intressen anses deras omdömen om vad centrumet åstadkommit vara ett bra mått på resultat och effekter. Enkäten utformades utifrån Ds:en och centrumets stadgar eftersom dessa sätter ramarna för intentionerna med ett Centrum mot rasism och vad det ska uppnå. Delar av målen ur stadgarna tas dock inte upp i enkäten då dessa uppfyllande redan besvarats tidigare i rapporten då de formulerar vad centrumet ska göra snarare än vilka resultat det ska generera.

Genom analys av enkätresultaten söker detta kapitel bland annat besvara frågeställningar som:

- Har CMR fungerande demokratiska arbetsformer som engagerar medlemmarna?
- I vilken utsträckning har CMR stärkt samarbetet med medlemsorganisationerna?
- Huruvida har CMR utvecklats till och används som ett expertorgan?
- I vilken utsträckning har CMR:s åtgärder gett resultat?
- Huruvida CMR:s verksamhet genomsyras av ett könsperspektiv?

Därutöver analyseras mer framåtblickande enkätfrågor för att försöka fånga på vilket sätt CMR:s medlemmar önskar att organisationen ska arbeta framöver.

Kapitlet inleds med lite bakgrundsdata kring vilka medlemsorganisationer som har svarat på enkäten. Därefter diskuteras relationen mellan Centrum mot rasism och dess medlemmar. Vidare belyses könsperspektivet i verksamheten och därefter presenteras vilka resultat och effekter som medlemmarna upplevt av Centrum mot rasisms verksamhet hitintills. Avslutningsvis presenteras svar kring motivation att vara med i CMR och vilka förväntningar det finns på centrumet för framtiden. I denna avslutande sektion kompletteras enkätdata med intervjudata från ett fåtal intervjuer med organisationer som antingen har trätt ut Centrum mot rasism alternativt aldrig valt att gå med.

8.1 Bakgrundsdata

Enkäten skickades ut till de föreningar som enligt Centrum mot rasism betalat in medlemsavgift per sista december 2005, 100 stycken organisationer totalt. 44 av organisationerna besvarade enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 44 procent.

Bortfallet på omkring 66 procent av medlemmarna gör att svaren från enkäten ska generaliseringar av över samtliga medlemsföreningar med försiktighet. Dock bör tilläggas att bortfallsanalysen visar att sammansättningen avseende typ av organisation för de svarande organisationerna är förhållandevis representativ för samtliga medlemsföreningar. Fördelningen av typer av organisationer som besvarat enkäten liknar den som gäller för samtliga medlemsorganisationer och som redovisades tidigare i kapitel fyra. Detta tyder på att det inte finns någon systematik i bortfallet avseende typ av organisation. Organisationer bildade på etnisk grund är den största gruppen

som besvarat enkäten, med sex respondenter tillsammans med antirasistiska organisationer, antidiskrimineringsbyråer och andra typer av organisationer. Men även andra typer av organisationer, så som ungdomsorganisationer och politiska organisationer, har besvarat enkäten. Deras andel av de svarande organisationerna (5 respektive 7 procent) motsvarar ungefär deras andel av samtliga medlemsföreningar. Sammanfattningsvis kan sägas att trots bortfallet på cirka 66 procent så är den undersökta populationen representativ avseende typ av organisationer för den totala populationen.

Eftersom vissa typer av organisationer trots allt bara har en eller ett par respondenter har det inte funnits möjlighet att jämföra svar mellan olika grupper i analysen på ett meningsfullt sätt.

Utvärderarna har inte haft möjlighet att göra någon bortfallsanalys med avseende på storlek på organisationerna som inte har svarat. Detta eftersom utvärderingen endast har uppgifter om storlek på de organisationer som har svarat.

För att bedöma vilken kunskap en respondent kan förväntas ha om föreningen som han/hon svarar för ställdes i enkäten en bakgrundsfråga om vilken roll respondenten har inom organisationen. Ungefär en tredjedel av de svarande uppgav att de är ordförande i organisationen de företräder och resterande uppgav titlar som exempelvis projektledare, handläggare eller samordnare. Detta tyder på att de som svarat på enkäten har god kunskap om de föreningar de företräder, vilket höjer tillförlitligheten i svaren.

8.2 Relationen mellan Centrum mot rasism och dess medlemmar

Det står tydligt uttryckt i Ds 2002:26 att Centrum mot rasisms verksamhet ska vara oberoende och att den ytterst ska utvecklas utifrån organisationens, d.v.s. medlemsföreningarnas egna behov. För att ta reda på om detta är resultatet av verksamheten, att organisationen är till för och styrs av dess medlemmar, har enkätundersökningen samlat in data på ett flertal frågor som berör medlemsorganisationernas relation till den centrala organisationen.

8.2.1 Typ av engagemang mellan medlemmarna och centrumet

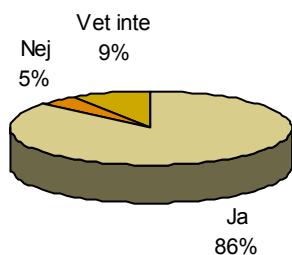
Initialt har enkäten tagit reda på i vilken utsträckning och på vilket sätt som medlemmarna är engagerade i Centrumets verksamhet. Medlemsorganisationerna har bland annat fått besvara hur många gånger de har deltagit i årsmöten, besökt Centrum mot rasisms hemsida och rådfrågat centrumet i olika frågor.

Merparten av de svarande organisationerna har deltagit vid två till fyra medlemsmöten/årsmöten. Givet att det vid enkättillfället i centrumets historia endast hade anordnats två årsmöten och två medlemsmöten så kan det konstateras att medlemmarna generellt tycks engagera sig genom att delta vid möten. Eftersom dessa möten är det främsta formella instrumentet för medlemmarna att styra verksamheten är detta ett gott tecken på att medlemmarna söker utöva inflytande över organisationen. Det finns dock medlemmar som inte utnyttjar detta forum, omkring 16 procent av de svarande medlemmarna har aldrig deltagit i något års eller medlemsmöte.

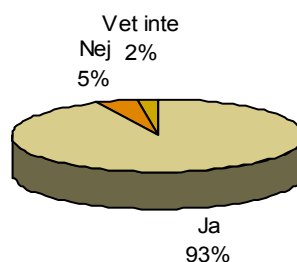
Den mest flitigt förekommande interaktionen med Centrum mot rasism är föga förvånande besök på hemsidan. Närmare 67 procent av respondenterna uppger att de har besökt hemsidan vid fler än 10 tillfällen. Även Kunskapsbanken har besökts av flertalet svarande organisationer vid fler än 10 tillfällen. Samtidigt är det dock 17 procent av de svarande som aldrig har besökt

Kunskapsbanken. Att medlemmarna besöker dessa hemsidor visar på att de är viktiga för informations-spridning om centrumets verksamhet. Denna bild förstärks av att nästan alla de organisationer som har besvarat enkäten tycker att CMR:s hemsida är ett bra forum för informations-spridning. Ännu fler anger att de läser CMR:s nyhetsbrev.

Tycker Ni att Centrum mot rasisms hemsida är ett bra forum för informations-spridning?

Läser Ni Centrum mot rasisms nyhetsbrev?

Däremot är det få medlemmar som hitintills utnyttjat hemsidan för att sprida information om sin egen verksamhet. Endast sex procent av de svarande medlemmarna har annonserat någon av sina aktiviteter i CMR:s kalendarium och det är främst större organisationerna som har använt denna kanal för att nå ut med sina aktiviteter. Hela 55 procent av de svarande medlemsföreningarna har hitintills aldrig annonserat i kalendariet.

Enligt enkätsvaren så fungerar Centrum mot rasism ännu så länge inte som ett expertorgan dit organisationer vänder sig för att få råd i frågor kring rasism, diskriminering och andra former av intolerans. När det gäller att rådfråga Centrum mot rasism som expertorgan så har 62 procent av medlemmarna som har bevarat enkäten aldrig gjort det och ytterligare 31 procent bara gjort det vid något eller några enstaka tillfällen.

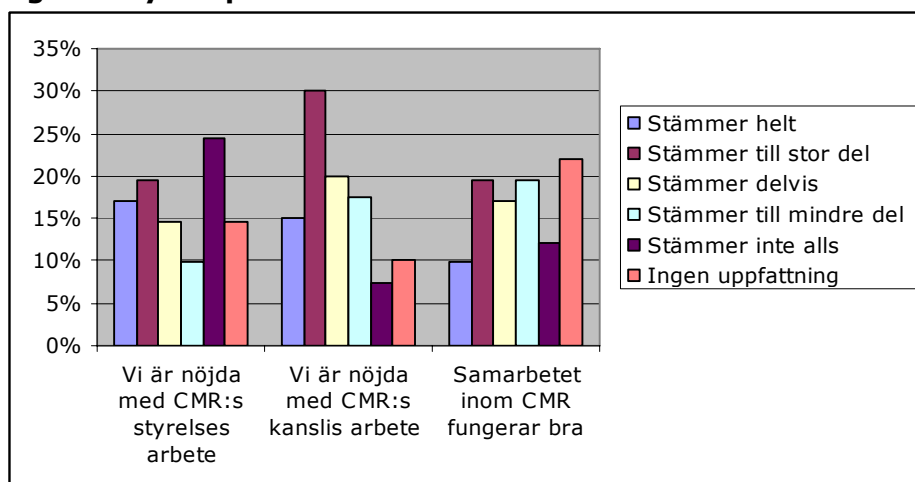
Däremot anger merparten av de svarande att de har en mer aktiv relation till centrumet genom att de samarbetat kring någon enskild aktivitet vid ett eller flera tillfällen. Organisationerna har även haft deltagare från CMR vid organisationsarrangemang i viss utsträckning vid ett eller några tillfällen. Vidare tycks medlemmarna även involvera sig i CMR genom att delta vid konferens eller seminarium som anordnats av centrumet, då merparten har av de som besvarat enkäten gjort detta vid något eller några tillfällen. Dessa enkätundersökningsresultat tyder på att Centrum mot rasisms verksamhet har gett resultat gällande att arrangera aktiviteter för att sprida kunskap till och överföra kunskap mellan medlemmar.

I analysen av medelanvändningen i kapitel 5 i rapporten framkom att det var otydligt från den ekonomiska redovisningen om Centrum mot rasism ger finansiellt bidrag till medlemsföreningar. Enligt premisserna för det statliga anslaget ska Centrum mot rasism inte finansiera verksamhet som bedrivs av de enskilda frivilligorganisationerna. På en direkt fråga till medlemmarna om de har mottagit finansiellt stöd av CMR svara 25 procent av de svarande

organisationerna att de har gjort det vid ett eller några tillfällen. Detta rör sig om både stora och små organisationer. Övriga 75 procent uppger att de aldrig mottagit något sådant bidrag. Enligt centrumet så finansierar de aktiviteter som initieras av andra givet att de är med och samverkar kring aktiviteten. Det är oklart om de organisationer som uppgivit att de fått bidrag har fått det vid sådant samarbete eller ej. Oavsett är detta ett område där det finns en risk att Centrum mot rasism bryter mot premisserna för det statliga stödet. Dock konstaterar denna utvärdering att givet volymen på den medeltilldelning som Centrum mot rasism erhållit är det rimligt att föreningen valt att frångå principen att inte använda medlen till aktiviteter i enskilda medlemsföreningar och särskilda projekt. Men det ska uppmärksammas att om dessa frånsteg innebär att CMR tar på sig rollen som medelbeviljare till sina medlemmar så riskerar det att skapa en konkurrens mellan medlemmarna som kan missgynna samverkan dem emellan.

8.2.2 Medlemmarnas syn på organisationens arbete och medlemssammansättning
I enkäten har medlemsorganisationerna ombetts ta ställning till en rad påstående i syfte att se om medlemsorganisationerna är nöjda med hur Centrum mot rasism bedriver sitt arbete. De har tillfrågats om sin syn på styrelsens och kansliets arbete samt om de anser att samarbetet inom organisationen fungerar bra. Tabellen nedan redovisar resultaten.

Figur 8. Synen på Centrum mot rasisms arbete

Det är för styrelsen och samarbetet inom CMR en förhållandevis jämn fördelning mellan de som är nöjda med hur arbetet fungerar och de som är mindre eller inte alls nöjda. Inför kansliets arbete är de svarande medlemsföreningarna övervägande positiva. Resultaten tyder på att centrumets arbete fungerar enligt många men att det finns utrymme för förbättringar för att leva upp till en större andel av medlemmarnas förväntningar på verksamheten.

Vidare har enkätundersökningen samlat information kring hur medlemmarna ser på medlemssammansättningen. Merparten av de svarande anser att det finns en tillräckligt bred representation av olika typer av organisationer bland CMR:s medlemsorganisationer, vilket kan vara en förklaring till att organisationen inte arbetar särskilt aktivt med rekrytering av nya medlemmar.

De som anser att CMR inte har en tillräckligt bred representation av olika typer av organisationer har också ombetts att beskriva vilken typ av organi-

sation som saknas. En del av de svarande menar att fackliga organisationer borde vara medlemmar och en hel del talar om religiösa samfund. Även idrottsrörelser nämns av ett par organisationer. Dessa önskemål är i linje med dem som företrädare för Centrum mot rasism själva framfört till utvärderingen.

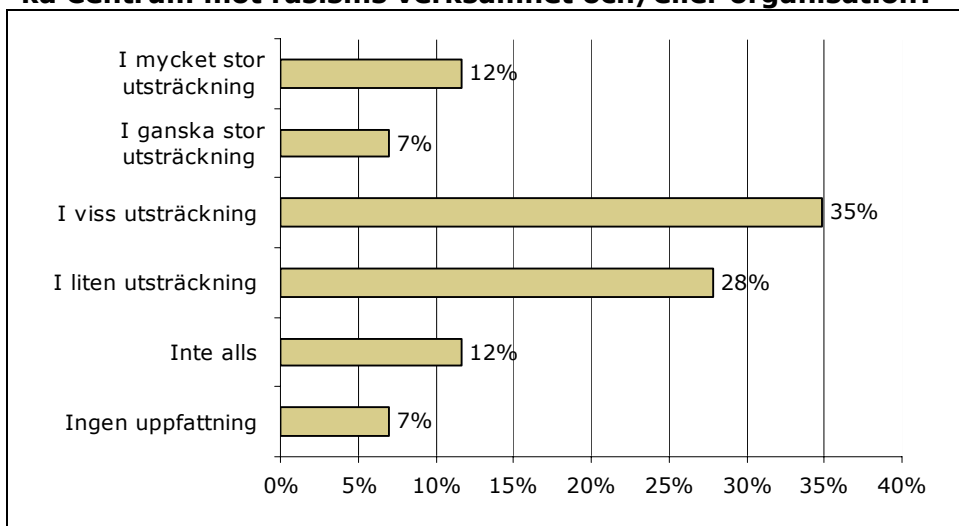
På frågan om Centrum mot rasism är öppet för alla typer av medlemmar svara 51 procent av de som besvarat enkäten att det stämmer helt eller till stor del. 22 procent av respondenterna anser sig inte ha någon uppfattning.

8.2.3 Medlemmars möjligheter att påverka Centrum mot rasisms verksamhet

De två tidigare avsnitten har illustrerat hur medlemmarna interagerar med Centrum mot rasism och hur de ser på hur arbetet inom organisationen fungerar. Dessa aspekter ger indikation på i vilken utsträckning föreningen är till för medlemmarna men säger lite om i vilken mån de kan styra föreningens verksamhet. För att ta reda på det sistnämnda har enkätundersökningen samlat in information om hur och i vilken utsträckning medlemmarna upplever att de påverkar verksamheten.

På frågan i vilken utsträckning har ni haft möjlighet att påverka Centrum mot rasisms verksamhet och/eller organisation har få av de svarande organisationerna uppgivit att de har haft möjlighet att påverka i någon större utsträckning. De flesta som besvarat enkäten menar dock att de i liten eller viss utsträckning kunnat påverka CMR. Efter att ha jämfört organisationernas storlek avseende medlemsantal kan vi konstatera att de svarande organisationernas upplevda möjlighet att påverka inte tycks vara beroende av vilken storlek de har.

Figur 9. I vilken utsträckning har Ni haft möjlighet att påverka Centrum mot rasisms verksamhet och/eller organisation?

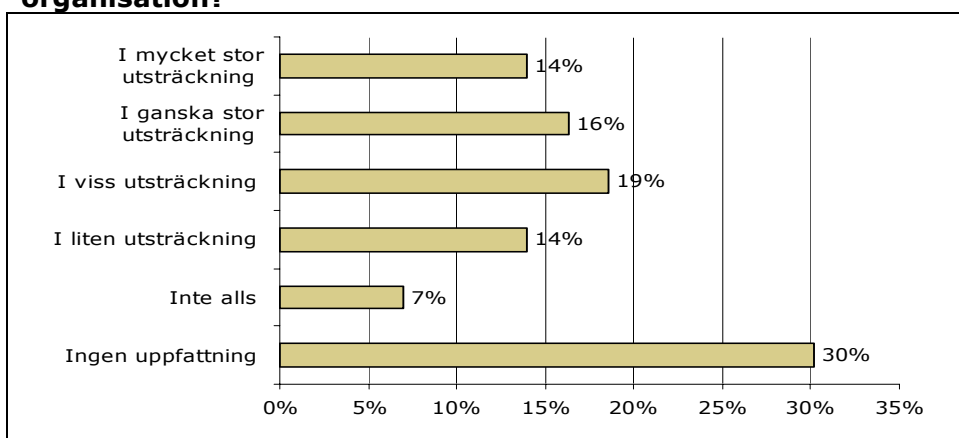

De svarande som angett att de har möjlighet att påverka i någon utsträckning har även tillfrågats vid vilka tillfällen de har påverkat Centrum mot rasism. De flesta svarar att de påverkat CMR:s arbete vid olika sammanträden/möten. Några anger att de har försökt påverka CMR via brev och andra kontakter, men att det inte alltid nått önskat resultat. En del av de svarande organisationerna uppger att de genom att ha varit aktiva vid bildandet av Centrum mot rasism kunnat påverka dess utformning på ett tidigt stadium. Ett antal svarande nämner också att de varit med och påverkat vid konkreta

arrangemang som arrangerats av centrumet. Fem av de svarande organisationerna har uppgett att de är representerade i Centrum mot rasisms styrelse och dessa menar att de främst påverkat därigenom.

Den största andelen av de svarande anser att alla organisationer i någon utsträckning har möjlighet att påverka Centrum mot rasism. Endast tre organisationer svarar att de inte alls anser att så är fallet. En stor del av svarande har dock uppgett att de inte har någon uppfattning i frågan.

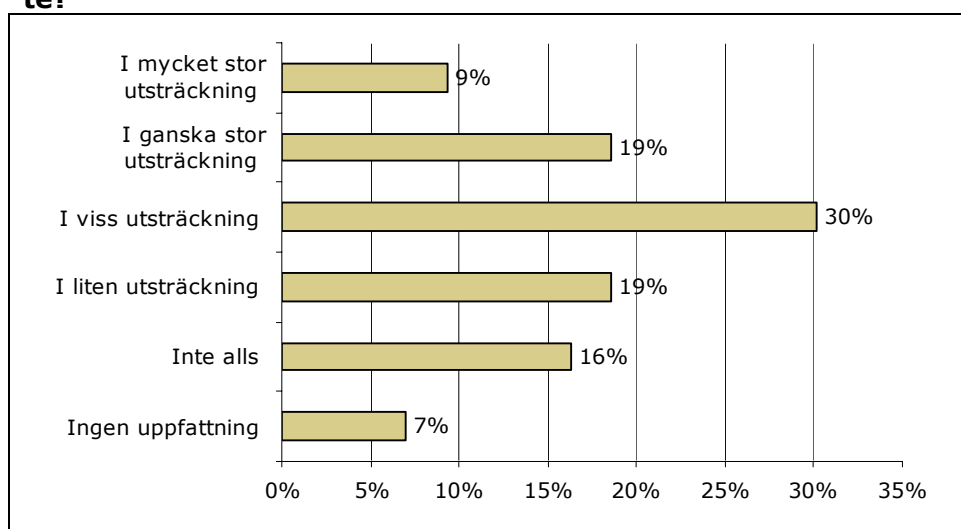
Figur 10. Anser Ni att alla medlemsorganisationer har samma möjlighet att påverka Centrum mot rasisms verksamhet och organisation?

På frågan om vilka som inte har möjlighet att påverka och varför de inte har det har de svarande lämnat öppna svar med sina åsikter. En del svar betonar att Centrum mot rasism faktiskt har i sina stadgar att alla organisationer har samma möjlighet att påverka oavsett storlek eller inriktning. De svarande som inte anser att alla har samma möjlighet att påverka har i en del fall påpekat att det är lättare för organisationer placerade i Stockholmsområdet än för andra att påverka centrumet. Flera svar handlar om att de organisationer som inte deltar i debatten eller är aktiva och engagerade i verksamheten också får svårt att påverka. Ett flertal av de svarande har angett att de organisationer som har representanter i CMR:s styrelse har lättare att påverka än andra.

Ett ytterligare mått på huruvida medlemsorganisationerna är med och bidrar till centrumets arbete, utöver direkta frågor om möjlighet att påverka, är i vilken utsträckning som medlemsorganisationernas kompetens och erfarenhet tillvaratagits i Centrum mot rasisms arbete. Merparten av de svarande anser att deras kompetens tillvaratagits i viss mån i CMR:s arbete. Det går inte att se att här finns några större skillnader som beror på organisationernas storlek, både större och mindre organisationer anser att deras kompetens tillvaratas.

Figur 11. I vilken utsträckning har Er organisations kompetens och erfarenhet tillvaratagits i Centrum mot rasisms arbete?

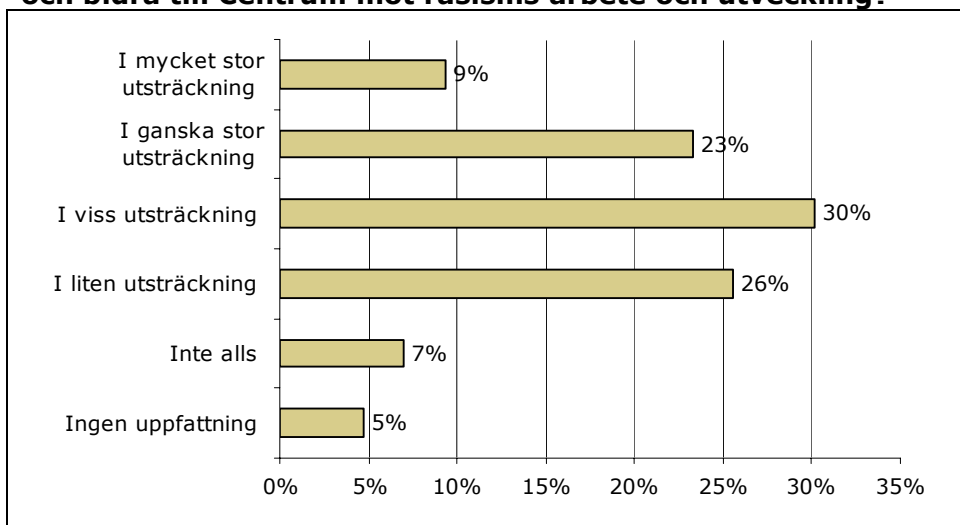
Frågan om tillvaratagande av kompetens säger utöver något om påverkan även något om hur väl Centrum mot rasism lyckats vara ett kontaktorgan som kanaliserar kunskap, erfarenhet och information från föreningar runt om i landet som arbetar mot rasism, diskriminering och andra former av intolerans. Detta var en av intentionerna med Centrumet enligt Ds 2002:26. Bilden ovan är inte entydig men den indikerar att centrumet inte helt har lyckats få medlemmarna att känna att de utgår från deras verksamhet.

De organisationer som svarar att deras kompetens tillvaratas i Centrum mot rasisms arbete har bl.a. angivit att skälen till detta är att de är respekterade som organisation eller att de har en medlem i styrelsen. Andra skäl är att de har lång erfarenhet i olika frågor och specialistkompetens.

På frågan om varför organisationernas kompetens inte har tillvaratagits i Centrum mot rasisms arbete svarar en del organisationer att det beror på att de själva inte varit aktiva nog. Ett par nämner att Centrum mot rasism av någon anledning inte vill ta tillvara just deras kompetens, vilket de uppger att de ställer sig kritiska till.

I enkäten ställdes även frågan hur aktiva organisationerna anser att de har varit för att bidra till CMR:s arbete och utveckling. Detta för att se i vilken mån medlemmarnas engagerat sig för att påverka Centrum mot rasism. För att centrumet ska fungera som en demokratisk förening krävs ju medlemmarnas engagemang. De flesta av de svarande medlemmar anser att de varit aktiva i någon utsträckning. Ett fåtal menar att de varit aktiva i mycket stor utsträckning men ännu färre menar att de inte varit aktiva alls. Återigen kan vi inte se något mönster som tyder på att de större organisationerna är mer aktiva än de mindre för att påverka och bidra till CMR:s arbete och utveckling.

Figur 12. Hur aktiva anser Ni att Ni har varit för att påverka och bidra till Centrum mot rasisms arbete och utveckling?

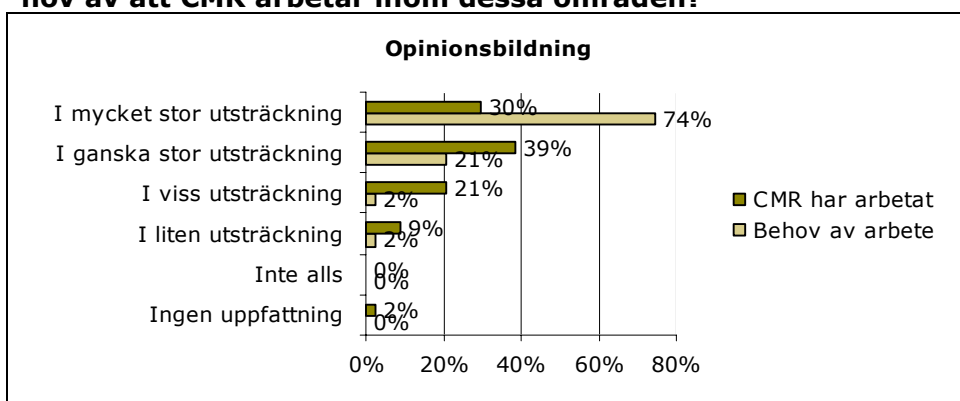

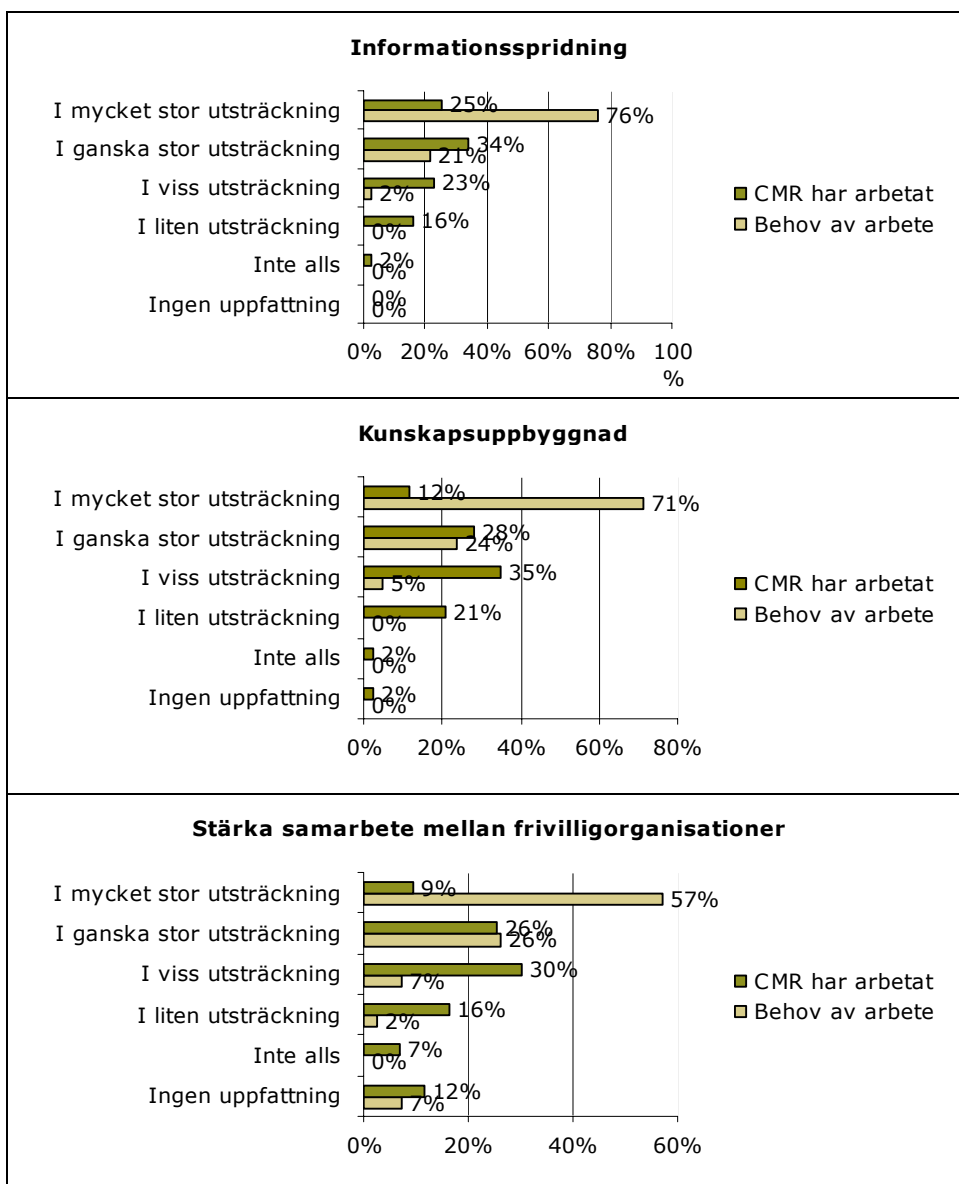
8.2.4 Medlemmarnas faktiska påverkan

Frågor som visar på i vilken utsträckning Centrum mot rasism gör insatser inom de områden som medlemmarna önskar är ett utfallsmått på påverkan och kan jämföras med den upplevda påverkan. Medlemsorganisationerna har fått svara på frågor om vad de anser om de områden och inriktningar som Centrum mot rasism enligt intentionerna i Ds:en bör arbeta med samt om de anser att de prioriteringar och strategier som Centrum mot rasism gjort och gör är vad de förväntar sig av centrumet.

På frågan i vilken utsträckning anser ni att CMR har arbetat med områdena opinionsbildning, informations-spridning, kunskapsbyggand och förstärkning av samarbetet mellan frivilligorganisationer, och i vilken utsträckning finns behov av att CMR arbetar inom dessa områden svarade medlemmarna som deltog i enkäten det som anges i figuren nedan.

Figur 13. I vilken utsträckning anser ni att CMR har arbetat med nedanstående områdena/I vilken utsträckning finns behov av att CMR arbetar inom dessa områden?

Det är tydligt att Centrum mot rasisms medlemmar anser att det finns stort behov av att centrumet arbetar med alla områden. Trots att frågan inte är ställd så att medlemmarna ska göra en prioritering mellan områden tyder den på att samtliga områden prioriteras ungefär lika. Behovet att stärka samarbete mellan frivilligorganisation är möjligen något mindre jämfört med de andra områdena. Figuren ovan visar också att många av de svarande medlemmarna tycker att Centrum mot rasism jobbar i viss till mycket stor utsträckning inom samtliga områden. Detta tyder på att medlemmarna har haft en inverkan på verksamhetsområdena och att dessa har hållits brett även om svaren visar en tendens på att det finns en förhoppning hos medlemmarna om att CMR ska göra ännu mer, behoven bedöms större än de faktiska insatserna.

Resultaten från vilka inriktningar - generella insatser mot rasism, Specifika insatser mot islamofobi, antiziganism, antisemitism och homofobi och Insatser mot diskriminering och andra former av intolerans - som Centrum mot

rasism bör arbeta med enligt medlemmarna följer ett liknande mönster som svaren kring vilka områden de ska arbeta med. Det upplevs finnas ett stort behov av allt och att mer insatser skulle kunna göras, framför allt mot mer specifika områden. Detta är något som Centrum mot rasism enligt kartläggningen av aktiviteter i kapitel 5 har arbetat med i mindre omfattning.

På frågan om medlemsföreningarna anser att de prioriteringar och strategier som Centrum mot rasism gjort och gör är vad föreningarna förväntar sig av centrumet, har det både uppgivits positiva och negativa svar. De anledningar som nämns till de prioriteringar och strategier som Centrum mot rasism gjort och gör, är vad föreningarna förväntar sig av centrumet är att CMR verkställer de prioriteringar som beslutats vid årsmötet.

Det har dock också riktats en hel del kritik i enkätsvaren mot de prioriteringar som görs av Centrum mot rasism. Kritiken handlar om att Centrum mot rasism inte ska fokusera för mycket på enstaka frågor och att centrumet i för stor utsträckning arbetar med opinionsbildning och inte med andra frågor.

”Vi förväntar oss att centrumet är en livaktig kunskaps- och opinionsbildande organisation, som har en hög, smart och kompetent profil i den allmänna debatten. Utfallet har inte varit sådant att en sådan profil har stärkts eller ens existerat. Ska man ha råd att trampa fel i enstaka frågor måste man trampa rätt väldigt mycket oftare (t ex rasistisk reklam i allmänhet, och glass i synnerhet)”

”De behöver lägga mer fokus på kunskapsuppbyggnad. Framtagning av nya fakta och utredningar av rasismen i vårt samhälle. Idag verkar de mest vara intresserade av opinionsbildning, men det är nog ännu viktigare att bygga upp kunskapen så att man har något att bygga sin opinionsbildning på.”

Vidare har ett flertal respondenter visat förståelse för att centrumet, som de anser, har haft vissa svårigheter att prioritera och hitta en väg framåt eftersom det är en relativt nystartad organisation som varit i ett utvecklingskede och försökt hitta ett sätt att få olika typer av organisationer att arbeta tillsammans.

8.2.5 Slutsatser

Centrum mot rasisms relation till sina medlemmar är något tvetydig. Det finns de medlemmar som är nöjda med hur arbetet bedrivs inom organisationen och de finns de som tycker att de har stora möjligheter att påverka och är nöjda med de prioriteringar som centrumet gjort och gör. Men samtidigt uttrycker en betydande del av medlemmarna att de är mindre eller inte alls nöjda med arbetet, att de inte engagerat sig särskilt i verksamheten och att det finns inga eller små möjligheter att påverka Centrum mot rasism, alternativt att de inte har någon uppfattning i frågor. Resultaten från enkäten visar på en förhållandevis polariserad ställning bland medlemmarna.

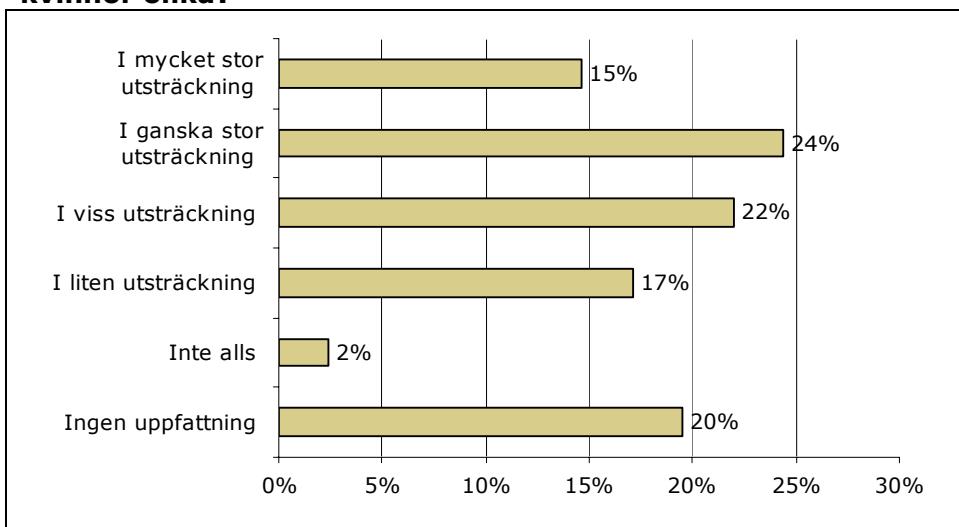
Det medlemmarna som besvarat enkäten tycks vara överrens om är att Centrum mot rasism ska jobba brett mot rasism och diskriminering.

Det ska påminnas om att på grund av bortfallet på 66 procent av medlemsorganisationerna i enkätundersökningen ska resultaten från enkäten ses som tendenser på vad medlemsföreningarna generellt tycker snarare än sanningar.

8.3 Könsperspektiv i verksamheten

Enligt intentionerna med statlig finansiering av ett Centrum mot rasism ska ett könsperspektiv genomsyra verksamheten i ett sådant centrum. Ett sätt att ta reda på om centrumet har levt upp till detta är att fråga medlemsföreningarna om deras åsikt. Centrum mot rasism får förhållandevis gott omdöme avseende att de tar hänsyn i sin verksamhet till att rasism kan drabba män och kvinnor olika. Omkring 39 procent av de svarande organisationerna tycker att centrumet gör det i ganska eller mycket stor utsträckning .

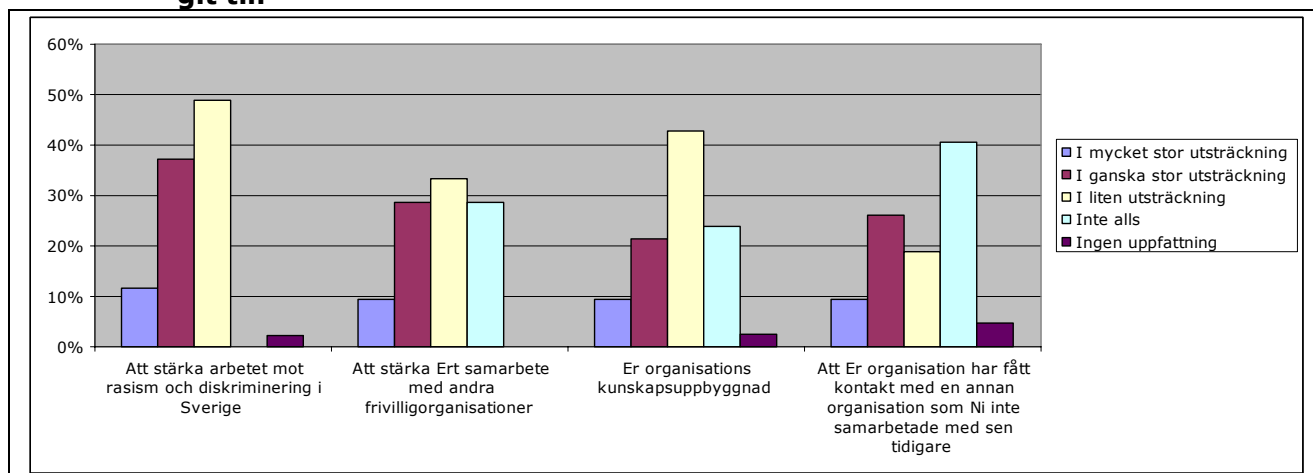
Figur 14. I vilken utsträckning anser Ni att Centrum mot rasisms arbete tar hänsyn till att rasism kan drabba män och kvinnor olika?

8.4 Resultat och effekter av verksamhet och åtgärder

Till skillnad från sektion 8.2 som fokuserade på vilka resultat som Centrum mot rasism har uppnått i termer av att verka som en medlemsorganisation ska denna sektion fokusera på vilka resultat och effekter som medlemmarna upplever att Centrum mot rasisms arbete genererar. De frågor som har ställts till medlemsföreningarna om resultat och effekter av verksamheten och åtgärder har utgått från intentionerna med centrumet och dess stadgar. De fokuserar på att se om arbete inom olika områden och inriktningar gett resultat och om Centrum mot rasism enligt sina medlemmar anses spela någon roll för arbetet mot rasism och diskriminering i Sverige.

Figur 15. I vilken utsträckning har Centrum mot rasism bidragit till

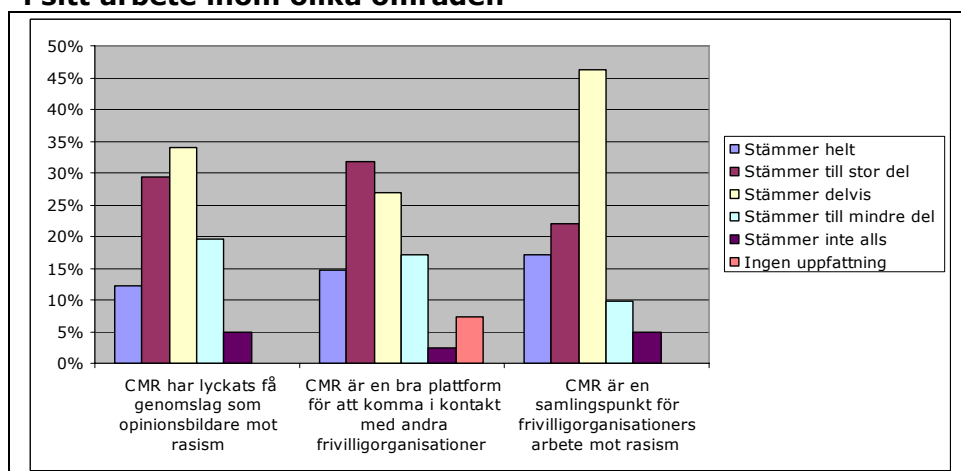

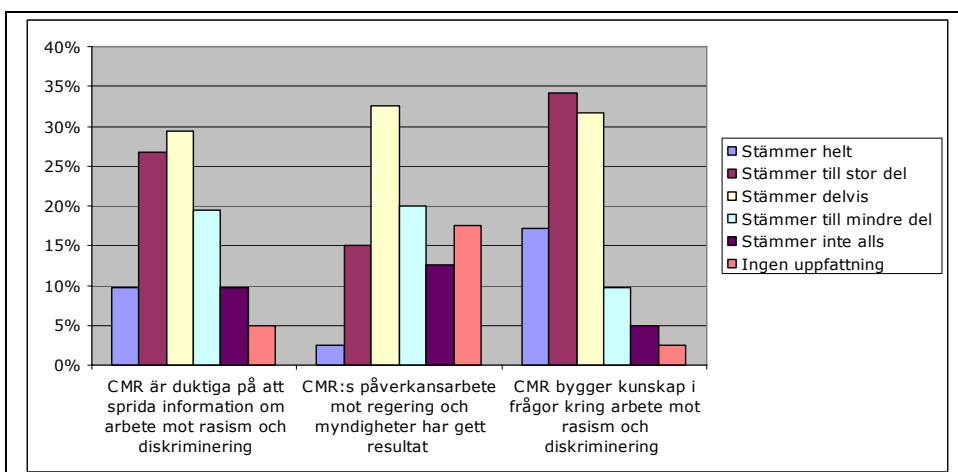
Ytterst förväntas Centrum mot rasism att bidra till att stärka arbetet mot rasism och diskriminering i Sverige. Enligt medlemmarnas omdöme finns det mer att önska här. Omkring 50 procent av de organisationer som har svarat på enkäten anser att de bara bidrar i liten utsträckning. Dock har ingen svarat att de inte bidrar alls, vilket betyder att övriga 50 procent av de svarande tycker att de har en betydande inverkan.

Enligt intentionerna med Centrum mot rasism ska verksamheten stärka frivilligorganisationer genom spridning av kunskap samt stärka samarbeten och etablera nya former för samarbeten. Centrum mot rasism får förhållandevis svaga betyg kring dessa områden, en majoritet av de föreningar som svarat på enkäten tycker att centrumet endast har levt upp till dessa intentioner i liten utsträckning eller inte alls.

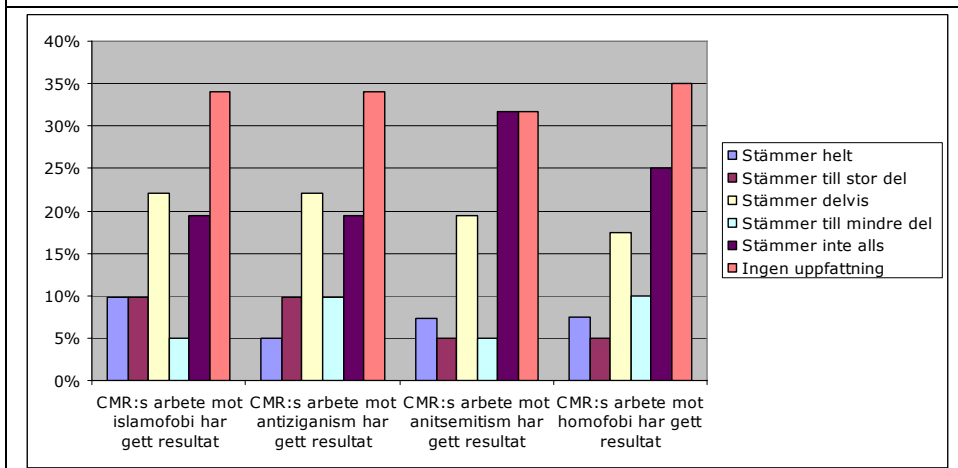
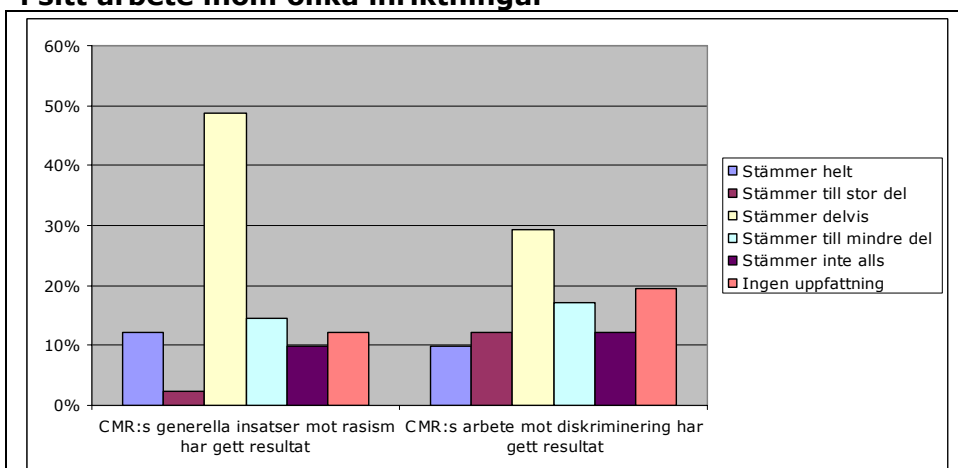
Vidare har enkätundersökningen innehållit mer direkta frågeställningar om resultat. Respondenterna har blivit ombudade att ta ställning till en rad påståenden. Respondenternas ställningstagande till dessa redovisas i figurerna nedan.

Figur 16. Påståenden om hur Centrum mot rasism har lyckats i sitt arbete inom olika områden

Figur 17. Påståenden om hur Centrum mot rasism har lyckats i sitt arbete inom olika inriktningar

Figurerna ovan visar att Centrum mot rasism hittills enligt de medlemsföreningar som har besvarat enkäten har haft mest effekt som opinionsbildare, kunskapsbyggare och plattform för frivilligorganisationer och det inom generella insatser mot rasism och arbete mot diskriminering. Många har svarat

att de inte har någon uppfattning om i vilken utsträckning Centrum mot rasisms arbete mot specifika inriktningar har gett resultat. Detta beror nog på det som kartläggningen visade, nämligen att Centrum mot rasism gjort få insatser inom dessa inriktningar. Det bör nämnas att centrumet efter knappt tre års verksamhet inte rimligen bör ha kunnat uppnå resultat inom samtliga områden och inriktningar och prioritera alla dessa. Men resultaten ger en bild av vad de har jobbat med.

8.4.1 Slutsatser

Precis som medlemmarnas syn på sin relation till Centrum mot rasism antyder svaren från enkäten att deras syn på resultat och effekter av centrumets verksamhet splittrad. Vissa ser resultat i stor utsträckning medan andra ställer sig mer tveksamma. Vad gäller de områden som centrumet enligt Ds 2002:26 ska arbeta med tyder resultaten från enkätundersökningen på att de flesta anser att Centrum mot rasism uppnått resultat även om det är i varierande utsträckning. De har haft effekt både som opinionsbildare, kunskapsbyggare och plattform/samlingspunkt för frivilligorganisationer. Resultaten gällande de inriktningar som Centrum mot rasism förväntas arbeta med är lite sämre. Här tycker många att det finns inriktningar inom vilka de inte upplever att Centrum mot rasisms insatser gett något resultat. Detta är speciellt strakt för specifika inriktningar som antisemitism och homofobi.

Även dessa slutsatser tolkas med viss försiktighet eftersom bortfallet på 66 procent i enkätundersökningen gör att svaren är svåra att generalisera över alla medlemsföreningar.

8.5 Motiv att vara medlem i och förväntningar framöver på Centrum mot rasism

I ett öppet svar har de svarande organisationerna beskrivit varför de blev medlemmar i CMR. Många av svaren handlar om att man sett ett stort behov av en paraplyorganisation som CMR och att man vill stödja arbetet med att samla arbetet mot rasism och diskriminering på en rikstäckande nivå. Andra svar handlar om att organisationerna själva arbetar med de frågor och värden som CMR står för och att de därför vill tillhöra centrumet för att få utbyte av andra lokala föreningar. Tillsammans ska organisationerna kunna påverka beslutsfattare och debatten i större utsträckning än om alla arbetar individuellt. Andra organisationer arbetar inte direkt med frågor såsom rasism eller diskriminering men vill vara medlemmar av en organisation som stödjer det arbetet för att visa att man själv stödjer arbetet mot rasism etc.

Exempel på svar är:

”För att det behövs en samordning av de här frågorna för att vi ska kunna påverka beslutsfattare.”

”Vi tänkte att organisationer landet över som arbetar mot rasism och andra former av intolerans skulle kunna åstadkomma mera om vi förutom vårt lokala arbete samlade våra krafter i en rikstäckande organisation för att förebygga och motverka rasism och andra former av intolerans. Vi tycker att en sådan aktör på riksplanet är viktig att finnas.”

”Som solidaritetsorganisation med bl.a. antirasism på programmet så vill vi vara medlem i en antirasistisk riksorganisation. Vi bedömde CMR som en seriös sådan, och ansökte om medlemskap.”

Dessa svar ligger väl i linje med de intentioner som finns för det statliga stödet till Centrum mot rasism. Detta är förklarigt eftersom initiativet till

centrumet kommer från frivilligorganisationerna och att Ds:en förgicks av överläggningar med dessa organisationer.

Motiven ovan visar exempel på anledningar till varför föreningar vill vara medlemmar i Centrum mot rasism. Men de finns ju också de föreningar som valt att inte vara med. En organisation som har trätt ut CMR motiverar sitt beslut genom följande punkter:

- Det fanns en skepsis redan från början att en ny organisation skulle kunna tillföra något. Ett löfte om att denna organisation skulle vara en länk mellan olika organisationer och inte bara en ytterligare organisation som konkurrerade om medel gjorde att vi valde att vara medlemmar. Dock såg vi aldrig att de lyckades fylla den rollen och vi tyckte att de fick för mycket pengar i förhållande till uppdraget. Vi såg inte att de tillförde något.
- Organisationen upplevdes som ostrukturerad, faktiskt kaosartad och det var inte tydligt vad Centrum mot rasism skulle vara till för.
- De framförde åsikter som vi inte stod för, tanken med dem vara att de skulle vara en röst för medlemmarna men de framförde bara sina egna åsikter.

För smal representation av medlemmar och brist på kanaler att påverka ansåg organisationen som trätt ur inte var anledningar att gå ur. Detta var de nöjda med.

Organisationer som deltog i mötet för Centrum mot rasisms bildande men som valde att inte gå med har också tillfrågats varför de gjorde det valet. Generellt har dessa haft svårt att så här några år efter uttrycka vad det var som gjorde att de valde att inte gå med. Vissa har dock nämnt att de kände att några få grupper dominerade Centrum mot rasism och att de därför skulle ha svårt att påverka organisationen. Samtliga organisationer som utvärderingen kontaktat i den här frågan vet väldigt lite om Centrum mot rasisms verksamhet i dag. Detta får sägas vara ett tecken på att deras verksamhet inte når ut till organisationer som inte är medlemmar.

Förutom motiv till att vara med i Centrum mot rasism har det i enkäten och till de intervjuade organisationerna ställts en öppen fråga om vad CMR borde fokusera på i framtiden. Många av de svarande medlemmarna vill se att CMR fokuserar mer på kunskapsspridning i framtiden. Även att arbeta med de frågor som är aktuella för tillfället nämns i ett par svar. Vidare är att aktivt arbeta mot strukturell rasism ett återkommande svar. Den organisationen som valt att gå ur Centrum mot rasism hoppas på att organisationen ska bli en talesman och en organisation för medlemmarna. Organisationen har inga planer på att gå med igen. De vet lite om vad som har hänt inom CMR sedan de lämnade det.

8.5.1 *Slutsatser*

Medlemmarnas, som svarat på enkäten, motiv till att vara med i Centrum mot rasism stämmer väl överrens med de intentioner med centrumet som ligger till grund för det statliga finansiella stödet. Detta visar på att det finns förutsättningar för att Centrumet fortsatt ska bedriva den verksamhet som det finns intresse att finansiera. Motiven som nämns är behov av en paraplyorganisation för att nå fram med sitt budskap på riksnivå och informationsutbyte mellan medlemmar.

Av enkätundersökningen framgår att medlemmarnas önskan inför framtiden är att Centrum mot rasism ska fokusera på kunskapsspridning.

Med anledning av att det finns medlemmar som hoppat av Centrum mot rasism på grund av att de inte kände att organisationen företrädde medlemmarna och den splittring som tycks finnas bland medlemmarnas syn på organisationen finns det skäl att anse att Centrum mot rasism kan utveckla sitt sätt att arbeta som talesman för sina medlemmar. Det ska dock påpekas att denna åsikt bara framförts av ett fåtal organisationer.

9. Externa aktörers syn på Centrum mot rasisms verksamhet och resultat

Metoden att som i föregående kapitel analysera enkätsvar för att undersöka resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet är begränsad i det avseendet att medlemsföreningarnas åsikter inte är de enda som kan bedöma vissa typer av resultat. Med anledning av detta presenteras resultat från intervjuer med andra aktörer i detta kapitel. Instanserna Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och enheten för integration och mångfald på Justitiedepartementet har intervjuats. Kapitlet går igenom vilka förväntningar som dessa instanser hade på Centrum mot rasism vid bildandet, upplevda resultat och effekter och vilken syn som finns på Centrum mot rasisms roll framöver.

9.1 Förväntningar på Centrum mot rasism vid bildandet

De externa aktörernas förväntan på Centrum mot rasism var följande:

- En oberoende organisation med kanaler till gräsrotsnivå som kan uppmärksamma oegentligheter som förekommer i samhället avseende olika former av intolerans och agera som en blåslampa på regeringen och övriga samhället för förändring.
- En samlade kraft för lokalorganisationerna som skulle ge dem en plattform att samverka från och nå ut med sina budskap.
- En samlad kanal för regeringen och andra instanser att kommunicera med gräsrotsorganisationerna genom.
- En organisation med ett bredare uppdrag än andra inom området, som skulle kunna analysera problem på en övergripande nivå och utveckla kunskap om likheter och skillnader mellan olika former av intolerans.
- En central organisation som skulle kunna komplettera och göra insatser inom områden som enskilda organisationer inte gör.

Det kan påpekas att det finns en samstämmighet mellan dessa och de förväntningar som medlemsorganisationerna uttryckte i enkätsvaren som presenterades i föregående kapitel.

9.2 Upplevda resultat och effekter

Överlag ser externa aktörer få resultat och effekter av Centrum mot rasisms verksamhet. Förväntan att Centrum mot rasism skulle vara en organisation som kontinuerligt uppmärksammade oegentligheter har enligt merparten av aktörerna inte införlivats eftersom de inte märkt någon påtaglig skillnad i debatten sedan Centrum mot rasism startades.

Gällande de flesta av de övriga förväntningar är uppfattningen att det finns britsfällig information om vad Centrum mot rasism faktiskt arbetat med och hur medlemmarna har upplevt detta och de externa aktörerna tycker därför att de inte kan bedöma resultaten.

Få av de externa aktörerna uppger att de använder Centrum mot rasism som kanal till övriga frivilligorganisationer, snarare har de en relation till CMR som går ut på att använda centrumet som remissinstans eller att samarbeta kring informationsspridning. Någon extern aktör påtalar att de är av uppfattningen att vissa starka intressen styr Centrum mot rasism och att den information som centrumet kommunicerar därför inte är representativ för medlemsorganisationerna.

Av intervjuerna med externa aktörer framgår det att det finns en skillnad i hur de upplever resultaten av Centrum mot rasisms verksamhet beroende av om de arbetar inom de områden som Centrum mot rasism har fokuserat på. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) har till exempel upplevt fler resultat av verksamheten jämfört med övriga aktörer. DO märker på ett annat sätt än övriga instanser av Centrum mot rasism som en aktör för opinionsbildning och kunskapshöjning i frågor kring rasism och diskriminering. Vidare har DO sett exempel på att Centrum mot rasism kan vara en plattform för enskilda organisationer att nå ut med sitt budskap. Trots att DO ser Centrum mot rasism som en tydlig aktör har de svårt att värdera om de resultat de ser är tillräckliga i förhållande till de resurser Centrum mot rasism får. DO har ingen närmre vetskap om centrumets organisation och verksamhet som kan underbygga en sådan värdering.

9.3 Syn på Centrum mot rasisms roll framöver

Förhoppningen hos externa aktörer är att Centrum mot rasism ska utvecklas till att ha en tydligare definierad roll. Aktörerna ser att det finns många arenor som andra organisationer inte har möjlighet att arbeta mot, t.ex. skolor och att det vore önskvärt om Centrum mot rasism skulle kunna definiera sin uppgift utifrån att fylla dessa tomrum. Centrum mot rasism bör enligt de externa aktörerna ständigt utgå från perspektivet att de ska komplettera andra organisationer och underlätta deras arbete, de ska inte ta över vad som redan görs.

Centrum mot rasism bildades för att kunna arbeta på en bred front mot olika former av intolerans. De fick breda villkor för finansiellt stöd, inte för att de förväntades jobba med allt samtidigt, men för att de inte skulle begränsas till några få områden och inriktningar. De externa aktörerna ser att Centrum mot rasism har en utmaning framöver att jobba brett och inte bara inrikta sig på de grupper som redan är initierade i frågorna. Vissa av de externa aktörerna tycker sig kunna se att det finns en risk att CMR inte når fram till en bredare massa. Det anses att centrumet måste arbeta medvetet med att hitta en balans att mellan att vara i framkant och provokativa och samtidigt bygga förtroende för deras seriositet.

9.4 Slutsatser

De externa aktörerna som har intervjuats i utvärderingen har olika åsikter av huruvida CMR:s verksamhet gett några resultat eller ej. Vissa som ligger nära Centrum mot rasism verksamhetsmässigt tillstår att Centrum mot rasism är en aktör i debatten och kanal för enskilda organisationer att nå ut på riksnivå. Andra menar att de inte märker av Centrum mot rasism som aktör, att de har lite kännedom om verksamheten samt att de anser att centrumet inte har levt upp till förväntningen att agera som en blåslampa på regeringen och övriga samhället för förändring i frågor om rasism och diskriminering. Förhoppningarna inför framtiden är att Centrumet hittar sin roll som kompletterade organisation till andra organisationer. Det finns dock även de som anser att Centrum mot rasism inte bör ha en roll framöver.

Ramböll Managements slutsats är att Centrum mot rasism hittills har nått ut med sin verksamhet till en mindre krets och att denna anser att insatserna är värdefulla. Dock får det anses att Centrum mot rasism ännu så länge, efter omkring två års verksamhet, inte visat resultat i den mån som det fanns förväntningar att de skulle göra. För att detta ska uppnås framöver behöver de med tiden hitta sätt att arbeta ännu bredare.

10. Källförteckning

De dokument som framgår av källförteckningen är grupperade med hänsyn till dokumentens karaktär samt i vissa fall i förhållande till det sammanhang i vilket dokumentet förekommer.

Verksamhetsplanering

Verksamhetsplan 2003- Centrum mot rasism

"Visioner & förväntningar, En dokumentation om framtiden för Centrum mot rasism" (2004)

Verksamhetsprogram 2004- Centrum mot rasism

Aktivitetsplan 2004- Centrum mot rasism

Verksamhets- och utvecklingsplan 2004- Centrum mot rasism och andra former av intolerans

Utkast till budget för 2004 – Centrum mot rasism

Verksamhetsprogram 2005- Centrum mot Rasism

Aktivitetsplan 2005- Centrum mot Rasism

Budget år 2005- Centrum mot Rasism

Verksamhets- och utvecklingsplan 2005-2006- Centrum mot Rasism och andra former av intolerans

Redovisning

Verksamhetsberättelse 2004- Centrum mot rasism

Årsredovisning 2004- Centrum mot rasism

Revisionsberättelse 2004- Centrum mot rasism

Centrum mot rasism Verksamhetsrapport 1/1-30/8 2005

Preliminär Balansrapport för period 05-01-01 – 05-08-31

Presentationsunderlag till ekonomisk redovisning vid medlemsmöte 05-09-17

Projektsammandrag utskrivet 05-09-15

Preliminär Resultatrapport för period 05-01-01 – 05-08-31

Preliminär Resultatrapport per resultatenhet för perioden 05-01-01 – 05-08-31

Projektresultat för perioden 05-01-01 – 05-08-31

- Prj 1100-1700
- Prj 1110-1140
- Prj 2100-2900
- Prj 3100-3900
- Prj 4100-4205
- Prj 5100-5500
- Prj 6100-6200
- Prj 7100-7600
- Prj 8100-8400
- Prj 9100-9900

Mötesdokumentation

Dokument kring Lokala/regionala plattformsmöten- samverkans- och utvecklingsarbete mot rasism och diskriminering i Sverige, hösten 2004.

- inbjudan
- anmälan
- program
- grupparbete, diskussionsfrågor
- förankringsmöten
- målsättningar med möten
- diskussionsprotokoll från möte för plattformen i Stockholm (2004-12-22)
- regionala mötet i Trollhättan, protokoll (2004-11-20)
- regionala mötet i Umeå, protokoll (2004-10-23)
- regionala mötet i Göteborg, protokoll och deltagarlista (2004-11-21)
- regionala mötet i Örebro, protokoll (2004-11-27)

Dokumentation kring Årsmöte 2005- Centrum mot rasism

- kallelse till Årsmöte 2005-10-06
- dagordning och program
- motion om stadgarna till årsmöte med Centrum mot rasism
- Verksamhets- och utvecklingsplan
- svar på motion om stadgarna
- ombudsansmälan och tillika anmälda ombud
- nomineringsblankett till styrelse, valberedning och revisorer
- förteckning över nominerade medlemsföreningar
- protokoll Årsmöte 2005 inklusive bilagor, (2005-02-26/27)
- stadgar för Centrum mot rasism (fastställda vid årsmötet 2005-02-27)
- Antagen resolution *Inskränkt samhällssyn ger inskränkande åtgärder*

Dokumentation kring medlemsmöte 2004- Centrum mot rasism

- kallelse till medlemsmöte 2004
- dagordning och program
- deltagarlista
- förslag på stadgar från stadgegruppen
- fastställt stadgeförslag för Centrum mot rasism
- protokoll medlemsmöte 2004 (2004-05-15)

Dokumentation kring det konstituerande årsmötet för bildandet av föreningen Centrum mot rasism, 2003

- protokoll konstituerade årsmötet inklusive bilagor, 2003-09-06
- deltagarlista

Styrelsemötesprotokoll

- datum 2003-09-07
- datum 2003-09-27
- styrelsemötesprotokoll inklusive verksamhetsplan för 2003 2003-10-03/04
- datum 2003-11-10
- datum 2003-12-03
- datum 2004-01-09/10
- datum 2004-02-09
- datum 2004-03-09
- datum 2004-04-17
- datum 2004-05-07
- datum 2004-06-03/04
- datum 2004-08-27/28
- styrelsemötesprotokoll inklusive bilagor, 2004-09-15
- datum 2004-10-27
- styrelsemötesprotokoll inklusive bilagor, 2005-01-13
- datum 2005-02-04/05
- datum 2005-02-27
- datum 2005-03-21
- datum 2005-04-12 (extra styrelsemöte)
- datum 2005-05-08/09
- datum 2005-06-10
- styrelsemötesprotokoll inklusive bilagor, 2005-08-11

Dokumentation kring arbetsmöten

- arbetsmötesprotokoll (2004-04-26)
- arbetsmötesprotokoll (2004-08-24)
- arbetsmötesprotokoll (2004-10-05)
- arbetsmötesprotokoll (2004-10-18)
- arbetsmötesdagordning (2004-11-24)
- arbetsmötesprotokoll (2005-02-03)
- arbetsmötesprotokoll (2005-02-10)
- arbetsmötesprotokoll (2005-02-11)
- arbetsmötesprotokoll (2005-02-23)
- arbetsmötesprotokoll (2005-03-11)
- arbetsmötesprotokoll (2005-03-31)
- arbetsmötesprotokoll (2005-04-11)
- arbetsmötesprotokoll (2005-04-27)
- arbetsmötesprotokoll (2005-05-12)
- arbetsmötesprotokoll (2005-06-09)
- arbetsmötesprotokoll (2005-06-17)
- arbetsmötesprotokoll (2005-06-28)
- arbetsmötesprotokoll (2005-08-03)
- arbetsmötesprotokoll (2005-09-05)

Dokumentation kring Arbetsutskottsmöten

- protokoll (2005-01-12)
- protokoll (2005-04-11)
- AU beslut (2005-05-26)
- mötesanteckningar (2005-09-12)

Mötesanteckningar från Stockholmsstad och Centrum mot rasism (2005-02-03)

Medlemsförteckning och övrig dokumentation kring medlemmar

Medlemmar 2004

Medlemsorganisationer Centrum mot rasism (uppdaterad 2005-08-08)

Blankett rörande Organisationskatalog- Centrum mot rasism

Medlemsavgifter betalda för 2005 per 2005-08-11

Nya medlemmar fram till augusti 2005

Stadgar

Interimistiska stadgar, "*Stadgar för Centrum mot rasism*" – antagna av den konstituerande församlingen den 6 september 2003 i Stockholm

Stadgar för Centrum mot rasism- fastställda på årsmöte 2005-02-27

Dokumentation kring bildandet

Centrum mot rasism: "*Från kaos till gemensam sak, En dokumentation om bildandet av Centrum mot rasism*" ISBN 91-631-6192-3

- Bilagerapport 1/3
- Bilagerapport 2/3
- Bilagerapport 3/3

Centrum mot rasism: "*From Chaos to common cause, Documentation of the formation of the Center against rasism*" (sic!) ISBN 91-631-6193-1

Afrosvenskarnas riksförbund (2003): "*Den lokala processen - Det frivilliga föreningslivet och det framtida arbetet mot rasism i Sverige*"

Debattartiklar och CMR i media

- *Positiv särbehandling är vägen vi måste gå*, publicerad i Norrköpings Tidningar 2005-01-27
- *Främja inte utanförskap- motverka i stället diskriminering*, publicerad i Norrköpings Tidningar 2005-02-05
- *Kränkande reklam inget skämt*, publicerad i SvD 2005-04-23
- *Ta tag i krograsismen!*, publicerad i Stockholm City News 2005-06-03
- *Stoppa krograsismen*, publicerad i Sydsvenska Dagbladet 2005-06-04
- *Regeringen beredd använda alkohollagen mot diskriminering*, publicerad CMR:s hemsida 2005-06-09
- *Kritik med dolda motiv*, publicerad i Sydsvenska Dagbladet 2005-06-23
- *CMR får inte bemöta kritik i SvD*, publicerad CMR:s hemsida 2005-06-24
- *CMR- statligt bidrag utan statlig inblandning*, ej publicerad
- *Insändare: Det är opportunt att göra lögner till politik*, publicerad i Värmlands Folkblad 2005-08-31
- *"Hit-and-run journalistik" missar sanningen*, publicerad i Tidningen Journalisten 2005-08-23
- *Krograsism- ett politiskt ansvar*, ej publicerad
- *Lögner om Centrum mot rasism*, publicerad i Arbetaren nr 33/2005
- *Intervju med Amina Ek, verksamhetschef för CMR*, publicerad i Metro 2005-05-04. Författare David Baas
- *Här kan ingen vara prinsessa*, publicerad i SKTF-tidningen 2005-04-05, författad av Johanna von Wowern

- *Hur motverkar vi samverkande maktstrukturer?*, publicerad i nättidningen Yelah 2005-08-08. Författare Jenny Nilsson

Pressmeddelanden från Centrum mot rasism

- "Premiär på Centrum mot rasisms hemsida"
- Inbjudan till konferens "Det subversiva rummet" med anledning av FN:s dag mot rasism 21 mars
- "Rasism ett problem i EU", 2004-06-11
- "Larsson bättre än Hakim", 2004-10-01
- "Centrum mot rasism fördömer det ökande rasistiska våldet!", 2004-10-05
- "Inbjudan till pressvisning av Unesco-ställningen 'Så vi inte glömmet, segern över slaveriet'", 2004-10-28
- "Centrum mot rasism fördömer Stockholms läns landstings förslag att skrota verksamhetsstödet till invandrarföreningar", 2004-12-15
- "Centrum mot rasism uppmanar till bojkott av GB Glace", 2005-04-12
- "Vad gör du för att stoppa krograsismen", 2005-04-12
- "För en human flyktingmottagning", 2005-05-04
- "Hatbrott - ett brott mot de mänskliga rättigheterna", 2005-05-17
- "Svalt intresse bland politiker för krograsism", 2005-06-23
- "Mest förtryckt - mest privilegierad"
- "Sverige gör inte nog i arbetet mot diskriminering", 2005-06-17
- "Uppsalaprofessorer till storm mot medierna - Kampanjen mot CMR gynna rasismen i Sverige", 2005-08-15
- "FN-dagen för slaveriets avskaffande", 2005-09-16
- <http://www.centrummotrasism.nu/Default.aspx?id=1731>

Nyhetsbrev

- 2005-03
- 2005-05
- 2005-05 (extra medlemsbrev)
- 2005-07
- 2005-08
- <http://www.centrummotrasism.nu/Default.aspx?id=178>

Dokumentation över seminarier och konferenser

"Join in-Mainstreaming of Equality and Non-discrimination"

- inbjudan till Hearing-capacity building seminar (2005-04-15)
- program
- delgarlista
- sammanfattande documentation
- Transnational Capacity Building seminar (2005-06-19/20)
 - introduktion
 - presentation av projektet "Join In"
 - Transnational Capacity Building Seminar
 - reflektioner från seminariet
 - final report

"Segern över slaveriet, så att vi inte glömmet"

- inbjudan
- information om utställningen och föreläsningarna
- inbjudan till pressvisning
- utvärdering Unesco

- FN:s internationella dag mot rasism och etnisk diskriminering (2004-03-22)
- informationsbroschyren *Kom!*
 - *Lyckat möte på FN-dagen för avskaffandet av alla former av rasism*
 - *Manifestation mot homofobi och hatbrott*

"Gemensam handling mot rasism" (2005-03-02/03)

- Inbjudan
- Deltagarlista
- Budget
- Dokumentation från konferensen

Inbjudan från Röda Korset till *"Världens kvinnor i Sverige"*

Inbjudan till *"Radikal idédag"* inom Vi är inte främlingar

"Antirasistiska filmdagar 2004"

- program
- utvärdering

"Strukturell diskriminering- maktens ansvar och det civila samhällets roll"
(2005-06-18)

- inbjudan
- dagordning

Skånsk Nazism och Tisdagsklubben

Program för RIB-årsmöte (2005-05-19)

Inbjudan till FN-dagen för slaveriets avskaffande

Dokumentation kring kampanjer

CMR och GB Glace Nogger Black reklam

- *Centrum mot rasism uppmanar till bojkott av GB Glace*, pressmeddelande 2005-04-12
- *GB anklagas för rasistisk glassreklam*, publicerad i SvD 2005-04-13
- *Kränkande reklam är inget skämt*, publicerad i SvD 2005-04-23
- *"Nogger Black" sprider ljuset*, författad av Antidiskrimineringsbyrån i Malmö
- *GB Glace + Niggerhater= Sant?*, publicerad i DN
- Reaktionen på press om Nogger Black
- Anmälan av GB Glace Nogger Black reklamen från CMR 2005-04-19
- Utvärdering av CMR och Nogger Black-reklamen 2005-04-23.

Krograsism *"Rata Svennegett"*

- dokument
- information kring vykortskampanj samt vykort från kampanj
- *Stoppa krograsismen*, publicerad i Sydsvenska Dagbladet (2005-06-04)
- *Ta tag i krograsismen!*, publicerad i Stockholm City News (2005-06-03)
- riktat brev till Sveriges alla riksdagsledamöter *Vad gör du för att stoppa krogdiskrimineringen?*
- informationsbrev till Stockholmspolitiker
- enkät om antidiskrimineringsåtgärder
- information om projekt *Stockholm öppen stad*
- PM: Samordningsmöte för aktörer i arbetet med krogdiskriminering
- Hamze, H. : *"Redovisning"* till Centrum mot rasism

Situation testing

- inbjudan samt deltagarlista
- PM: möte om arbetet med situation testing i Sverige 2005 (2005-04-22)
- *Tillämpning av Situation testing- metodologi i analysen av arbetsmarknadsdiskriminering*, rapport från Integrationsverket 2004

Flyktingamnesti

- kort information kring medlemskapet i kampanjen
- tidningen *Flyktingamnesti 2005*

Informationsbroschyrer

"Sweden against racism"

"The centre against racism"

"Rasse- nej tack!"

Dokumentation kring kunskapsbanken och centrummotrasism.nu

Artiklar från Sverige mot rasism

- Röster om etnisk diskriminering
- Sprickor i "det blågula glashuset"
- Statlig utredning pekar på strukturell rasism

Besöksstatistik

- Sammanställningar tillhandahållna av CMR:s webbredaktör
- Månadsrapporter Juli 2004 – Augusti 2005

Dokumentation från Integrationsverket

Beslut B 1/2004, INT-49-04-377: *"Bidrag till integrationsprojekt"*, 2004-03-10

Beslut, INT-23-03-1719: *"Medel för ett Centrum mot rasism"*, 2003-10-29

Beslut B84/2003 INT-41-03-2131: *"Bidrag för integrationsprojekt"*, 2003-11-27

Beslut B16/2004, INT-49-04-1761: *"Bidrag för integrationsprojekt"*, 2004-12-06

Inriktning på delrapporten: *"Delrapport - Centrum mot rasism- organisation och verksamhet"*, Analysavdelningen 2005-08-17

Analysavdelningen: *"Massmedial kritik mot Centrum mot Rasism (CMR) i sammanfattning"*, PM 2005-08-18

Ennab, A. (2004): *"Centrum mot rasism- en uppföljning i oktober 2004"*, INT-37-04-1483, 2004-11-11

Migrationsverkets författningssamling: *"Integrationsverkets föreskrifter om statligt stöd för verksamhets om förebygger och motverkar diskriminering"*, MIGRFS 03/2005, ISSN 1650-2515

Regeringsbeslut, Näringsdepartementet: *"Försöksverksamhet med lokal/regional antidiskriminerings-verksamhet"*, N2001/11355/IM, N2001/6327/IM, 2002-02-07

Regeringsbeslut, Justitiedepartementet: " Regleringsbrev för budgetåret 2004 avseende Integrationsverket", Ju3003/3495/IM, Ju2003/5507/IM, 2003-12-11

Regeringsbeslut, Justitiedepartementet: " Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende Integrationsverket", Ju2004/110 (delvis), Ju2004/976, 2004-12-1

Integrationsverket: "Riktlinjer för statligt stöd till verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering", 2005-08-16

Regeringsdokument

Departementsserien, Ds 2002:26

Regeringsbeslut, Justitiedepartementet, "Uppdrag till Integrationsverket – stöd till ett centrum mot rasism", Ju2003/6982/IM, 2003-10-02

Övrigt

Anmälan till Granskningsnämnden för radio och TV beträffande: Anmälan mot Sveriges Television Rapport den 4 april 2005 och Rapport den 5 april 2005.

Förteckning över styrelsen 2005- Centrum mot rasism

Redogörelse och utvärdering av UFM:s sommarläger 2005

Dokument kring CMR-Priset- Centrum mot rasism

- nomineringsförslag 2005
- utdelning av priset och pristagare 2005

Bokinventering - Centrum mot rasism

Beskrivning av arbete med Alternativa läromedel

Dokumentation kring rekrytering av projektledartjänst och pressekreterare- Centrum mot rasism

- antal sökande till respektive tjänst
- platsbeskrivning pressekreterare
- platsbeskrivning projektledare

Williams M.: "NGO questionnaire on *Administrative practices relating to the acquisition of nationality/citizenship*"

Yttrande: EUMC- "Working Definition of Antisemitism"

Protokoll från kommunikationsinternat för Centrum mot rasism

Bilaga 1: Inriktning på delrapporten – Integrationsverkets frågeställningar 2005-08-17

Nedan återges Integrationsverkets frågeställningar som är avsedda att visa på inriktningen på delrapporten

Organisation

- Motsvarar centrets stadgar och faktiska organisatoriska åtgärder regeringens krav på en bred sammanslutning och öppenhet, på redovisning, dokumentation och kontinuerlig uppföljning av verksamhetens resultat? Vilka rutiner finns för dokumentation och uppföljning.
- Vilka eventuella hinder och svårigheter som styrelsen och kansliet har upplevt för att uppfylla de organisatoriska målen?
- Vilka är medlemsorganisationernas, andra aktörers och allmänhetens reaktioner på centrets organisation och de organisatoriska åtgärderna? Finns svaren dokumenterade? Vad har centret för dokumentation över detta?
- Vad finns för tankar kring framtida utvecklingsarbete?

Verksamhet

- Vilka åtgärder har vidtagits
 - mot rasism, främlingsfientlighet, inklusive antisemitism, islamofobi och antiziganism samt homofobi och diskriminering?
 - för att stärka samarbetet mellan frivilligorganisationer?
 - för att inrikta verksamheten mot kunskapsuppbyggnad?
 - för att inrikta verksamheten mot informations spridning och opinionsbildning?
- Vad säger dokumenten om mål, syfte, metod?
- Finns det interna eller externa utvärderingar som visar effekter av åtgärderna?
- Vilken är gränsdragningen mellan centrets arbete kontra det arbete som utförs av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering samt diskrimineringsbyråerna?
- Vilka är medlemsorganisationernas, andra aktörers och allmänhetens reaktioner på centrets arbete mot alla typer av tolerans? Vilka var deras förväntningar och hur blev det faktiska resultatet? Finns det någon dokumentation på detta?
- Har resultatet lett till ytterligare åtgärder från centrets sida eller från andra aktörer?
- Vilka var hindren? Vilka är lärdomarna? Finns det eventuella planer för framtiden?

Bilaga 3: Förteckning över medlemsorganisationer

Förteckning har tillhandahållits av Centrum mot rasism och avser medlemmar per 2005-08-08. Av förteckningen framgår 95 medlemsföreningar istället för de 93 som CMR uppgivit. Anledningen är att de två föreningar som trätt ur under året finns med på listan. Det är markerat vilka dessa är. .

1. Afrikanska S-föreningen
2. Afrosvenskarna i Stockholm
3. Afrosvenskarna i Göteborg
4. Afrosvenskarnas Riksförbund (säte Stockholm)
5. All Afrikanska kongressen/Stockholms avdelningen
6. Angolanska föreningen KWANZA (Stockholm)
7. Antidiskrimineringscenter för Romer (säte Skellefteå)
8. Antidiskrimineringsbyrå i Göteborg
9. Antidiskrimineringsbyrå i Lund
10. Antidiskrimineringsbyrå i Malmö
11. Antidiskrimineringsbyrå i Skåne
12. Antidiskrimineringsbyrå i Umeå och Västerbotten
13. Arabiska akademikernas förening (säte Malmö)
14. IGA – Arbetet för integration (säte i Göteborg)
15. Armeniska riksförbundet i Sverige (säte i Uppsala)
16. Back-space (säte i Malmö)
17. Burundiska kulturella föreningen (säte i Sollentuna)
18. Byrå mot diskriminering i Norrköping
19. CMR i Värmland (säte i Karlstad)
20. Det Stora knytkalaset (säte i Sundbyberg)
21. ENAR-Sverige (säte i Stockholm)
22. English International Association (säte i Lund)
23. Eritreanska föreningen i Umeå
24. Eslövs biståndscenter
25. Fatima unionen (säte i Stockholm)
26. Feministiskt nätverk (säte i Malmö)
27. Filmcentrum Stockholm (säte i Malmö)
28. Filmcentrum Syd (säte i Malmö)
29. Finska klubben i Umeå
30. FARR – flyktinggruppernas och asylkommittéernas riksråd (säte i Hedemora)
31. Forum för antirasistiska samhällsstudier (säte i Solna)
32. Grekiska riksförbundet
33. Göteborgs iranska studentförening
34. Hjälleboende kommittén
35. Immigranternas centralförbund
36. Integrationsforum i Stockholm
37. Integrationsforum mot rasism i Trollhättan
38. Internationella föreningen
39. Internationella klubben/5i12
40. Internationella kvinnoförbundet
41. IKRC – Internationella Romerska och resande kvinnocenter
42. Iranska föreningen i Umeå
43. Iransk-Svenska Solidaritetsföreningen-Malmö
44. Iransk-Svenska Solidaritetsföreningen-Stockholm
45. Iransk-Svenska Solidaritetsföreningen-Göteborg
46. Iranska Flyktingars riksförbund i Göteborg
47. IFRS – Iranska flyktingars riksförbund i Sverige
48. Iranska riksförbundet i Sverige
49. Iranska riksförbundet – Stockholms län

50. Islamska församlingen i Sverige
51. Italienska Riksförbundet
52. Khaneh Iran, Föreningen
53. Kongo föreningen i Stockholm
54. Kongo Riksförbund
55. Kulturföreningen Bambad OBS! Utträtt ur CMR i juli 2005
56. Kurdistans förening i Umeå
57. Kurdistans kvinnoförening i Sverige
58. LIFUME – Liberala invandrarföreningen i Umeå
59. MRO-Diskanti
60. Nätverket Fackligt aktiva invandrare, FAI
61. Multinationella socialdemokratiska föreningen i Umeå
62. Mångkulturellt centrum
63. Orientaliskt kulturcentrum
64. Polka-International, Poula
65. PAM – Politiskt Aktiva för Mångfald
66. Resande Folkets Romanoa riksförbund
67. RFSL
68. Riksförbundet för etiopier i Sverige
69. RIB - Riksförbundet för personer som arbetar med integrationsbe-
främjande verksamhet
70. RIFFI - Riksförbundet internationella föreningar för invandrarkvinnor
71. RRI – Riksförbundet Roma International
72. Rädda barnen
73. SIUM – samordningsgruppen för invandrarföreningar i Umeå
74. Skolor mot rasism, ek. förening
75. SKTF
76. Stockholms arbetarkommun
77. Stockholms FN-förening
78. Stiftelsen svenska emigrantinstitutet
79. Studieförbundet medborgarskolan
80. Svenska FN-förbundet
81. Svenska Fredskommittén, Sveriges fredsfond
82. Svenska kyrkan, Maria församling i Umeå
83. SSR – samernas riksförbund
84. Sverige Sydafrika förening
85. Sverigefinska riksförbundet
86. Syrianska ungdomsförbundet
87. Terrafem
88. TOGO Kommittén för Demokratins överlevnad
89. Tyskspråkiga klubben
90. Förbundet unga européer
91. Unga Rimon
92. Ungdom mot rasism, riksförbund OBS! Utträtt ur CMR i juni 2005
93. Vänsterpartiet
94. Västra Sveriges Finska skrivarförening
95. Örebro internationella center

Bilaga 4: Förteckning över konferenser och seminarier

Evenemang	Tidpunkt och plats	Beskrivning	CMR:s roll	Målgrupp
FN-dagen för slave-riets avskaffande	19/9-2005, Mondo, Stockholm	Seminarium för gymnasieskolor	Arrangör tillsammans med Afrosvenskarnas Riksförbund, FN-förbundet och Svenska Unescorådet	Skolungdomar, varför rekryteringen gjordes i samarbete med skolor.
RIB årsmöte (Riksförbundet för personer som arbetar med integrationsbefrämjande verksamhet)	19/5 2005	DISKRIMINERING – ett växande hot mot demokratin! RIB har alltsedan starten 1973 haft frågorna om etnisk diskriminering som en av sina hjärtefrågor.	Amina Ek talade om CMR – En resurs i arbetet mot diskriminering	RIB:s medlemmar och andra intresserade av integrationsfrågor.
Varken ung eller vuxen – tema diskriminering	9/9 2004, Malmö, Kockum Fritid.	Tredje konferensen i en serie om ungas uppväxtvillkor. Konferensen erbjöd föreläsningar och seminarier om den diskriminering som drabbar unga människor på grund av deras kön, etnicitet och sexualitet.	Arrangör tillsammans med bl a ADB Malmö, Malmös högskola, Länsstyrelsen i Skåne Län m.fl. CMR deltog i workshop om NGO: ers roll samt höll i bokbord.	Kommunanställda inom socialtjänsten, aktiva inom föreningslivet mm.
Mångfald och förnyelse istället för enfald och tradition	21/9 2004, Folkets Hus, Göteborg.	Konferensen hade bl a föreläsare från intresseorganisationen NBPA (svarta poliser), som berättade om sina erfarenheter från vardagsarbetet med att omvandla en institution (polisen) till mångkulturella organisation och de visioner som de har för sitt arbete.	Arrangör tillsammans med Antidiskrimineringsbyrån i Göteborg, Svenska sektionen av ENAR, Integrationsverket samt Mångkulturella folkhögskolan i Göteborg.	Riktad till yrkesgrupper och funktionärer inom polis- och rättsväsende och till forskare vid universitet och högskola samt politiker och journalister. Mäniskorättsaktivister med anknytning till frivilligorganisationer som t.ex. Amnesty, BRIS, FARR, och ADB
Arbetsmarknades flexibla förtryck (ingår i serien Rasismen i Europa).	5/10 2004, ABF i Stockholm	Konferens som behandlade arbetsmarknadens segregation av invandrare och facketts roll.	Arrangör tillsammans med Arena, Uppsala universitet och Olof Palmes institut.	Forskare, journalister kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.
Tisdagsklubben	1/3; 8/3; 15/3; 22/3; 28/3; 5/4; 12/4; , Malmö museer.	I samarbete med Malmö Museer och ABF-Malmö ordnade CMR föredrag i samma lokal som utställningen Skånsk Nazism pågick. Ca 100 pers deltog.	Babak Rahimi, CMR var moderator under åtta tisdagskvällar	Aktivister, journalister och invandringdomar.
”Radikal idédag 2005”	16/4-2005, Kulturhuset i Upplands Väsby	Öppen mötesplats för att skapa idéer om ett mångkulturellt samhälle	Arrangör tillsammans med ABF, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Sigtuna, Sundbyberg, Järfälla, Upplands Bro, Upplands Väsby samt Arenagruppen och LO idédebatt.	Forskare, journalister kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.

Konferens om Edward Said	17/11-2004, ABF i Stockholm.	Konferens på ämnet: På vilka sätt Edward Said han viktig i svensk debatt och forskning? - I ett läge präglad av Kriget mot terrorismen, revolutionär islamism, konflikten mellan rasdiskriminering och mångkultur samt Europas växande murar mot omvärlden vill vi se samtidigt ur Suids perspektiv.	CMR arrangerar tillsammans med Arenagruppen och ABF.	Forskare, journalister kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.
Världens kvinnor i Sverige	24-25/1-2005, Växjö	Feministisk konferens arrangerad av Röda Korset	Amina Ek deltog som seminarieledare på ämnet "Kvinnor och rasism"	Allmänhet, men främst kommunalanställda intresserade av genusfrågor.
"Att samarbeta mot rasism/Gemensam handling mot rasism"	2-3/3-2005, Stockholm	Konferens för att stimulera utbyte mellan arrangörerna	Arrangör tillsammans med organisationerna Ungdom mot rasism och Skolor mot rasism	Föreningslivet, journalister kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.
Folkbildning mot rasism	7/12 2004, ABF i Stockholm.	Antirasistisk seminarierie arrangerad av ABF	Föreläste/höll seminarium som en del i ABF:s seminarierie. CMR:s kansli fanns på plats och presenterade årets verksamhet.	Journalister kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.
CMR seminarium om strukturell diskriminering	18/6-2005 ABF-huset, Stockholm	Paul Lappalainen presenterade resultaten från SOU 2005:56, "Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige. Cirka 40 personer deltog.	Arrangör	Aktiva inom föreningslivet, främst från medlemsorganisationer
"Har vi råd med människor?"	4/7-2005 Almedalsveckan, Visby	Hyresgästföreningens seminarium om den strukturella diskrimineringen i Sverige	Amina Ek, Verksamhetschef CMR var moderator under seminariet	Aktiva inom föreningslivet.
"Join In" - Hearing and Capacity-building Seminar	25/4-2005, Malmö 28/4-2005, Stockholm 29/4-2005, Göteborg	Join In är ett EU-finansierat transnationellt projekt som har till mål att främja kunskapen om antidiskrimineringslagstiftning, praxis och insatser i det civila samhället. Inom projektet anordnade Integrationsverket och CMR tre hearings som var inriktade på att diskutera diskriminering i arbetslivet. Aktörer som jobbar mot rasism och etnisk diskriminering bjöds in.	Arrangör tillsammans med Integrationsverket. CMR ingick som det civila samhällets part i projektet.	Aktiva inom föreningslivet, främst från medlemsorganisationer

"Join In"- Transnational Capacity Building seminar	19-21 juni, 2005, Stockholm	Transnationell konferens för deltagande nationer i Join In. Konferensen innehöll presentationer och workshops och syftade till att utbyta kunskap och presentera de nationella seminarierna.	Arrangör tillsammans med Integrationsverket. CMR ingick som det civila samhällets part i projektet.	Aktiva inom föreningslivet, främst från medlemsorganisationer
Samverkan mot rasism och främlingsfientlighet i Kronoberg	1/4 2004,	Temakonferens om integration, rasism och främlingsfientlighet. Arrangerad av polisen, länsstyrelsen, Växjö kommun, Emigrant Institutet m.fl.	Föreläste och presenterade CMR:s verksamhet	Tjänstemän inom offentlig sektor.
Seminariedag under FN-dagen mot rasism	21/3-2005, ABF-huset, Stockholm	Ca 200 besökte seminariedagen	Arrangör tillsammans med Stockholms Stads Statsledningskontor	Journalister, forskare, tjänstemän, kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring rasism.
Konferens "Det subversiva rummet" med anledning av FN:s internationella dag mot rasism Och etnisk diskriminering	22/3-2004 Hotell Ariadne, Stockholm	Konferens med 150 deltagare både utländska och svenska.	Arrangör tillsammans med Integrationsverket, Integrationsförvaltningen - Stockholms stad och Sveriges ENAR.	Tjänstemän, aktivister, forskare, föreningslivet, fackliga organisationer, journalister.
Unesco-utställningen "Så vi inte glömmet, segern mot slaveriet"	1-15 november 2004, Kulturhuset, Stockholm	Konferens/utställning, med seminarier, workshops och föreläsningar	Huvudarrangör tillsammans med Unesco och Stockholms stad. I arrangörsrollen ingick ansvar för guidning och press samt att vara delaktig i invignings- och avslutningsfest. CMR finansierade kostnader för guider, del av scenografi, samarbete med soppsteatern och avslutningsprogrammet.	Allmänheten, specialprogram för skolungdomar, tjänstemän, forskare och föreningslivet.
"Folkfest för mångfald, mot diskriminering"	10/9-2005, Mötesplats Sunnadal, Sunnadalskolan, Karlskrona	Konferens arrangerad av Frisam som står bakom ADB Karlskrona. Amnesty och Karlskrona kommun deltog också i arrangementet.	CMR bidrar till dagen med en föreläsning av Paul Lappalainen om strukturell diskriminering	Allmänheten
Antidiskrimineringsdagen i Trollhättan	10/9-2005, Trollhättan	Konferens arrangerad av Integrationsforum i Trollhättan.	Medverkade i arrangementet i samarbete med Integrationsforum i Trollhättan.	Allmänheten
Konstituering av CMR Värmland	Våren 2004, Värmland	Bildande av ADB:n CMR Värmland	Deltog	-
Bortom rasism i Europa	7/2-2005, Stockholm	Seminarium om vilka medel som står till förfogande för en samhällsförändring mot rasism på	Arrangör tillsammans med Tankesmedjan Agora, ABF Stockholm, Olof Palmes	Forskare, journalister, kulturarbetare och aktivister som arbetar med frågor kring

		lokal och nationell nivå	Internationella Centrum	rasism.
Tema diskriminering	Mars 2005, Göteborgs Universitet	Temadag om mänskliga rättigheter, diskriminering och rasism för lärarstudenter. Arrangerad Studentkåren vid Lärarhögskolan.	Föreläste	Studenter och lärare
Pridefestivalen	17/8-2005, Pridefestivalen, Stockholm	Panelsamtal om likabehandling, privilegier och diskriminering	Bjöd tillsammans med RFSL in debattörer	Aktivister & föreningslivet
Martin Luther King dagen	17/1-2005, Riksdagen, Stockholm	Medvetandegöra och uppmuntra till arbete för fred och frihet.	Medarrangör Stiftelsen Martin Luther King Dagen, Libris, Kilpatrick Stockton och CMR	Politiker, tjänstemän, forskare.

Bilaga 5: Specifikation till resultaträkning

Intäkter

Medlemsavgifter	41 500
Försäljning	21 335
Erhållna bidrag	6024304
Övriga intäkter	6 710
Summa intäkter	6 093 849

Kostnader

Lokalhyra	-358 560
Hyra tillfälliga lokaler	-33 265
Lokalomkostnader	-277 908
Övrigt underhåll av kansli	-58 875
Förbrukningsinventarier	-134 438
Hyror inventarier	-18 297
Förbrukningsmaterial	-53 576
Frakt, transport	-150
Resor anställda	-49 991
Resor styrelse	-213 906
Resor övriga	-126 030
Representationskostnader	-30 174
Kost och logi Sverige	-283 526
Medlemsmöten	-84 731
Annonsering och reklam	-443 652
Porto	-26 140
Telefon	-109 541
Datakommunikation	-131 853
Trycksaker	-202 006
Kontorsmaterial	-88 998
Försäkringar	-4 151
Förvaltningskostnader	-16 030
Köpta tjänster	-193 092
Redovisnings- och revisionstjänster	-127 136
Utbetalda medlemsavgifter	-5 310
Lämnade bidrag och gåvor	-127 411
Styrelsearvoden	-275 050
Summa övriga externa kostnader	-3 473 797

Forts.

Löner	-1 128 315
Löner, tillfälligt anställda	-276 023
Arbetsgivaravgifter	-534 022
Semesterlöneskuld	-84 807
Pensionspremier	-86 478
Övriga personalomkostnader	-107 249
Erhållna bidrag arbetskraft	480 142
Summa personalkostnader	-1 736 752